

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vyznamenáný medailí Za upevňování přátelství ve zbraní 1. stupně a Pamětní medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání, květnového povstání českého lidu, osvobození Československa Sovětskou armádou

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ SEDMÝ ROČNÍK

2

K výsledkům a realizaci dokumentů stockholmské konference

Úspěšné završení I. etapy Konference o opatřeních k posílení důvěry a bezpečnosti a o odzbrojení v Evropě, přijetím Dokumentu stockholmské konference, je zejména výsledkem dlouhodobého úsilí států Varšavské smlouvy o zachování a upevnění politiky uvolňování mezinárodního napětí a její přenesení i do vojenské oblasti. Opatření zahrnutá do dokumentu představují významný krok k naplnění tohoto cíle. Představují ucelený soubor vzájemně se doplňujících, vojensky významných a politicky závažných opatření k posílení důvěry a bezpečnosti, která směřují ke snížení nebezpečí vojenské konfrontace v Evropě.

Všechna přijatá opatření jsou politicky závazná a vstoupila v platnost od 1. ledna roku 1987, resp. 15. prosince minulého roku v oblasti ročních plánů vojenské činnosti.

Komplexní řešení dané problematiky umožnil mandát konference přijatý v Madridu (v roce 1983), který zároveň vytvořil předpoklady pro posouzení i dalších otázek bezpečnosti a odzbrojení v Evropě. Zároveň pozitivní zakončení konference se promítá v rozšíření ovzduší důvěry i v mezinárodním měřítku. Význam přijetí tohoto obsažného dokumentu je ještě zvýrazněn tím, že jde o první dokument tohoto typu, který byl přijat od roku 1979 a vlastně i vůbec první politický a vojensky významný dokument, který se podařilo dojednat od příchodu prezidenta Reagana k moci.

Základním smyslem přijatých opatření ve vojenské oblasti je snaha zabránit možnosti vzniku ozbrojeného konfliktu v důsledku nedorozumění, či chybného hodnocení vojenských činností zemí či koaličního uskupení v Evropě. Oznamováním a pozorováním těchto činností vytváří se základ systému, který dává možnost jednotlivým účastníkům států přesvědčit se, že určitá vojenská činnost představuje rutinní opatření, která slouží k zabezpečení vlastní obranyschopnosti a není součástí konkrétních příprav k zahájení vojenské agrese.

Opatření přitom nepředstavují jen prohloubení a zdokonalení ustanovení Závěrečného aktu KBSE (z roku 1975), ale i kvalitativní skok jak zaměřením roz-

pracováním těchto ustanovení, tak i jejich doplněním o významné nové oblasti (inspekce, roční plány vojenské činnosti, omezovací ustanovení). I když dokument už je kompromisem, založeným na vzájemně přijatelné rovnováze zájmu bezpečnosti všech účastníků, nepovedlo se vyřešit všechny otázky. Obsahuje však maximum toho, čeho bylo možné za dané situace dosáhnout.

K pochopení možných dalších důsledků přijatého Dokumentu stockholmské konference je nutné vidět, že přes trvale platnou zásadu, aby Konference o opatřeních k posílení důvěry a bezpečnosti a o odzbrojení v Evropě probíhala jako jednání fóra 35 nezávislých a suverénních států jsou vojenské aspekty evropské bezpečnosti zemí NATO trvale připravovány, posuzovány a přijímány na základě koaličních přístupů. Výjimku netvoří ani neutrální a nezúčastněné země, které jak ukázal vlastní průběh jednání, často v celé řadě případů úporně obhajovaly jako skupina zemí především své zájmy. Ani v závěru konference nevystupovala jako zprostředkovatel při hledání kompromisů mezi postoji států Varšavské smlouvy a států NATO. V žádném případě není cílem tohoto konstatování snaha snižovat či dokonce popírat nesporně pozitivní vliv těchto zemí na úspěšném zakončení tohoto, ale už i předchozího jednání v Madridu. Tuto skutečnost musíme ale brát v úvahu při celkové analýze průběhu a výsledků stockholmské konference a při přípravě postupů v dalších jednáních.

Z tohoto závěru jednoznačně vyplývá, že státy Varšavské smlouvy rovněž musí neustále přistupovat k řešení jednotlivých otázek na základě nejužší spolupráce. A to nejen v průběhu vlastních jednání, ale i při realizaci a zabezpečení závazků, které z přijatého dokumentu vyplývají. Řídící úloha přitom zcela jednoznačně připadá SSSR, vzhledem k možnostem globálního posouzení vojenských aspektů mezinárodních vztahů a z toho vyplývajících stanovení místa, úlohy i vhodnosti přijímaných opatření jednotlivými státy Varšavské smlouvy. Jak ukazují dosavadní zkušenosti z konaných spojeneckých porad, tato koordinace musí být vedena jak po odborné linii ministerstvem obrany, tak i ministerstvem zahraničních věcí.

Při praktické realizaci opatření musíme mít neustále na zřeteli skutečnost, že ty reakční kruhy Západu, které si dosažení dohody ve Stockholmu nepřály, budou usilovat o to, aby mohly obvinít socialistické státy z neplnění přijatých závazků. Je zřejmé, že tato obvinění by sloužila jako hlavní argument k tomu, aby i nadále mohly odmítnout mírové iniciativy socialistických států.

Proto je bezpodmínečně nutné ze strany všech států socialistického společenství vytvářet soustavně takové podmínky, které paralyzují takto zaměřenou aktivitu států NATO a trvale by ovlivňovaly situaci tak, aby umožňovala dosažení dlouhodobých politických a vojenských cílů naší společné linie v podmínkách jaderné a kosmické epochy.

V rámci iniciativní a ofenzivní politiky vedení SSSR v oblasti mezinárodních vztahů, uskutečňované v těsné součinnosti s vedením ostatních bratrských stran a intenzivního boje dvou linií v mezinárodním životě, zaujímá klíčové postavení Evropa, kde v současnosti proti sobě stojí hlavní uskupení ozbrojených sil největších vojenských bloků — NATO a Varšavské smlouvy, se zbrojním potenciálem obrovské ničivé síly. Tato situace činí Evropu jednou z největších ohrožených oblastí z hlediska možného vzniku vojenské konfrontace, včetně jaderné. Jak potvrzuje vývoj situace i v uplynulém roce, Spojené státy americké

ké stále ještě věří ve všemocnost použití síly a zejména vojenské jako politického nástroje řešení současných sporných otázek. Horečné zbrojení na Zemi a pokusy o jeho přenesení do kosmu je, i přes některé pozitivní kroky ke kterým v uplynulém období došlo, i nadále základním charakteristickým rysem současné politiky americké administrativy. Současně existence soudobých jaderných zbraní mění kvalitativně celý charakter mezinárodních vztahů jako takových.

Za této situace jediným východiskem k ozdravení těchto vztahů je přechod od politiky konfrontace k mírovému soužití, které nemá, jak už bylo jednou zdůrazněno, jinou přijatelnou alternativu. Proto je pro Evropu tak důležitá důvěra mezi státy a její neustálé posilování tak, aby byl umožněn přechod už i ke konkrétním krokům v oblasti odzbrojení. Cílem těchto nových kroků na kvalitativně vyšší úrovni než v procesu posilování důvěry, je dosažení podstatného snížení úrovně vojenské rovnováhy a vyloučení jaderných a ostatních zbraní hromadného ničení ze zbrojních arzenálů všech zemí světa.

Úsilí musí být zaměřeno k tomu, aby „útočné“ potenciály proti sobě stojících uskupení byly omezeny do té míry, že se stanou pouze prostředkem obrany. Tím by se žádný ze států nemusel obávat o svou bezpečnost. Státy Varšavské smlouvy přitom plně respektují tu zásadu, že vlastní bezpečnosti nemohou dosáhnout na úkor bezpečnosti jiných, státy Západu nevyjímaje. Tím méně je bezpečnosti možné dosáhnout horečným zbrojením na Zemi a pokusy o jeho zavlečení i do kosmického prostoru. Proto je životně důležité neodkladně zahájit v rámci dalšího rozvinutí evropské bezpečnosti konstruktivní jednání o odzbrojení.

Madridský mandát vytvořil prostor pro přijímání takových opatření, která by konkrétními kroky v oblasti odzbrojení přímo zahájila proces snižování napětí v Evropě, které nabylo na kritickém charakteru zejména po rozmístění amerických raket prvního úderu v západoevropských státech. „Ve stínu“ těchto raket lze ale sotva očekávat, že pouhá aktualizace opatření, která byla přijata v Závěrečném aktu helsinské konference, či přijímání dalších opatření k posílení důvěry a bezpečnosti, ale na kvalitativně stejné úrovni jako ve Stockholmu, by mohla přímo přinést takové výsledky, které by zbavily Evropu nebezpečí války.

Tuto skutečnost si musíme plně uvědomovat při hodnocení výsledků I. etapy stockholmské konference, které nesmí vést k sebeuspokojení. Dosažená kvalitativní úroveň nemůže a ani nesmí být definitivní pro další průběh tohoto evropského jednacího fóra. Mandát konference, přijatý v Madridu, zavazuje všechny účastnické státy jednat o „dosažení odzbrojení“. Státy Varšavské smlouvy jednomyslně vyjádřily své přesvědčení, že přijetím Dokumentu stockholmské konference byla ukončena I. etapa konference a jsou vytvořeny podmínky k přechodu ke Stockholmu II. V tomto smyslu se na vídeňské následné schůzce zvažují cesty a prostředky pro pokračování v úsilí o bezpečnost a odzbrojení v Evropě, včetně doplnění stávajícího mandátu pro další etapu konference, plně v souladu s budapeštskou výzvou politického poradního výboru Varšavské smlouvy.

Státy NATO, zejména Spojené státy americké, se prozatím k přechodu o odzbrojení vyjadřovaly odmítavě. Zdůrazňují nutnost nejdříve široce uvést Dokument stockholmské konference do praxe a posoudit výsledky jeho uplatňování,

pak jej nejprve příslušně vylepšit. Pokud rovněž hodlají nastolit k projednávání i další otázky z oblasti opatření k posílení důvěry, na kterých mají zájem, podmiňují pohyb v této oblasti nutností zajistit „vyvážené plnění“ ustanovení Závěrečného aktu KBSS ve všech třech koších.

Proto obdobně jako v průběhu I. etapy Konference o opatřeních k posílení důvěry a bezpečnosti a o odzbrojení v Evropě musí socialistické země jednotným úsilím vybojovat na vídeňské následné schůzce takové zaměření mandátu další etapy ve Stockholmu, které odpovídá mírumilovným zájmům národů Evropy. K zabezpečení tohoto cíle je nezbytné dovedně využít všech těch zkušeností, které jsme v dosavadním průběhu procesu KBSE získali. Z vyhodnocení Dokumentu stockholmské konference vyplývá, že to byly tyto hlavní skutečnosti, které její vývoj ovlivňovaly.

Kromě toho, že konference ve Stockholmu jednala za značně složité vojenskopolitické situace, byly to země NATO, které vědomě usilovaly převrátit jednání ve vyhrocené konfrontační fórum mezi Východem a Západem. To také bylo jednou z hlavních příčin, že jednání po dlouhou dobu stagnovalo a v podstatě až do konce roku 1985 sloužilo téměř výhradně k vyjasňování vzájemných pozic.

Státy Varšavské smlouvy přišly na konferenci s řadou politických iniciativ, které země NATO odmítaly a naopak prosazovaly přijetí výhradně vojensko-technických opatření k posílení důvěry a bezpečnosti, které by se vztahovaly pouze na pozemní síly a část určené evropské zóny — bez přilehlých mořských (oceánských) prostranství a vzdušného prostoru. Svůj přístup se přitom pokoušely zdůvodnit jednostranným výkladem mandátu konference a poukazováním na složitost situace, která údajně nedovoluje přijetí jiných opatření. Linie neutrálních a neúčastněných zemí inklinovala v mnoha případech k tomuto přístupu NATO.

Vývoj na konferenci zásadním způsobem ovlivnily až sjezdy bratrských stran, uskutečněné v letech 1985—1986, hlavně XXVII. sjezd KSSS.

Státy Varšavské smlouvy v úsilí dosáhnout pozitivních výsledků přistoupily k hluboké a reálné analýze jednání, přičemž učinily i podstatné ústupky, ovšem v žádném případě ne na úkor zajištění své obranyschopnosti. Z komplexu svých politických iniciativ se soustředily na rozpracování a konkretizaci principu zdržet se použití síly nebo hrozby silou v mezinárodních vztazích. Souhlasily s tím, že stávající opatření k posílení důvěry a bezpečnosti se budou především vztahovat na pozemní síly, což se ve větší míře dotýká států Varšavské smlouvy. Řešení problematiky samostatné činnosti námořních a leteckých sil navrhly odložit. Mimořádně závažným krokem byl souhlas s inspekcí na místě, včetně letecké, při kontrole dodržování přijatých opatření. Souhlasily rovněž i s výměnou ročních plánů vojenských činností.

Pružná linie států Varšavské smlouvy, která našla pozitivní odezvu u neutrálních a neúčastněných států a i u části západoevropských států NATO, umožnila odrazit nátlak na poskytování tzv. „statické informace“, koncepci mimoposádkové činnosti, oznamování mobilizační a poplachové činnosti a dalších nereálných požadavků.

Naopak se podařilo zahrnout do obsahu oznamování i činnost leteckých sil, vzdušných výsadkových jednotek a obojživelných vylodění, nebo vůbec poprvé specifikovat určitá ustanovení omezující vojenskou činnost.

Úspěchem států Varšavské smlouvy bylo zahrnutí do oznamování přesunů vojsk do zóny aplikace opatření k posílení důvěry a bezpečnosti v ní. Jde v první řadě o přesuny amerických vojsk z USA do Evropy.

Přes nalezení konečného vzájemně přijatelného řešení se současný výklad mandátu konference a postoje většiny zemí bloku NATO, ale i celé řady neutrálních a nezúčastněných zemí nezměnily. Úroveň důvěry mezi účastnickými státy konference se zatím diametrálně nezlepšila.

Na rozdíl od helsinského Závěrečného aktu, jehož splnění bylo uskutečňováno na základě dobrovolnosti a vzájemné reciprocity, jsou všechna ve Stockholmu přijatá opatření politicky závazná a mohou být účinně prověřována systémem mezinárodní kontroly — inspekci na místě. Tato skutečnost řadí celý soubor opatření mezi kvalitativně nové kroky, realizované k posílení důvěry a bezpečnosti.

I když omezující ustanovení ještě nejsou „skutečnými“ omezujícími opatřeními, které by vojenské činnosti výrazným způsobem ovlivňovaly tak, jak to navrhly státy Varšavské smlouvy, jsou bezesporu významným krokem na cestě k jejich dosažení. Nedovolují konat cvičení s větší účastí než 75 000 osob, nebyla-li předána o nich informace 2 roky předem. U cvičení od 40 000 osob by se informace měla poskytovat rovněž 2 roky předem, přičemž tato činnost, pokud se má uskutečnit, musí být bezpodmínečně zahrnuta alespoň do ročního plánu.

Inspekce byla do kontrolních opatření zařazena po důsledném zvážení všech možných vlivů, funkce a cílů, které zabezpečuje v této i dalších možných etapách konference. Zejména bylo uvažováno o její adekvátnosti vzhledem k přijímaným opatřením. Potvrdilo se, že přijatá opatření k posílení důvěry a bezpečnosti bez této formy prověrky by nebyla dostatečně funkční. To vyplývá i z rozboru možnosti pozorování přesunů vojsk do zóny opatření k posílení důvěry. Počet tří inspekci na území každého účastnického státu, tzv. „pasivní kvóta“, je plně dostačující při stanovené podmínce, že žádný ze států nesmí čerpat více jak jednu inspekci z této kvóty a státy, které jsou členy stejných vojenských bloků, jich nemohou vzájemně využívat.

Pokud jde o další osud konference, je posuzován na vídeňské následné schůzce (zda-li bude pokračovat její I. etapa nebo nějaká přechodná etapa, či dojde-li k doplnění mandátu o odzbrojovací otázky a nastoupí II. etapa).

Pozice států NATO v oblasti konvenčního odzbrojení byla vypracována pracovní skupinou, utvořenou na základě usnesení NATO v Halifaxu z roku 1986. Po schválení orgány NATO působí společná direktiva bloku v této oblasti. Z našeho pohledu úlohu stockholmské konference výstižně charakterizoval ministr zahraničních věcí SSSR ve svém vystoupení na výboru ministrů v Bukurešti, kde prohlásil: „Stockholm učinil cestu k Vídni přímou a Reykjavík ji nově vyznačil.“

Z toho je zřejmé, že cesta ke Stockholmu II. mohla vést pouze přes dosažení výsledku v I. etapě stockholmské konference. Zejména z tohoto hlediska je nezbytné posuzovat v celé ČSLA význam dosažených výsledků. Hodnotit dokument pouze z hledisek možných důsledků či zvýšení nároků nebo omezení, která mohou vzniknout při zabezpečování bojové přípravy vojsk, by bylo nesprávným politickým přístupem a zřejmým nepochopením významu dokumentu.

V souladu s usnesením vlády ČSSR ze dne 30. 10. 1986 č. 299, přijatého na základě projednání průběhu a výsledku Konference o opatřeních k posílení důvěry a bezpečnosti a o odzbrojení v Evropě, věnovalo velení ČSLA zabezpečení plnění úkolů, které vyplývají z tohoto politicky významného a vojensky obsažného dokumentu trvalou pozorností.

Základem konkrétního plnění byl hluboký rozbor dokumentu, udělaný ve spolupráci s ostatními členskými státy VS. Jak vyplynulo z rozboru, z hlediska plnění odborných úkolů gesce zejména přísluší federálnímu ministerstvu národní obrany. Protože problematika plnění závazku nevstupuje do oblasti vnitrostátního zákonodárství, nevyžadovala změnu řízení vnitřních mechanismů státního aparátu a tudíž ani ČSLA. Vyžádala si ale přijetí souboru administrativně organizačních opatření, která zahrnula:

- vytvoření organizační struktury výkonného orgánu zmocněnce MNO,
- uskutečnění výběru příslušníků ČSLA a jejich přípravy k plnění funkcí doprovodu, pozorovatelů a inspektorů,
- vyčlenění příslušné techniky, prostředků a vybavení i zabezpečovacích jednotek MNO,
- vytvoření systému bojové pohotovosti zabezpečovacího orgánu a přijetí dalších opatření trvalého či dočasného charakteru.

Cílem přijetí administrativně organizačních opatření bylo vytvoření odpovídající struktury a podmínek pro důsledné plnění závazků, které vyplývají z Dokumentu stockholmské konference.

Strukturu orgánu zmocněnce MNO tvoří zkušení pracovníci GŠ ČSLA, kteří se soustavně zabývají otázkami plánování a oznamování vojenských činností. Zároveň organizačně připravují a v součinnosti s vybranými generály a důstojníky ČSLA zabezpečují pobyt pozorovatelů na území ČSSR a vlastní pozorování na území jiných účastnických států. V případě potřeby zabezpečí i inspekce na vlastním území či teritoriu ostatních účastníků. Byla navázána spolupráce s federálním ministerstvem zahraničních věcí ČSSR, které působí v úloze hlavního politického gestora a koordinátora činnosti ČSSR při realizaci závěrů Dokumentu stockholmské konference.

Organizují a řídí věcnou koordinaci v rámci států VS, která probíhá jak po linii spojeneckých ministerstev obrany, tak i štábu SOS. Udržují úzké pracovní kontakty s představiteli Střední skupiny sovětských vojsk (SSkSV).

Prvním závažným úkolem stanoveným Dokumentem stockholmské konference bylo vypracování Plánu vojenské činnosti ČSSR, podléhající předběžnému oznamování v roce 1987, který představuje závaznou směrnicí pro ČSLA, dnes již ve značné míře splněnou. Zahrnuje tuto vojenskou činnost:

1. Oznámení cvičení Družba-87 s plánovanou účastí 15 000 osob a 250 tanků za účasti jednotek ČSLA o celkovém počtu 6500 osob a 35 tanků a jednotek SSkSV. Proběhlo v druhé polovině února s plánovaným trváním 7—8 dní.

2. Oznámení cvičení se současným pozváním pozorovatelů na dvoustranné divizní taktické cvičení msd ČSLA s plánovanou účastí 17 000 osob a 300 tanků s termínem konání ve druhé polovině února a v trvání 7—8 dní a dvoustranného divizního taktického cvičení SSkSV s plánovanou účastí 17 000 osob a 350 tanků, které se bude konat v druhé polovině července v trvání 5—6 dní. ČSLA se na cvičení podílí částí svých sil.

Orgán GS ČSLA vypracoval také soubor trvale platných zásad, kterými se řídí při zabezpečování plnění závazků přijatých v Dokumentu stockholmské konference. U oznamování vojenských činností klade zejména důraz na:

- dohovor představitelů armád států VS k zajištění součinnosti mezi státy koalice, které se na vojenské činnosti podílejí,

- oznamování pouze těch činností, které splňují podmínky stanovené dokumentem jako činnost v polních podmínkách pod jednotným operačním velením a v odpovídající organizační struktuře,

- přípravu výstižného, ale přitom krátkého popisu jednotlivých etap oznamované činnosti, dodržení obsahu informace stanovené pro předání v oznámení,

- předání oznámení také všem ostatním státům VS s dodržáním většího předstihu oznámení než 42 dnů,

- předávání oznámení prostřednictvím federálního ministerstva zahraničních věcí tím diplomatickým spojením, které se již v dosavadní praxi osvědčilo.

Při přípravě a přijímání rozhodnutí o vojenské činnosti, na kterou budou pozváni pozorovatelé, je nezbytné:

- vycházet z celkových úkolů přípravy vojsk, sladit ji s požadavky štábu SOS, přičemž přihlídnout k zájmům ostatních států VS a postupy důsledně koordinovat s FMZV a FMV,

- stanovit takový program pozorování splňující všechna kritéria, který zabezpečí, aby nedošlo k obviňování z neplnění přijatých závazků, pružně reagovat na požadavky pozorovatelů, pokud jsou v souladu s obsahem dokumentu a cíli pozorování,

- uskutečnit dohovor mezi zástupci států VS k zabezpečení vysoké úrovně metodiky organizace a zabezpečení úkolů spojených s pozorováním vojenských činností,

- dovolit pozorování přesunů pouze v souladu s ustanovením dokumentu — zahájení v okamžiku opuštění míst dosažení s cílem účasti na cvičení či soustřeďování vojsk,

- v ostatních případech zajistit pozorování vždy v těch etapách vojenských činností, ve kterých je dosahováno cvičícími jednotkami stanovené úrovně pozorování (17 000 osob) uskupení sil účastnických států na jedné a téže činnosti spojené s uspořádáním cvičení, konaného pod jedním operačním velením samostatně nebo společně s jakýmkoli možnými leteckými nebo námořními složkami, s výjimkou buď obojživelného vylodění, nebo padákového výsadku, u kterých je stanovena úroveň 5000 osob,

- zabezpečit vhodnou volbu témat pozorovaných vojenských činností,

- denní výklad a seznámení se situací realizovat na pracovních mapách se zakreslenou sestavou,

- program stanovit v souladu s celkovými cíli pozorování, podle kterých budou pozorovatelé hodnotit efektivnost pozorování, tj. možnost přesvědčit se, že oznámená činnost nemá ohrožující charakter a odpovídá příslušným bodům oznámení.

To jsou jen některé z aspektů, na které klademe důraz při plnění závazků, i když ze závěrečného dokumentu jich samozřejmě vyplývá podstatně více.

Důsledné dodržování závazků je do značné míry závislé na úrovni stupně operativnosti, pružnosti a koordinování mezi všemi zainteresovanými resorty a složkami nejen v ČSSR, ale i v ostatních státech Varšavské smlouvy.

Praktické zkušenosti, které byly získány při zpracování plánů vojenské činnosti, ukazují, že ve srovnání se zaslánými plány ostatních účastnických států má Plán vojenské činnosti ČSSR dobrou úroveň a odpovídá všem kritériím, které jsou na něj kladeny. Ukazuje se, že metodiku jeho přípravy není zapotřebí měnit.

Potvrzuje se však, že vysoký stupeň integrace obranných zájmů socialistických zemí nezbytně vyžaduje vzájemnou úzkou spolupráci nejen při společné obraně vymožeností socialismu, ale i při aktivním naplňování hlavního strategického cíle — zajištění komplexního systému mezinárodní bezpečnosti — programu míru, jak jej vytyčil XXVII. sjezd KSSS, programu, ke kterému se plně přihlásil i XVII. sjezd KSČ a sjezdy ostatních bratrských stran.

Při shrnutí analýzy dokumentu můžeme bez nadsázky říci, že země socialistického společenství plně využívají autority socialismu k dosažení takových pozitivních výsledků, které vytvářejí předpoklady k tomu, aby lidstvo mohlo vykročit do třetího tisíciletí bez obav o svou budoucnost. Je nepochybné, že v procesu dosažení tohoto cíle sehrává stockholmská konference a důsledné plnění přijatých závazků mimořádnou úlohu.

Konference současně ukázala i limity vlivu USA na celoevropské záležitosti, přispěla k diverzifikaci postojů i uvnitř bloku NATO.

Vzájemně přijatelných výsledků bylo dosaženo na základě „identity životních zájmů kontinentu a společné politické vůle“ — jak řekl čs. ministr zahraničí při zahájení následné schůzky KBSE ve Vídni. Tento stav je možné hodnotit jako významný příslib pro zaměření a možné výsledky jednání další etapy Konference o opatřeních k posílení důvěry a bezpečnosti a o odzbrojení v Evropě, o č které se očekává, že zahájí novou etapu vztahů Východ — Západ, etapu konvenčního odzbrojení.

Význam závěrů XXVII. sjezdu KSSS o současné vojenskopolitické situaci ve světě pro prognózování tendencí jejího dalšího vývoje

Současný vývoj ve světě je charakterizován hlubokými změnami, nebývalou rozporuplností a přetrvávajícím zhoršením mezinárodní situace, k němuž došlo vinou Spojených států amerických.

V průběhu jednání XXVII. sjezdu KSSS byla analyzována současná vojenskopolitická situace, příčiny, které vedly k růstu nebezpečí vzniku války. Sjezd potvrdil kontinuitu sovětské mírové zahraniční politiky. Současně bylo se vši vážností poukázáno na pokračující otevřené i skryté přípravy Spojených států amerických a zemí NATO na válku. Imperialistické státy v čele s USA, na základě své agresivní politiky v posledních letech, vystupňovaly válečné přípravy. USA intenzivně rozvíjejí strategické útočné síly na zemi, ve vzduchu i na moři a vyvíjejí zbraně založené na nových fyzikálních principech. Zvyšuje se počet amerických raket středního doletu v Evropě. Spojené státy reorganizují své ozbroje-

né síly. Chtějí podstatně zvýšit jejich bojové možnosti. Obdobné válečné přípravy pokračují i v dalších zemích NATO.

Za této situace více než dříve vystupuje do popředí význam prognózování budoucí vojskopolitické situace.

Analýza soudobého světa tak, jak byla podána na XXVII. sjezdu KSSS, a jeho hlavních rozporů, pro níž je charakteristický třídní, vědecký a dialektickomaterialistický přístup, umožňuje hodnotit nejen současnost, ale předvídat i hlavní tendence světového vývoje a budoucí vojskopolitickou situaci.

Vojenskopolitické prognózování se zabývá vojskopolitickou situací ve světě a v jeho jednotlivých oblastech i pravděpodobnými tendencemi jejího vývoje. Vychází z analýzy zákonitostí společenského vývoje a poměru sil v dané epoše. Jeho předmětem je budoucí vojskopolitická situace

a s ní související možnost vzniku války nebo zabránění válce.

Pro vědeckost vojenskopolitického prognózování a stavení budoucí vojenskopolitické situace má tedy zásadní význam nejobecnější určení charakteru epochy. Pokud jde o současnou epochu, bylo v nové redakci Programu KSSS, schválené XXVII. sjezdem KSSS zdůrazněno: „Celý průběh světového vývoje potvrzuje marxisticko-leninskou analýzu charakteru a hlavního obsahu soudobé epochy. Je to epocha přechodu od kapitalismu k socialismu a komunismu, epocha historického soutěžení dvou světových společenskopolitických soustav, epocha socialistických a národně osvobozených revolucí, rozpadu kolonialismu, epocha boje hlavních hybných sil společenského vývoje — světového socialismu, dělnického a komunistického hnutí, národů zemí, které se osvobodily, a masových demokratických hnutí — proti imperialismu a jeho politice agrese a útlačku, za mír, demokracii a společenský pokrok.“ (XXVII. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály. Praha 1986, s. 134—135.)

Růst těchto sil, jejich spolupráce je zárukou toho, že naděje národů na svobodný a šťastný život v míru se stanou skutečností a že přes nerovnoměrnost, složitost a rozporuplnost je postup lidstva k socialismu a ke komunismu nezvratný.

Při tvorbě prognóz budoucí vojenskopolitické situace je významné analyzovat zejména nové, dlouhodobé tendence, které působí v mezinárodním životě. Jsou to především: rozšiřování politického vlivu a teritoriální základny světové socialistické soustavy, skutečnost, že světová socialistická soustava v čele se Sovětským svazem se stává stále více rozhodujícím činitelem současných dějin, světové politiky, mezinárodních vztahů a světového revolučního procesu. Je to rovněž tendence směřující ke zužování a omezování mezinárodně politických a vojenských možností mezinárodního imperialismu; narůstá počet činitelů, které přímo i nepřímo ovlivňují vývoj mezinárodní politiky a mezinárodních vztahů.

Mezi další činitele patří mezinárodní komunistické a dělnické hnutí, národně osvobozené hnutí a hnutí nezúčastněných, protiválečné hnutí v různých zemích světa.

Kromě těchto sociálně politických činitelů existují i „čistě“ vojenské činitele, které omezují možnosti imperialismu rozpoutat nové války. Vyplynají z existující vojenskostrategické rovnováhy mezi státy Varšavské smlouvy a NATO a ze vzniku zbraní nebývalé ničivé síly, které nově nastolily otázku účelnosti války (vedené zbraněmi hromadného ničení) jako prostředku dosahování politických cílů. Souhrn těchto činitelů ovlivňuje vojenskopolitickou situaci v současnosti a bude ji ovlivňovat i v budoucnosti.

Proti těmto tendencím a faktorům působí však velmi intenzivně tendence, vyjádřená úsilím Spojených států amerických o získání vojenskostrategické převahy, úsilím o světovládu a zničení socialismu. Tyto snahy se začaly výrazně projevat na rozhraní sedmdesátých a osmdesátých let.

Monopolistický kapitalismus v čele s USA vstoupil do osmdesátých let se zesílenou orientací svých nejagresivnějších sil na využití vojenské síly, na možnost vedení jaderné války, zejména tzv. omezené jaderné války v Evropě a s mylnými předpoklady, že v ní lze dokonce zvítězit. Tyto snahy našly svůj odraz ve vojenské strategii „přímé konfrontace“.

Zesílily snahy Spojených států po destabilizaci mezinárodní situace, po zachování dosavadních a vytváření nových konfliktních situací a ohnisek napětí ve světě. Jsou uplatňovány „ekonomické sankce“, stupňována psychologická válka proti zemím socialistického společenství a všemu pokrokovému na základě vypjatého militantního antikomunismu a antisovětsismu. Americký prezident R. Reagan, který vyhlásil v britském parlamentu v roce 1982 křížácké tažení proti komunismu, označuje socialismus jako „omyl historie, který je třeba zničit“.

Současné období se tak vyznačuje konfrontací dvou zcela protichůdných světových názorů a dvou politických směrů — socialismu a imperialismu — konfrontací, jejíž intenzita a ostří nemají obdoby v celé poválečné době.

Strategie „přímé konfrontace“ USA směřuje k zostřování napětí a zvyšuje riziko rozpoutání jaderné války. Orientuje se již v míru na nepřátelské akce vůči Sovětskému svazu a jeho spojencům. Jejím cílem je zničit v případné válce socialistický společenský řád. Nynější strategická koncepce se orientuje na dosažení vojenskostrategické převahy USA, pokud jde o schopnost vést jak globální války, tak omezené války s jadernými zbraněmi nebo bez nich.

Vojenskopolitickou situaci výrazně ovlivnilo a v budoucnu bude ovlivňovat rozmístění raket středního doletu Pershing 2 na území NSR a rozmísťování střel s plochou dráhou letu v západoevropských členských státech NATO a modernizace zbraní hromadného ničení i konvenčních zbraní. V současnosti efektivnost konvenčních zbraní se svou ničivou a smrtící silou postupně přibližuje k efektivnosti taktických jaderných zbraní. To předurčuje nesmírně pustošivý charakter i konvenční války, v níž by ztráty a ničení daleko převýšily následky druhé světové války.

V současné době existuje navíc reálná možnost sestrojit mnohem nebezpečnější druhy zbraní. Jde o rozličné druhy paprskových zbraní (laserových, částicových, mikrovlnných), infrazvukových, ozónových a dalších, u nichž ani teoreticky není možné posoudit jejich účinky. Americká administrativa přijala a uplatňuje strategii „přímé konfrontace“ se Sovětským svazem v globálním i regionálním měřítku. Konkrétní ustanovení této americké strategie formuluje dokument Pentagonu nazvaný Směrnice pro obranu na léta 1984—1988. Hlavní důraz se klade na zajištění neustálé připravenosti strategických sil USA k překvapivému „odzbrojovacímu jadernému úderu“ proti SSSR a současně k vedení dlouhodobé jaderné i konvenční války, a to v kte-

rékoli části světa, kde by došlo k pověstnému „ohrožení životních zájmů“ USA.

To v současnosti vyžaduje vytvářet i prognózy ekonomických a dalších příprav (skrytých i otevřených) USA k vedení války a prognózy doby (tzv. časový horizont prognózy) zavádění do výzbroje strategických prostředků prvního úderu, nových druhů zbraní hromadného ničení, plnění programu růstu sil všeobecného určení a systémů vysoce účinných konvenčních zbraní. To vše má totiž podle představ USA zajišťit jim vojenskostrategickou převahu nad SSSR a zeměmi Varšavské smlouvy.

Významné je prognózovat realizaci projektu USA pro vedení tzv. „hvězdných válek“. Přenesení zbrojení do kosmického prostoru by znamenalo kvalitativně novou vojenskopolitickou situaci. Svět již nyní dospěl k nebezpečné křižovatce. Plány militarizace kosmického prostoru, které Washington vypracovává, stále více ohrožují bezpečnost národů a vyvolávají krizovou situaci. Nepodaří-li se jejich realizaci odvrátit, vstoupí horečné zbrojení do kvalitativně nové fáze a prudce se zvýší riziko vzniku jaderné války. Na XXVII. sjezdu KSSS bylo zdůrazněno, že „vyhrát v horečném zbrojení, stejně jako v samotné jaderné válce už není možné. Pokračování tohoto zbrojení na Zemi, a tím spíše jeho rozšíření do vesmíru, urychlí už beztak kritické tempo hromadění a zdokonalování jaderných zbraní. Situace ve světě se může vyvinout tak, že už nebude záviset na rozumu či vůli politiků. Octne se v zajetí techniky, vojenskotechnické logiky. (XXVII. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály. Praha 1986, s. 65.)

V procesu vojenskopolitického prognózování je významné stanovit vznik kvalitativně nové situace. Pokud jde o snahu USA přenést zbrojení do kosmického prostoru, pak etapa lidstvu nebezpečná začne tehdy, budou-li v kosmickém prostoru umístěny úderné prostředky, určené k ničení objektů ve vesmíru nebo z vesmíru vůči Zemi, a objeví-li se na Zemi zbraně určené k ničení kosmických objektů. To by byl začátek horečného kosmického zbrojení.

Vojenskopolitické prognózování, má-li být co nejpřesnější, musí respektovat dialektickomaterialistický přístup, zejména princip všeobecné souvislosti a s ním úzce spjatý požadavek všestrannosti (komplexnosti). To v procesu prognózování znamená seskupování a komparaci prognóz vojenskopolitických, vojenskoeconomických a vojenskotechnických.

V současné nebývale složité mezinárodní situaci spolehlivější a přesnější budou obecně prognózy, vycházející z co nejvíce elementů, stránek a vztahů, z celkové analýzy mezinárodních vztahů, vztahů mezi dvěma třídě protikladnými soustavami, mezi SSSR a USA, mezi agresivními reakčními silami, připravujícími válku a mezi demokratickými protiválečnými silami a především vycházející z hodnocení vojenskostrategické rovnováhy mezi SSSR a USA a z vlastních vojenských příprav USA na válku a z toho vyplývající celkové vojenskopolitické situace.

V procesu vědeckého vojenskopolitického prognózování je nutné stanovit správně podstatné a nepodstatné, hlavní a druhořadé, průvodní, vnitřní i vnější faktory, které mají vliv na vznik nových rysů v rozvoji vojenství, na utváření vojenskopolitické situace a na možný vznik války.

Koneckoně (v poslední instanci) i v budoucnosti budou mít značný vliv na mezinárodní vývoj vztahy mezi Sovětským svazem a Spojenými státy americkými jako nejvýznamnějšími představiteli dvou tříd protikladných společenských soustav.

Vojenskopolitické prognózování musí vycházet z analýzy současného světa, podané na XXVII. sjezdu KSSS a jeho hlavních rozporů: rozporů mezi státy obou tříd protikladných soustav, vnitřních rozporů kapitalistického světa samého, rozporů mezi imperialismem a rozvojovými zeměmi a národy a konečně skupiny rozporů globálního rozsahu, dotýkajících se samých základů existence civilizace. V procesu vojenskopolitického prognózování je významné předvídat vývoj uvedených skupin rozporů v budoucnosti. Subjekty vojenskopolitického

prognózování přitom musí postihnout co největší množství podstatných stránek daných rozporů. To jim umožní pochopit přesněji možné tendence vývoje daného rozporu a adekvátněji předvídat jeho budoucí stav.

Metodologický význam analýzy vývoje v současném světě, podané na XXVII. sjezdu KSSS, spočívá v tom, že na základě odhalení zdroje vývoje ve světě, jeho celkové tendence, včasného objevení „zárodků“ nového a analýzy jejich významu je možné předvídat budoucí vojenskopolitickou situaci. Je potřebné současně zdůraznit, že nové podstatné jevy v politické situaci i v oblasti vojenství mohou být zpočátku kvantitativně bezvýznamné, po určitou dobu dokonce „slabší“ než staré. Nové může být po svém objevení chápáno i jako nahodilé. Při svém vzniku může vystupovat často ve staré formě, může se uchylovat k „napodobování“ nového (zejména tuší-li svůj zánik), a to vše ztěžuje jeho předvídání.

Důsledné uplatnění dialektickomaterialistického principu vývoje umožňuje na základě analýzy minulého a současného vývoje zjistit tendence vývoje v budoucnosti.

Pro vojenskopolitické prognózování má velký metodologický význam i tento závěr XXVII. sjezdu KSSS: „Specifika rozporů mezi imperialistickými státy v nynějším období tkví i v tom, že se v nejbližších desetiletích může vytvořit jejich jiná konfigurace, že se objeví nová kapitalistická centra síly. To bezpochyby rozpory ještě znásobí, navzájem je ještě více proplete a vyhročí. (XXVII. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály. Praha 1986, s. 18.)

Procesy a události v oblasti politiky a vojenství nelze správně pochopit, vědecky objasnit, ani předvídat bez odhalení genetických vztahů s jinými jevy a procesy, bez objasnění příčin a podmínek, za kterých daný jev vzniká a vyvíjí se. Dialektickomaterialistickému pojetí vývoje je cizí abstraktní a nehistorický přístup. Daný jev nebo událost musí být zkoumán v konkrétní historické situaci a podmínkách.

Na XXVII. sjezdu KSSS bylo zaujato zásadní stanovisko k válce, vedené zbraněmi hromadného ničení, když bylo uvedeno, že je potřebné si uvědomit, že vyhrát v horečném zbrojení, stejně jako v jaderné válce už není možné. Sjezd potvrdil, že historicky vzniklá vojenskostrategická rovnováha mezi USA a Sovětským svazem byla a je objektivně zárukou míru. Současně bylo zdůrazněno, že nynější úroveň rovnováhy jaderných potenciálů je neúměrně vysoká a přináší pro obě strany stejné nebezpečí. „Ale jen zatím. Pokračování v horečném jaderném zbrojení toto stejné nebezpečí nevyhnutelně zvýší a může je přivést k bodu, kdy dokonce i parita přestane být faktorem vojenskopolitického zadržování. Je tedy především nezbytné podstatně snížit úroveň vojenské konfrontace. Opravdu stejnou bezpečnost lze v našem století zajistit nikoli co nejvyšší, nýbrž co nejnižší úrovní strategické rovnováhy, z níž je nezbytné zcela vyloučit jaderné zbraně a jiné druhy zbraní hromadného ničení.“ (Tamtéž, s. 65.)

Ve zprávě ÚV KSSS XXVII. sjezdu KSSS bylo zvýrazněno, že vznikly objektivní podmínky, v nichž může soupeření mezi kapitalismem a socialismem probíhat pouze a výlučně formou mírového soutěžení a mírového soupeření.

Rozbor charakteru a rozsahu jaderné hrozby umožnil tedy zformulovat teoreticky i prakticky významný závěr, že ve světě vznikly objektivní podmínky, v nichž boj mezi kapitalismem a socialismem může mít pouze a výlučně formu mírového soutěžení. Teoretické závěry XXVII. sjezdu KSSS byly doplněny o komplexní systém mezinárodní bezpečnosti a praktické kroky Sovětského svazu ke zmírnění mezinárodního napětí a snížení nebezpečí vzniku války.

Mezi nejvýznamnější patří návrh SSSR z 15. ledna roku 1986 na likvidaci jaderných a chemických zbraní do roku 2000, budapeštská výzva členských států Varšavské smlouvy členským státům NATO a všem evropským zemím ke snížení ozbro-

jených sil a konvenční výzbroje v Evropě, opětovné prodloužení jednostranného moratoria Sovětského svazu na zkoušky jaderných zbraní a další.

Mírové návrhy a jednostranné kroky Sovětského svazu se však zatím nesetkaly s pozitivní odezvou u Spojených států amerických. Navíc ve vyspělých kapitalistických zemích dochází k dalšímu posunu doprava.

Při prognózování vývoje ve světě ve druhé polovině osmdesátých let je potřebné vycházet ze skutečnosti, že na rozhraní sedmdesátých a osmdesátých let vznikla ve světě kvalitativně nová situace, charakteristická výrazným zhoršením mezinárodní situace. Výrazně se zhoršily vztahy mezi státy dvou třídně protikladných soustav. Přitom však dále působí objektivní faktory let sedmdesátých, které vyžadují sjednotit úsilí zemí socialistického společenství a všech pokrokových demokratických sil v rozhodující otázce — zachování míru.

Z hlediska ústřední otázky současného vývoje ve světě — perspektivy boje za mír, odvrácení jaderné války a další uvolňování napětí — lze předpokládat tyto varianty vojenskopolitické situace:

1. Návrat ke „studené válce“. Ta by mohla za určitých okolností přerůst ve světovou termonukleární válku.

2. Tzv. „studený mír“, prováděný rozsáhlými regionálními omezeními konflikty a omezeními válkami.

3. Další vývoj procesu uvolňování napětí (avšak s různými peripetemi a doprovozenými konflikty a omezeními válkami v tzv. „ohniscích napětí“), který může postupně vyústit v určité (pravděpodobně však zejména „kvantitativní“) omezení závodů ve zbrojení. Prolínat se může s druhou.

4. Postupný (pravděpodobně dlouhodobější) přechod ke stabilizaci procesu uvolňování v politické a postupně i ve vojenské oblasti, prováděný obratem v oblasti zastavení závodů ve zbrojení a dílčími výsledky při realizaci odzbrojení.

První varianta je málo pravděpodobná. Rovněž málo pravděpodobný je „radikální“ přechod k uvolnění a k odzbrojení. Současná úroveň jaderných potenciálů NATO a Varšavské smlouvy je však neúměrně vysoká a přináší stejné nebezpečí oběma stranám i celé lidské civilizaci. Vznikly rovněž objektivní podmínky, v nichž může soupeření mezi kapitalismem a socialismem probíhat pouze a výlučně formou mírového soutěžení a soužití. Podmínky samy o sobě však neznamenaají již realizaci daného procesu.

Ve druhé polovině osmdesátých let lze jako nejpravděpodobnější předpokládat prolínání druhé a třetí varianty s dalšími jejími peripetiemi a značnou rozporuplností. Je možné očekávat spíše dílčí výsledky při kvantitativním snižování ozbrojených sil a výzbroje v Evropě. Historie potvrzuje, že USA ve vztazích se Sovětským svazem vždy preferovaly orientaci na politiku z pozice síly. Lze předpokládat, že USA i ve druhé polovině osmdesátých let budou realizovat zbrojní programy, jež jim mají podle jejich představ zajistit vojenskostrategickou převahu nad SSSR a zeměmi Varšavské smlouvy. Stejně tak nelze vyloučit, že od „pokusů“ přejdou ke konkrétní realizaci projektu „hvězdných válek“ (nazývaného rovněž „strategická obranná iniciativa“).

Není tajemstvím, že existují scénáře jaderného útoku proti SSSR a zemím Varšavské smlouvy. A i když se Sovětský svaz

zasazuje o to, aby zbraně hromadného ničení byly vyňaty z výzbroje a vojenské potenciály NATO a Varšavské smlouvy byly omezeny na míru rozumné dostatečnosti, musí zatím s uvedenými fakty počítat. Navíc dosavadní postoje a praktické kroky představitelů USA a jejich spojenců v NATO nenasvědčují tomu, že by byli ochotni přistoupit na zásadní mírové návrhy Sovětského svazu.

Vojenskopolitická situace tak i v budoucnu zůstane složitá a nebezpečná a státy Varšavské smlouvy nemohou připustit narušení vojenskostrategické rovnováhy ve prospěch států NATO. Na XXVII. sjezdu KSSS bylo zdůrazněno, že Sovětský svaz si nečiní nárok na větší bezpečnost, ale na menší nepřítupí.

Za současné vojenskopolitické situace nemohou tedy státy Varšavské smlouvy připustit narušení vojenskostrategické rovnováhy. Současně je stejně důležité nepolevovat v mírovém úsilí, ale naopak je stupňovat. Veškeré praktické kroky Sovětského svazu a zemí Varšavské smlouvy jsou potvrzením kontinuity jejich mírové politiky. Je potřebné však zdůraznit, že bez ohledu na možné dílčí úspěchy při jednáních o odzbrojení v Ženevě a ve Vídni, zásadní význam pro další vývoj vojenskopolitické situace v Evropě a tím i v jiných částech světa bude mít síla a jednota zemí Varšavské smlouvy v čele se Sovětským svazem.

PRŮLOM PŘIPRAVENÉ OBRANY NEPŘÍTELE ZA POUŽITÍ JADERNÝCH ZBRANÍ

V soudobých útočných operacích bude prolamování nepřátelských obranných pásem a postavení velmi častým, ale současně i složitým druhem bojové činnosti vojsk vševojskové armády.

Podle zásad organizace a vedení obranné operace skupiny armád vojsk Severoatlantického paktu je nutné počítat v útočné operaci vševojskové armády s prolamováním celého systému hluboce členěných pásem a postavení nepřítel. Zejména tomu tak, bude tehdy, jestliže jeho vojska včas obsadí předem budovanou obranu, organizují v ní palebný systém a zřídí zátarasy. Podle hodnoty ženižního vybudování obrany a stupně organizovanosti palebného systému rozlišujeme prolamování obrany spěšně zaujaté, nebo předem připravené.

S nejlépe organizovanou a vybudovanou obranou se mohou v průběhu rozvíjení úspěchu v první útočné operaci setkat naše vojska v předním obranném prostoru skupiny armád, jehož přední okraj bývá vzdálen 40–70 km od státní hranice, a to na jeho prvním a druhém obranném pásmu. S méně hodnotnou obranou je možné počítat na příčných obranných postaveních, budovaných a obsazovaných za předním obranným prostorem.

Na mezilehlé obranné linii, budované v hloubce 250–300 km od předního okraje prvního pásma obrany nepřítel a obsazované armádními sbory druhého operačního sledu skupiny armád, je možné opět počítat s dobře připravenou a organizovanou obranou.

Z tohoto systému budování obranných pásem a jejich obsazování vojsky skupiny armád nepřítel vyplývá, že je nutné plánovat překonávání spěšně zaujaté, nebo připravené obrany nepřítel v průběhu první útočné operace vševojskové armády, a to poprvé již druhý den po jejím zahájení a dále v průměru každý

druhý den. Běžnější bude pravděpodobně překonávání spěšně zaujímaných pásem a postavení, zejména v hloubce obrany, a jejich prolamování z chodu. Zabraňovat zaujímaní a organizování obrany v hloubce nepřítele bude plnit jako jeden ze svých úkolů operační manévrovací skupina. Její rychlý postup do operační hloubky nepřátelské sestavy umožní prvnímu sledu vševojskové armády energicky pronikat narušenou obranou nepřítele útokem z chodu. Uspadňovat průlom obrany budou též úderné výsadekové útvary (jednotky) a motostřelecké jednotky používané jako taktické vzdušné výsadky. Za úkol mohou mít: zmocnit se a udržet vhodné prostory, čáry a uzly na předním okraji obrany nepřítele a v její hloubce, zabránit jejich včasnému obsazení nebo přisunu záloh podél fronty a z hloubky, rozvracet obranu na bocích úderného uskupení vojsk armády, v průběhu průlomu ničit prostředky jaderného napadení, místa velení a další důležité objekty nepřítele. Tím narušovat odolnost obrany a vytvářet podmínky k jejímu prolomení z chodu a rychlému tempu postupu vojsk. S výhodou mohou být tato vojska použita i do prostorů, kam byly vedeny jaderné údery a s využitím jejich účinků dokončit zničení zasažených vojsk nepřítele. S prolamováním připravené obrany nepřítele je nutné počítat zpravidla při překonávání prvního a druhého obranného pásma předního obranného prostoru a prvního pásma mezilehlé obranné linie. To znamená, že v průběhu útočné operace budou zpravidla vojska vševojskové armády nucena prolamovat až třikrát předem připravenou a dobře organizovanou obranu nepřítele. Splnění tohoto úkolu vyžaduje od velitelů a štábů dokonalou organizaci a všestrannou přípravu všech zúčastněných vojsk.

Vycházíme-li ze současných vojenskostrategických koncepcí pravděpodobného nepřítele na vedení operací na západním válečisti, jeví se jako možné, že **k prolamování obranných pásma za použití jaderných zbraní bude docházet** po předchozím období vedení operace pouze konvenčními zbraněmi, spíše až v hloubce přední obranné linie vojsk NATO. Půjde tedy zpravidla o prolamování druhého pásma obrany a dalších pásma v hloubce obranného prostoru skupiny armád. Nelze však vyloučit ani variantu přechodu k použití jaderných zbraní nepřítelem již dříve nebo dokonce se zahájením války.

Zatímco je již dostatečně podrobně teoreticky zvládnuta a procvičena příprava i průlom obrany nepřítele za použití pouze konvenčních zbraní, pak podle mého názoru není na požadované úrovni rozpracována problematika průlomu a komplexního jaderného a palebného ničení v průběhu plnění tohoto úkolu za použití jaderných zbraní. Přitom kvalitativně nové, vysoce přesné a účinné raketové komplety a jaderné dělostřelectvo vytvářejí optimální podmínky pro narušení nepřátelské obrany a rychlé proniknutí zvolenými úseky průlomu.

Při prolamování připravené obrany nepřítele v soudobých operacích plní rozhodující úlohu jaderné a palebné ničení nepřítele, které nabývá na výrazně vševojskovém charakteru. Proto musí být jednotně a centralizovaně zplánováno a řízeno velitelem a štábem vševojskové armády. Jedině v případě útoku divize na samostatném směru a také při rozvíjení útoku v operační hloubce plánujeme a uskutečňujeme jaderné a palebné ničení v plném rozsahu na stupni vševojskového svazku. Jestliže ale budeme průlom nepřátelské připravené obrany plánovat vnitřními křídly armád, potom komplexní jaderné a palebné ničení plánuje a řídí štáb fronty.

Průlom připravené obrany nepřítele za použití jaderných zbraní je v rámci vševojskové armády plánován a vykonáván zpravidla na směru hlavního úderu

dvěma až třemi divizemi, a to ve většině případů kombinací útoku z přímého dotyku s nepřítelem po přeskupení vojsk s útokem po přesunu z hloubky. **Útok je zahajován** prolomením nepřátelské obrany po jejím rozvrácení jadernými údery, palbami a údery konvenčních palebných prostředků, rozhodnou ztečí tankových a motostřeleckých útvarů ve zvoleném úseku průlomu s úkolem vytvořit trhliny v obraně nepřítele a v dalším je rozšiřovat do stran a rychle pronikat do hloubky sestavy nepřátelského uskupení.

Jestliže je k dispozici dostatečný počet jaderných náplní ke zničení nebo umlčení hlavních cílů nepřítele, potom vojska útok obvykle zahajují po jaderných úderech a zkrácené palebné přípravě. V této situaci mohou být v některých případech úseky průlomu divizí totožné i s jejich útočnými pásmy. To však předpokládá zničení 60 % a umlčení 20 % nejdůležitějších objektů, které zajišťují odolnost obrany nepřítele. Budou-li jaderné údery vedeny i na opěrné body na předním okraji nepřátelské obrany, bude nutné určit čáru bezpečnosti vzdálenosti, před níž činí vojska nezbytná opatření k ochraně. Na těchto úsecích průlomu útočí v předbojové nebo v jednotné obrněné sestavě a využitím výsledků vlastních jaderných úderů a jimi vytvořených trhlin v sestavě nepřítele, pronikají předsunuté odřady (předvoje) a za nimi útvary prvního sledu rozhodně nepřátelskými postaveními na stanovených směrech a zmocňují se co nejrychleji palebných postaví dělostřelectva a prostorů rozmístění taktických prostředků jaderného napadení. Z chodu obsazují důležité čáry a prostory v taktické hloubce obrany nepřítele, zabráňují mu v obnovení bojeschopnosti, čímž vytvářejí podmínky pro rychlé pronikání do operační hloubky sestavy nepřítele a dokončení jeho porážky. Druhé sledy divizí jsou zpravidla používány k dokončení průlomu taktické hloubky nepřátelské obrany a rozvíjení úspěchu do stran. Druhý sled armády (nebo operační manévrovací skupina) je zasazován k rozvíjení taktického úspěchu v operační. Myslím, že varianta tohoto průlomu připravené obrany nepřítele bude pravděpodobně méně častá, zejména v boji o přední obrannou linii vojsk NATO, protože nebude k dispozici tolik jaderných náplní, aby většina úkolů ničení nepřítele v úseku průlomu mohla být plněna těmito zbraněmi.

K dosažení úspěchu při průlomu připravené obrany nepřítele bude mít důležitou úlohu i volba směru hlavního úderu vojsk, která prolamují obranu nepřítele. Je nutné jej vést na směru, který umožňuje rychlé proniknutí obranným pásmem na nejkratším směru, rozšíření úspěchu do stran a rychlé přenesení bojové činnosti do hloubky operační sestavy.

V útočném pásmu armády **volíme jeden nebo i dva úseky průlomu**, což ovlivňuje vybudování, uclnění a obsazení pásma obrany svazky a útvary nepřítele a možnosti jeho jaderného a palebného ničení. Důležitou úlohu při volbě úseku průlomu má i terén, který musí umožňovat rychlý postup a součinnost všech druhů vojsk. Zatímco při průlomu za použití pouze konvenčních zbraní vybíráme úsek průlomu zpravidla tam, kde je hodnota vybudování obrany nižší a kde je bráněna slabšími a méně bojeschopnými svazky a útvary nepřítele, potom za použití jaderných zbraní jej volíme i v prostoru bráněném silným uskupením nepřítele, jehož vyřazení povede k narušení a zničení obrany rozhodujícího prostoru, umožní rozdělení sestavy nepřítele a rychlé proniknutí do operační hloubky. Čím více jaderných náplní bude k dispozici k jadernému ničení cílů, které tvoří základ odolnosti obrany nepřítele, tím menší bude potřeba ničení cílů konvenčními zbraněmi a tím širší může být i úsek průlomu.

Vzhledem k možnostem nepřítele uskutečnit jadernou a palebnou protipřípravu nebude, podle mého názoru, možné a ani potřebné použít takové množství palebných, ale i ostatních prostředků (které je nutné k průlomu soustředit a tím vystavit naše vojska jaderným úderům nepřítele), jako je tomu při průlomu za použití pouze konvenčních zbraní. **Úsek průlomu divize** za použití jaderných zbraní bude široký 4 až 10 i více km, **pluku** 2 až 5 km a **praporu** 1 až 2 km. Jeho konkrétní šířka bude ovlivněna zejména možností dosažení požadovaného stupně jaderného a palebného ničení nepřítele.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války a lokálních válek svědčí o tom, že k úspěšnému splnění úkolu průlomu nepřátelské obrany je nutné v kvalitativních ukazatelích poměru sil dosáhnout od 4 : 1 do 6 : 1 v náš prospěch. Za použití jaderných zbraní se jeví jako dostačující pro úspěšné uskutečnění průlomu dosáhnout požadovaného poměru sil 4 : 1 při pravděpodobnosti splnění úkolu 0,7 a vlastních ztrátách, které nepřevyšují 10 %.

Základní otázkou při průlomu připravené obrany nepřítele za použití jaderných zbraní je vzájemně sladěné **jaderné a palebné ničení**. Jeho cílem je vybojovat a udržet na směrech útoku vojsk jadernou a palebnou převahu nad nepřítelem a zabránit mu (nebo podstatně snížit možnost) použít jaderné a palebné prostředky proti našim vojskům.

Velitel a štáb vševojskové armády již při přípravě útočné operace rámcově plánuje jaderné a palebné ničení ke splnění důležitých operačních úkolů, ke kterým patří i průlom pásem obrany nepřítele. V první operaci na počátku války to bude zejména průlom prvního pásma přední obranné linie nepřátelských vojsk. K zabezpečení tohoto úkolu velitel armády ve svém rozhodnutí zpravidla **určuje**:

- směr, na kterém plánovat průlom pásma obrany centralizovaně v rámci armády,
- operačně taktický stupeň palebného zničení nepřítele,
- vyčlenění jaderných a konvenčních náplní raketového vojska, vzletů letectva a spotřeby munice.

V průběhu útočné operace, při upřesňování rozhodnutí pro průlom nepřátelské obrany, může velitel armády ke komplexnímu jadernému a palebnému ničení **stanovit**:

- složení nepřátelského uskupení, které má být ničeno,
- cíle a objekty ničené jadernými zbraněmi,
- posloupnost a stupeň jaderného a palebného zničení nepřítele v pásmu průlomu,
- použité síly a prostředky, jejich hustotu,
- období jaderného a palebného ničení a jejich strukturu,
- základní ukazatele průlomu (šířku úseku, tempo útoku, hloubku úkolu, způsob průlomu, výchozí čáry, prostory a jejich vzdálenosti, spotřebu raket s jadernou náplní, munice a vzletů letectva).

Úkoly jaderného a palebného ničení nepřítele plánuje ve smyslu rozhodnutí velitele vševojskové armády **skupina plánování a řízení jaderného a palebného ničení**, kterou řídí náčelník štábu. U divize je to skupina plánování jaderného a palebného ničení.

Ve svém článku se nechci zabývat podrobně otázkami komplexního palebného ničení, protože je řešeno v příslušných pomůckách (Pom-1/9-236) a její upravený návrh). Chci však poukázat na některá řešení problému ničení nepřítele při průlomu nepřátelské obrany **za použití jaderných zbraní** v souvislosti s palebným ničením.

Jadernými zbraněmi, jež budou použity bezprostředně k podpoře vojsk, která prolamují obranu, je nutné ničit nejdůležitější a nejodolnější cíle, na jejichž vyřazení konvenční municí by byla vysoká spotřeba nábojů (raket). Budou to zejména opěrné body čet a rot vybudované v rozsahu ženíjních prací druhého pořadí (nakryté okopy a zákopy, pohotovostní úkryty pro živou sílu, okopy pro tanky, OT apod.), vybudovaná palebná postavení samohybného dělostřelectva a prostory bojového rozmístění taktických prostředků jaderného napadení, místa velení divízi a brigád, protitankové útvary a jednotky v připravených prostorech a postaveních, bitevní vrtulníky na přistávacích plochách, tankové útvary a jednotky druhého sledu ve vybudovaných prostorech rozmístění a další důležité a odolné cíle.

Správná volba cílů ničených jadernými zbraněmi a vyčlenění potřebného počtu příslušných náplní pro průlom nepřátelské obrany ovlivní zásadním způsobem splnění úkolu vojsk. Jejich efektivní použití vytvoří příznivé podmínky pro rychlé proniknutí do hloubky obranného pásma při nízkých vlastních ztrátách, ztěž v širších úsecích průlomu, menší potřebu konvenčních palebných prostředků a spotřebu munice, nutné rozptýlení bojových sestav a splnění úkolu ve vysokém tempu. Proto bude použití jaderných zbraní základem komplexního jaderného a palebného ničení nepřítele.

V souvislosti s tím je nutné řešit i bezpečnost našich vojsk při vedení vlastních jaderných úderů. Zejména je třeba stanovit bezpečnostní vzdálenosti od plánovaných úderů z hlediska jejich ničivých účinků, dobu i epicentra a uvědomit vlastní vojska, aby mohla uskutečnit potřebná opatření k ochraně živé síly a bojové techniky.

Při **přípravě propočtů potřeby palebných prostředků** a jednotných výpočtových nábojů k plnění úkolů konvenční municí je nutné odečíst objekty, na něž budou vedeny jaderné údery. Účinnost použití jaderných zbraní je zapotřebí stanovit pro předpokládaný stupeň ukrytí živé síly nepřítele, velikost prostoru rozmístění a požadovanou pravděpodobnost zničení (umlčení) cíle podle tabulky 1.5 a přílohy 1 pomůcky Oper-51-4. Na základě výpočtu určíme potřebnou mohutnost jaderné náplně a prostředek jaderného napadení, který bude úkol plnit. Současně podle pomůcky Pom-1/9-236 zjistíme, kolik jednotných výpočtových nábojů a zbraní bude úderem na tento cíl ušetřeno. Na ostatní cíle ničené nebo umlčované konvenčními zbraněmi připravíme tyto propočty podle zásad plánování komplexního palebného ničení.

Ve smyslu článku 129 Bojového řádu pozemního vojska ČSLA je však nutné i na cíle, které jsou určeny k ničení nebo umlčení jadernými údery, plánovat palebné údery konvenčními zbraněmi. Za tím účelem je zapotřebí vyčlenit část palebných prostředků a munice k plnění těchto úkolů dělostřelectvem nebo letectvem armády pro případ, že nebude možné tyto cíle z jakýchkoli důvodů ničit jadernými údery. Proto se také komplexní palebné ničení při průlomu zpravidla zahajuje skupinovým nebo hromadným jaderným úderem, aby se ještě mohlo při nesplnění úkolu těmito údery určit jejich dodatečné zničení

konvenční municí. Podobně postupujeme i tehdy, jestliže určené palebné prostředky, např. v důsledku jejich vyřazení jadernými údery nepřítele, nemohou splnit úkoly palebného ničení.

Jaderné a palebné ničení nepřítele při průlomu po přesunu z hloubky z výchozího prostoru vzdáleného 20—40 km od předního okraje obrany nepřítele je většinou zahajováno současně s vyražením vojsk, a to jadernými údery na nejdůležitější cíle, jako jsou prostředky jaderného napadení, průzkumné a palebné systémy, prostředky PVO, místa velení, střediska a stanoviště řízení a navedení letectva a PVO, nejdůležitější prostředky radioelektronického boje ap. K dosažení maximálního překvapení a potřebného účinku v cíli je účelné vést údery i na vybrané objekty v úseku průlomu armády.

Po jaderném a palebném ničení začíná **období palebného zabezpečení přesunu vojsk**. Jaderné údery a palebné ničení nepřítele v tomto období se však zahajuje až tehdy, zjistí-li nepřítel přesun našich vojsk. V každém případě však musí být vlastní jaderné údery vedeny dříve, než zahájí nepřítel jadernou a palebnou protipřípravu.

Při přechodu do útoku vojsk z dotyku, nebo z výchozího prostoru ve vzdálenosti 20—25 km od předního okraje nepřátelské obrany, začíná jaderné a palebné ničení **obdobím jaderné a palebné přípravy zteče**. Tento způsob zahájení průlomu však bude v podmínkách používání jaderných zbraní méně častý.

Nejdůležitějším obdobím palebného ničení je **palebná příprava zteče**, uskutečňovaná na cíle v úseku průlomu nepřítele a mimo něj (do stran) na palebné prostředky, které mohou do tohoto úseku působit (zpravidla 2 km). Kromě toho jsou ničeny nebo umlčovány všechny dělostřelecké baterie a střediska řízení palby i mimo úsek průlomu do vzdálenosti jedné poloviny dostřelu a všechny plochy, na nichž jsou rozmístěny bitevní vrtulníky nepřítele. Obvykle je vhodné v závěru tohoto období vést údery taktickými prostředky jaderného napadení (ve druhém odpálení) na nově zjištěné a další důležité cíle v úseku průlomu i mimo něj, pokud mohou působit proti vojskům, jež uskutečňují průlom a nebyly dosud zničeny (umlčeny) jadernými a palebnými údery.

Jaderná a palebná podpora zteče je prováděna většinou jednotlivými jadernými údery, soustředěnými palbami, palbami a údery letectva na jednotlivé cíle na vyžádání velitelů útvarů a svazků prvního sledu.

Jaderný a palebný doprovod útoku vojsk v hloubce nepřátelské obrany se zahajuje po prolomení postavení brigád prvního sledu nepřítele dělostřeleckým a leteckým doprovodem doplněným jednotlivými jadernými údery na jeho nejdůležitější cíle (objekty) nebo i skupinovým jaderným úderem k odražení sborové protizteče. Kromě toho je vykonáváno jaderné a palebné ničení vojsk v hloubce pásma obrany divizí prvního sledu nebo těch, která vedou protizteče a dále druhých sledů a záloh. Palebný doprovod se provádí do celé hloubky úkolu divizí prvního sledu vševojskové armády.

K zabezpečení úspěšného splnění úkolu vojsk při průlomu připravené obrany nepřítele je nutné dosáhnout požadovaného stupně jaderného a palebného ničení nepřítele v prvních dvou nebo třech obdobích.

Jaderné a palebné ničení při průlomu nepřátelské obrany plánujeme v hlavních rysech již při přípravě útočné operace. Komplexně je rozpracováváno v průběhu operace při přijímání rozhodnutí velitele armády ke splnění tohoto

operačního úkolu. Jsou připravovány podrobné propočty a kalkulace na konkrétní situaci vlastních vojsk i nepřítele a stanoveny (prostorově a časově) úkoly jaderným a palebným prostředkům. Plánování musí být dokončeno a úkoly doručeny vykonavatelům do doby dosažení pohotovosti vojsk. Podle vývoje situace je nutné dále upřesňovat a řídit jaderné a palebné ničení po celou dobu průlomu nepřátelské obrany.

Úspěchu při prolamování připravené obrany nepřítele dosahujeme rovněž včasným předvídáním plnění tohoto úkolu a jeho rámcovým zplánováním a přípravou ještě do zahájení útočné operace. Jestliže jím útočná operace začíná, potom podrobným zplánováním a přípravou, jak jsem již uvedl.

Zejména je třeba předem organizovat průlom prvního pásma obrany přední obranné linie vojsk nepřítele a zahrnout jej do plánu útočné operace, plánu komplexního palebného ničení a sladit plnění tohoto úkolu při organizaci součinnosti. Po zahájení a v průběhu první útočné operace bude nutné vytvářet rozhodnou činností útvarů a svazků prvního sledu při boji v zabezpečovacím prostoru skupiny armád vhodné podmínky pro předejití nepřítele v zaujímání prvního pásma obrany a zejména tehdy, když se mu nepodařilo splnit úkoly útočné operace. V této situaci je reálné, s využitím jaderných a palebných úderů na nepřítele, který teprve zaujímá předem vybudované první pásmo obrany, rozhodným útokem divizí prvního sledu, případně i zasazením druhého sledu armády prolomit obranu nepřítele z chodu. To předpokládá mít včas údaje průzkumu o nejdůležitějších cílech a objektech obrany, jejím učlenění a obsazení. Plánování jaderného a palebného ničení se dokončuje a současně zahajuje s příchodem předsunutých odřadů k přednímu okraji pásma obrany. Obdobný postup bude i při prolamování dalších obranných pásem v hloubce sestavy nepřítele.

Jestliže se průlom připravené obrany z chodu nepodaří nebo jej nebude možné vzhledem k poměrům sil a možnostem jaderného a palebného ničení uskutečnit, potom bude nutné jej organizovat a uskutečnit po době potřebné na jeho přípravu. Během ní bude třeba vytvořit úderné uskupení k vedení průlomu, přeskupit vojska a soustředit palebné prostředky, zplánovat jaderné a palebné ničení, navést k palebným prostředkům munici, organizovat součinnost a splnit další naléhavé úkoly k všestrannému zabezpečení splnění tohoto náročného úkolu. Myslím, že na zplánování a přípravu průlomu připravené obrany nepřítele je zapotřebí u vševojskové armády vyčlenit nejméně 12 hodin.

Průlom připravené obrany nepřítele v soudobé operaci vedené za použití jaderných zbraní je náročným úkolem velitelů, štábů i vojsk. Nejdůležitějším a nejsložitějším opatřením je však zplánování a uskutečnění jaderného i palebného ničení nepřítele, vytvoření a příprava úderného uskupení a rychlé rozvinutí taktického úspěchu v operační.

Tímto článkem jsem se pokusil přispět k řešení uvedeného složitého úkolu plněního vojsky vševojskové armády v útočné operaci, který nebývá často prověřován.

ZÁKONY A PRINCIPY VŠEVOJSKOVÉHO BOJE

Jedním ze základních cílů při zkoumání jevů soudobého vševojskového boje je poznání a využívání zákonů, kterými se řídí jeho průběh. Pod pojmem **zákonů** v této oblasti rozumí materialistická dialektika takové obecné, nezbytné, podstatné a opakující se vlastnosti a vztahy, které podmiňují průběh a výsledek boje. Nejde o všechny vztahy a souvislosti, které v boji působí, ale pouze o takové, které charakterizují základní vnitřní, nutné a objektivně trvalé vazby, jež působí tak, že při stejných podmínkách dochází k opakování jevů s relativně stejným výsledkem.

Ozbrojený zápas a jeho součást, vševojskový boj, mají charakter specifických společenských jevů, které se vyznačují vnitřními rozpory, rozmanitostí podmínek a množstvím dílčích jevů. Soudobý vševojskový boj zahrnuje mimořádné antagonistické procesy, které probíhají pod vlivem historicky podmíněných statistických zákonitostí. Statistické zákony jsou vlastní takovým procesům, jež nemají jednoznačný průběh, projevují se hromadnými jevy a působí na základě pravděpodobnosti. Soudobý vševojskový boj se vyznačuje značnou složitostí, rozporností a rozmanitostí. Poznání jeho zákonů je vždy relativní a omezeno konkrétními historickými podmínkami lidského poznání. Historická podmíněnost těchto zákonů spočívá ve stupni vývoje vědeckého poznání, možnosti výroby zbraní a bojové techniky a jejich hromadném zavedení do výzbroje vojsk i připravenosti lidí k jejich ovládnutí a využití, jak ukázal ve svých dílech B. Engels.

V. I. Lenin k problematice poznání zdůraznil, že: „V teorii poznání, jakož i ve všech oblastech vědy nutno myslet dialekticky, to znamená nepředpokládat, že naše poznání je hotové, neměnné, nýbrž zkoumat jakým způsobem z „nevědění“ vzniká vědění, jak se neúplné, nepřesné vědění stává úplnějším a přesnějším.“ (Lenin V. I.: Spisy, sv. 14. Praha 1956, s. 105.)

Přes relativní omezenost poznání zákonů boje lze uvést jako jeden z rozhodujících v této oblasti závislost jeho výsledku na poměru sil a prostředků bojujících stran, ve spojitosti s vlivem času a prostoru, kvalitou výzbroje a připraveností lidí ke sladění úsilí různých druhů vojsk. Soudobý vševojskový boj v důsledku ničivosti bojových prostředků a technického vybavení armád se vyznačuje rozhodností, vysokou manévrovostí, rychlým průběhem a náhlými změnami situací, rozmanitostí způsobů vedení boje na široké frontě, do velké hloubky a ve vysokém tempu. Tyto charakteristické rysy naznačují další zákonitosti.

Snaha o poznání zákonů a charakteristických rysů boje není samoúčelná, ale vytváří předpoklady, aby zjištěním podstatných a rozhodujících souvislostí bylo možné předvídat průběh boje, vyvodit závěry o základních obecných pravidlech, při jejichž dodržování je předpoklad dosažení úspěchu v boji. Tato pravidla, doporučení, zásady činnosti vojsk, nazýváme **principy**.

Zákony ozbrojeného zápasu a boje jsou objektivní, existují nezávisle na vůli lidí. Principy vševojskového boje jsou výsledkem poznání jeho zákonů na základě analýzy bojových zkušeností z minulých válek i vědeckého zkoumání nových podmínek a jsou souhrnem nejdůležitějších základních pravidel a ustanovení, jak nejučelněji organizovat a řídit boj. Jejich správné uplatnění v závislosti na situaci je předpokladem a podmínkou dosažení úspěchu v boji, tvoří základ teorie a praxe taktiky soudobého vševojskového boje. **Hlavním úkolem taktiky** je stanovit takové prostředky a způsoby boje, které nejlépe odpovídají situaci a zabezpečují dosažení cílů boje, především zničení nepřítelé a ovládnutí nebo udržení důležitých prostorů. Vzhledem k historické podmíněnosti se jak zákony, tak i principy neustále vyvíjejí, mění se jak jejich obsah, tak i formy projevu. Některé přestávají v závislosti na změnách podmínek platit, jiné v důsledku toho vznikají.

Vývoj taktiky závisí především na výzbroji, která ovlivňuje jak organizační strukturu vojsk, tak i způsoby boje. Objevení nových zbraní a bojových prostředků a jejich hromadné zavedení do výzbroje umožňuje a vynucuje si řešit boj jiným způsobem než dosud. Proces modernizace výzbroje a bojové techniky se v současných podmínkách neustále zrychluje. Tyto podmínky zákonitě vedou k přehodnocování zásad organizace a vedení boje, stanovení takových principů, které odpovídají současné situaci.

Bojový řád pozemního vojska ČSRA uvádí následující základní **principy** soudobého vševojskového boje:

- stálá vysoká bojová pohotovost svazků, útvarů a jednotek,
- vysoká aktivita, rozhodnost a nepřetržitost vedení boje,
- překvapivá činnost,
- sladění společné použití druhů vojsk a speciálních vojsk v boji a udržení vzájemné nepřetržité součinnosti,
- rozhodné soustředění hlavního úsilí vojsk na hlavním směru a v potřebné době,
- manévr útvarů a jednotkami, jadernými údery a palbou,
- všestranná znalost morálně politických a psychologických faktorů a jejich využití ke splnění uloženého úkolu,
- všestranné zabezpečení boje,
- udržení a včasné obnovení bojeschopnosti vojsk,
- pevné a trvalé velení vojskům, vytrvalost při dosahování stanovených cílů.

K dosažení **stálé vysoké bojové pohotovosti** je nutné správně pochopit úkol, předvídat vývoj situace, včas uskutečnit přípravy k plánované činnosti, zejména dohlížet a připravit vojska k boji, rozmístit je s ohledem na jejich předpokládané použití, nepřetržitě vést průzkum, udržovat pevné velení, vysoký morálně politický stav, kázeň, bdělost, organizovaně a včas uskutečnit přechod do vyšších stupňů bojové pohotovosti a další opatření. Tento princip má význam jak v míru, tak i v boji, aby vojska byla připravena reagovat na vzniklou situaci.

V praxi soudobého boje je tento princip realizován zejména reálným a včasným ujasněním úkolů, přijetím opatření k přípravě vojsk, všestranným hodnocením situace, organizací nepřetržitého průzkumu a dalšími úkoly organizace boje, přípravou vojsk na plnění úkolů. Např. před zasazením divize do boje již při zaujímání výchozího prostoru (prostoru soustředění) rozmístit v nich vojska podle předpokládaného použití, včas a s předstihem organizovat boj a vydávat úkoly podřízeným. Princip stálé vysoké bojové pohotovosti je podmíněn i uskutečňováním dalších principů jako sladění použití druhů vojsk, všestranné zabezpečení boje, pevného velení atd.

Vysoké aktivity je dosahováno zejména znalostí nepřítele, mařením jeho záměrů a udržením vlastní iniciativy, smělostí, houževnatostí, vedením nepřetržitého úporného boje, vytvářením záloh, manévrováním silami a prostředky, vnucováním své vůle nepříteli, dovedným přechodem od jednoho druhu boje k jinému, narůstáním úsilí v průběhu boje. Vysoká aktivita, udržení iniciativy a vytváření nevýhodných podmínek pro nepřítele umožňuje předpoklady k jeho zničení a dosažení vítězství i menšími silami. Naopak vyčkávání a pasivita vedou k porážce. Předpokladem aktivity je znalost zásad soudobého boje, možnost vlastních i nepřátelských vojsk, schopnost předvídat vývoj situace.

Na využití principu aktivity je založeno např. použití divizí jako operačních manévrovacích skupin, vysílání přepadových a předsunutých odřadů, vysazování vzdušných výsadků, ale i zasazování druhých sledů a záloh v potřebné době v průběhu útočného boje, snaha o předstížení nepřítele ve střetném boji, nepřetržitě napadání nepřítele při jeho přibližování k naší obraně i v průběhu obranného boje.

Překvapivá činnost je spojena s principem aktivity. Umožňuje zastihnout nepřítele sadků, ale i zasazování druhých sledů a záloh v potřebné době v průběhu útočného boje, schopnost vytvořit podmínky k vítězství nad nepřítelem, který je v převaze. Překvapení je dosahováno především utajením vlastních záměrů a klamáním nepřítele, neobvyklým manévrem a údery tehdy a tam, kde je nepřítel neočekává, použitím neobvyklých způsobů vedení boje, rychlým splněním stanovených úkolů a dalšími opatřeními. Dosažením překvapení vojska zpravidla získávají iniciativu a předstížením nepřítele v palebných a jiných úderech i převahu a snížení vlastních ztrát. Většina nejúspěšnějších operací a bojů Sovětské armády ve Velké vlastenecké válce byla uskutečněna s využitím tohoto principu, např. skrytý přísný záloh a překvapivý úder na křídlech uskupení fašistických vojsk u Stalingradu, který vedl k jejich obklíčení a zničení, nebo volba směru hlavního úderu v neočekávaném prostoru v řadě operací, případně vysílání rychlých skupin do hloubky nepřítele k jeho předstížení a překvapení, charakteristické zvláště v posledním období války.

Sladění společné použití druhů vojsk a udržení nepřetržité součinnosti je nezbytným požadavkem v podmínkách soudobého boje. Tento princip je odrazem podstaty soudobého vševojskového boje, který je nutné vést všemi druhy vojsk, s využíváním různých prostředků ničení ve vzájemném časovém i prostorovém sladění. Žádný druh vojska není schopen samostatně splnit cíle boje. Vítězství v soudobém boji může být dosaženo jen společným a sladěným úsilím všech sil a prostředků. Toho je dosahováno sklobovou činností vojsk mezi sebou, s jadernými údery a dalšími údery palebného ničení podle

úkolů, směrů, čar a času, pochopením cílů boje a stanovených úkolů velitelů a štáby, způsobů jejich plnění k dosažení co nejúspěšnějších výsledků zejména motostřeleckými a tankovými útvary. K tomu je nezbytná zejména vzájemná informovanost o úkolech, situaci a nepetržitě spojení spolupůsobících vojsk. Např. v průběhu zteče předního okraje obrany i za boje v hloubce se motostřelecké a tankové jednotky prvního sledu přibližují k nepřátelským odporům pod ochranou palby vlastního dělostřelectva a úderů letectva a využívají umlčení nepřítele ke snížení vlastních ztrát. Rovněž další druhy vojsk a speciálních vojsk vytvářejí podmínky pro jejich boj. Naopak narušení součinnosti mezi druhy vojsk nebo se sousedy může mít za následek značné ztráty a dokonce nesplnění úkolu.

Jedním z nejvýznamnějších principů je **soustředění hlavního úsilí** na rozhodujícím směru a v potřebné době. Tento princip umožňuje dosáhnout převahy nad nepřítelem v průběhu útoku, nebo čelit nepříteři v obraně vytvořením potřebné hustoty sil a prostředků k přehrazení jeho směru hlavního úderu. Bojové zkušenosti potvrzují, že na všech úsecích fronty není účelné být stejně silný, že výrazné převahy, potřebné pro zničení nepřítele, je nutné dosáhnout zejména na nejcitlivějších místech. Považují za potřebné zdůraznit, že nejde o pouhé nahromadění vojsk a bojové techniky, ale zejména o soustředění úsilí manévrováním, jadernými údery, palbou. Je dosaženo dovedným rozdělením vojsk, sil a prostředků podle úkolů a směrů, využitím nejbojeschopnějších útvarů a nejúčinnějších prostředků ničení na rozhodujícím směru, účelným použitím jaderných i konvenčních zbraní a manévrem silami i prostředky v průběhu boje. Např. při průlomu nepřátelské obrany za použití pouze konvenčních zbraní je převážná část bojových prostředků soustředována na úsek průlomu, zatím co ve zbývajících částech pásma jsou hustoty podstatně nižší. Obdobně je tomu i za jiných podmínek. Opatření, kterými je dosahována odolnost a aktivnost obrany, mají souvislost rovněž s tímto principem. Dovedné uspořádání obrany a vytvoření předpokladu k odrazení nepřítele je nutné realizovat zejména soustředěním úsilí na rozhodující směry, jak uskupením bojové sestavy, tak i připraveným manévrem palbou i zálohami.

Princip umělého uplatnění **manévru** souvisí s ostatními principy, napomáhá je realizovat, umožňuje získat a udržet iniciativu, mařit zámysl nepřítele, reagovat na vývoj situace. Manévr je součástí boje, je uskutečňován vojsky, jadernými údery a palbou konvenčních zbraní. Cílem manévru vojsky je vytvořit nejvýhodnější uskupení vlastních vojsk k rychlému rozdracení nepřítele a postupu do hloubky k vedení nenadálých úderů do boku a týlu nepřítele, jeho obchvat (obejít) pozemními silami nebo ze vzduchu, případně k vyvedení vlastních vojsk z nevýhodných podmínek, kde by mohla být zničena údery nepřítele. Manévr vojsky je zapotřebí sladit s jaderným a palebným ničením nepřítele a využívat jeho účinků.

Druhy manévru jsou obchvat, obejít, jejich kombinace a odchod. **Obchvat** je realizován v taktické i palebné součinnosti vojsk, které uskutečňují manévr k úderu do boku nepřítele s vojsky útočícími čelně. **Obejití** jako hlubší manévr k úderu na nepřítele z týlu je vykonáván v taktické součinnosti s čelně útočícími a obcházejícími vojsky. **Odchod** je používán k vyvedení vlastních vojsk zpod úderů nepřítele, který má výraznou převahu s cílem získat čas a zaujmout výhodnější prostor pro další boj. Tento manévr je možné uskutečnit jen se souhlasem nadřízeného velitele, aby nedošlo k ohrožení sousedů. Má-li být manévr úspěšný, musí být proveden včas, rychle, skrytě a s překvapením pro nepřítele. Pro manévr mají značný význam přesuny vojsk, zejména pochody. To vyžaduje organizovanost při rychlých přesunech, překonávání překážek i případné využití přepravy vzduchem.

Manévr jadernými údery a palbou konvenčních zbraní je založen na současném nebo postupném soustředování palby na nejdůležitější nepřátelská uskupení a objekty, nebo rozdělení palby a jaderných úderů k ničení několika objektů a jejich přenašeni na nové cíle podle výsledků boje.

Všestranná **znalost morálních politických a psychologických faktorů a jejich využívání** při plnění bojových úkolů je dalším předpokladem k dosažení úspěchu v boji. Účinky soudobých bojových prostředků a zatížení vojsk v boji mají mimořádné nároky na jejich morálně politickou a psychologickou připravenost.

Třídní charakter soudobých válek, jejich krajní rozhodnost a nesmiřitelnost bojujících stran ve spojení s novými ničivými bojovými prostředky vedou k neobvyalému zatížení lidí. Schopnost vojsk čelit těmto vlivům a vyrovnat se s nimi nabývá na větším významu a ovlivňuje poměr sil a výsledek boje. Poznatky z války Sovětského svazu proti fašistickému Německu potvrdily význam jak morálně bojových vlastností, tak i psychologické připravenosti vojsk pro úspěšný výsledek boje.

Morálně politická příprava rozumově a citově motivuje vojáky, psychologická při-

prava usiluje o vytváření takových vlastností, které umožní adaptaci lidí k plnění úkolů v podmínkách soudobého boje.

Dosavadní zkušenosti potvrzují, že zejména neočekávanost a neznalost účinků zbraní a bojových prostředků a tím neschopnost jim čelit, použití neznámých způsobů boje nepřítelem, nebo neznalost situace měly negativní vliv na psychiku lidí a plnění bojových úkolů. Naopak včasné informování o situaci, vědomí vlastní připravenosti k řešení i složitých situací je důležitým zdrojem sebedůvěry a síly.

Je nutné, aby velitelé a štáby při hodnocení situace a bojových možností vojsk přihlíželi ke konkrétnímu morálnímu politickému a psychickému stavu vojsk a ovlivňovali jej aktivní politickou prací, čelili ideologické diverzi nepřítele, systematicky studovali jeho charakteristiku a na základě zjištění silných a slabých stránek aktivně působili i v této oblasti na nepřátelská vojska a obyvatelstvo.

Všestranné zabezpečení boje je zaměřeno na vytváření podmínek k úspěšnému plnění bojových úkolů. Zahnuje bojové, speciálně technické a týlové zabezpečení.

Cílem bojového zabezpečení je znemožnit nenadále napadení nepřítelem, snížit účinnost jeho bojových prostředků, vytvořit podmínky pro organizované zahájení i úspěšné vedení boje a pro účinné využití vlastních prostředků.

Speciálně technické a týlové zabezpečení má za cíl zabezpečit vojska potřebnou technikou a materiálem všeho druhu, včetně jeho ošetření a oprav.

Bez dobrého stavu bojové techniky, dostatečného množství munice, pohonných hmot a dalších prostředků není možné vést úspěšný boj. Proto je týl prvkem bojové sestavy. Všestranné zabezpečení boje je zapotřebí organizovat a uskutečňovat nepřetržitě, při jeho přípravě i v jeho průběhu.

Bez včasné znalosti situace nepřítele, terénu v předpokládaném prostoru boje, znalosti radiací a chemické situace nelze nepřítele ničit a účelně k tomu organizovat použití vlastních sil a prostředků. Opatření ochrany proti hromadnému ničení oslabují účinnost nepřátelských úderů a napomáhají obnově bojeschopnosti v nejbližší době. Radioelektronický boj zabezpečuje činnost vlastních zbraňových systémů a velení, snižuje účinnost nepřátelských radioelektronických prostředků. Maskování zajišťuje skrytí vlastních vojsk, klamání nepřítele a snižuje účinky jeho bojových prostředků. Zeníní zabezpečení vytváří podmínky pro vlastní manévry, omezení manévru nepřítele, zvyšuje ochranu vlastních sil a prostředků. Chemické, topograficko-geodetické, hydrometeorologické zabezpečení a zajištění vytvářejí další specifické podmínky pro efektivní využití vlastních prostředků a omezení možností nepřítele.

Princip udržení a včasného obnovení bojeschopnosti vojsk je důsledkem mimořádné ničivosti současných bojových prostředků. Je založen na vysoké vycvičenosti vojsk k plnění bojových úkolů, včetně opatření k obnově bojeschopnosti, která zahrnují zejména obnovení velení, zjištění stupně bojeschopnosti, upřesnění bojových úkolů, vyvedení vojsk ze zasažených prostorů, opatření k udržení vysokého morálního politického stavu a psychické odolnosti a doplnění vojsk potřebnými silami a prostředky. Podle situace pokud je to možné, zachováváme dosavadní organizační strukturu, a při větších ztrátách vytváříme smíšené oddáry.

Pevné a trvalé velení, vytrvalost při dosahování určených cílů, splnění přijatých rozhodnutí a stanovených úkolů je principem, který zdůrazňuje význam cílevědomého řízení vojsk při přípravě i v průběhu boje. K tomu je nutné znát situaci, včas přijímat rozhodnutí, důsledně a iniciativně je realizovat, účelně využívat síly a prostředky, správně organizovat místa velení i jejich manévry, nepřetržitě udržovat spojení s vojsky. Bylo by nesprávné chápat tento princip pouze z technického hlediska. Jeho podstata spočívá v aktivním a tvůrčím přístupu ke stanoveným úkolům, vyvarování se šablonovitosti, zabezpečení centralizovaného řízení boje a v projevu vhodné iniciativy k dosažení optimálních výsledků.

Principy vševojskového boje je nutné využívat ve vzájemné návaznosti a podmíněnosti. Aktivitu, překvapení, manévry, soustředění úsilí na rozhodující směr a další principy nelze realizovat jeden bez druhého. Všechny principy se odrážejí v jednotlivých ustanoveních Bojového řádu ČSLA, při stanovení zásad organizace a vedení boje z různých podmínek. Např. při zasazování druhých sledů je používáme na směr hlavního úderu, čímž realizujeme princip soustředění úsilí na rozhodující směr, současně usilujeme o překvapení nepřítele rychlostí manévru, dále uplatňujeme princip součinnosti, všestranného zabezpečení, pevného velení a další.

Principy soudobého vševojskového boje se nepřetržitě vyvíjejí tak, jak se mění bojové prostředky, podmínky a způsoby boje. Jejich správné pochopení a tvůrčí uplatnění je předpokladem k dosažení vítězství nad nepřítelem.

BOJ O MĚSTO

Jednou z méně řešených otázek při cvičeních je problematika boje o město jako součásti různým způsobem zastavěného prostoru. Jak je známo, západní Evropa patří k nejvíce osídleným částem Evropy. To znamená, že divize bude nucena vzhledem k možné šířce útočného pásma (až 20 km) a hloubce bojového úkolu na jeden den (40—50, ale i více km) velmi často — dvakrát i vícekrát denně — vést boj o větší či menší město. Nelze přitom zapomenout, že mnohý městys nebo velká vesnice jsou s městem plně srovnatelné a každé z nich může tvořit velmi odolný prostor (objekt).

Současný pohled na zastavěný prostor měst a vesnic dokazuje, že se obvykle skládá z různorodých částí. Jde o:

1. **Starší (historickou) část**, která tvoří hustě zastavěný střed města, sestává zpravidla z řadových cihlových několikaposchodových (dvou—třech, ale i přízemních) domů s malým dvorkem a zahrádkou, jež je možné využít pro manévr menšími skupinami vojáků (z domu do domu i jednotlivých čtvrtí). Mezi nimi jsou však i kamenné budovy se silnými zdmi. Sít podzemních zařízení je většinou rozvětvena a využitelná k pohybu skupin vojáků. Komunikační síť je obvykle rozmístěna nepravidelně, mnohé ulice jsou úzké, nerovné, často i neprůjezdné. Při hromadném boření této části je ztížen manévr vojsky obránce stejně jako útočníka. Nasazení bojové techniky (např. tanků, děl pro přímou střelbu) je omezené.

2. **Moderní části**, rozmístěné namnoze na okrajích měst, které mají pravidelný pravoúhlý nebo rádiusový půdorys se širokými a rovnými ulicemi, velkými náměstími, parky a nezastavěnými místy. Mohou je tvořit:

— mnohapatrové panelové stavby, dlouhé i několik desítek metrů, které ulehčují obránci přípravu odolných úkrytů pro živou sílu a bojovou techniku, umožňují dobré pozorování, výhled a výstřel; boření těchto staveb bude vyžadovat velkou spotřebu munice a zmocnění se jich patří k nejnáročnějším úkolům,

— rodinné domky (vilky), cihlové, nejvýše jednopatrové, obklopené zahrád-

kami, soustředěné do ucelených částí na několika místech města; pro odolné úkryty jsou využitelné především sklepy.

Tato zástavba oproti historické části v daleko větší míře umožňuje manévry jednotkami i bojovou technikou a ani pobožené budovy jej výrazně neztíží.

3. **Tovární komplexy** s velkými výrobními halami, sklady, dvory, nádržemi na PHM a administrativními budovami; **železniční nádraží** s různou rozlohou kolejí, případě další objekty jako obilní sila, elektrárny apod.

I tato část města poskytuje obránci řadu výhod k vybudování odolných objektů, umožňuje manévry jednotkami a bojovou technikou, dobré pozorování a výstřel. Kolejiště ztíží postup techniky útočníka, ale omezí i vedení protiztečí obráncem.

Velikost města může být různá, stejně jako nepravidelnost v jeho uspořádání. V některých případech boj o jeho získání dále ztíží terén a terénní překážky, zejména kanály i řeky, jejichž koryta jsou ve městech obvykle regulována a břehy upraveny (zpevněny a vyvýšeny). Rozměry většiny z nich nepřekročí hranice útočného pásma pluku. Myslím, že na zmocnění se velkého okresního a krajského města se bude podílet více sil divize a v boji o stotisícové město (velkoměsto) celá divize mnohdy v součinnosti s dalšími silami a prostředky armády.

Bráněné město může být součástí obranného pásma (prostoru, čáry boje na zdrženou), ale i mimo rámec obvyklého uspořádání obrany. Často se budova na jeho obraně podílí i teritoriální jednotky. Samozřejmě, že obranu v nich může nepřítel zaujmout předem nebo až v průběhu boje. Podle konkrétní situace se obrana nesoustředí pouze na samotné město, ale nepřítel bude bránit zpravidla i možné přístupy k němu.

Boj o město se tak objektivně stává neoddelitelnou součástí útočného boje divizí a pluků, neboť všechna sídliště městského i venkovského typu jsou prakticky způsobilá k tomu, aby byla upravena k obraně a tvořila pevnou a odolnou překážku útočícím vojskům.

Zásady obrany města vojsky nepřítel

Velení armád NATO věnuje obraně měst mimořádnou pozornost. Např. v Bojovém řádu FM-31-50 je stanoveno, že každé město a osada s odolnými budovami mohou být rychle přeměněny v mohutné protitankové uzly. Jednotky a útvary, které brání města a osady, musí upoutat značné síly protivníka, zpomalit a zastavit jeho postup.

Při tvorbě systému obrany jsou budovány obranné čáry, rajóny a opěrné body jak na přístupech k městu, tak i uvnitř něj. Vnější obrana je organizována podle stejných ustanovení jako obrana v běžných polních podmínkách. Např. ve válce ve Vietnamu byla kolem větších měst připravena hluboce členěná obrana až o třech obranných čarách; první na vzdálenost asi 50 km od města.

V samotném městě je obrana organizována v celé jeho šířce a hloubce. Podle rozlohy města se může skládat z jedné, dvou a někdy i tří obranných čar (pokud hloubka města i s předměstím dosahuje 20 i více km), které zahrnují obranné rajóny jednotek a prostory rozmístění záloh.

První obranná čára vnitřní obrany města je považována za hlavní a je bráněna většinou sil a prostředků. Přední okraj zpravidla probíhá na bližších přístupech k městu, jeho předměstími nebo okraji. Pokud je přední okraj až uvnitř města, vysílají se na přístupy k němu krycí jednotky a bojové zajištění.

Základem obranné čáry jsou obranné rajóny praporů, složené z rotních a četových opěrných bodů. Ty jsou tvořeny odolnými (zpevněnými) nebo betonovými budovami, přizpůsobenými ke kruhové obraně, nebo několika budovami (domovními bloky), které jsou odolné proti úderům letectva a palbám dělostřelectva. Dále se skládají z palebných postavení dělostřelectva a minometů, meziléhlych čar, záložních a klamných postavení, míst velení a systému zátarasů.

V prostorech rozmístění záloh (druhých sledů) praporů, brigád a divizí jsou budovány obranné rajóny a úkryty, čáry rozvinuté k protizteči, příčná postavení, postavení palebných prostředků, záložní i klamné obranné rajóny (opěrné body), palebná postavení prostředků nadřízeného velitele a systém zátarasů.

Na druhé a třetí vnitřní obranné čáře jsou připravovány obdobně prvky obrany. Tyto čáry jsou obvykle obsazovány jen zčásti a většinou až v průběhu boje ustupujícími vojsky nebo druhými sledy (zálohami).

Na důležitých směrech mohou být mezi obrannými čarami vybudovány i samostatné opěrné body.

Nepřehledný terén ve městě neumožňuje plně využít palebné prostředky a nutí jednotky k tomu, aby zaujímaly a bránily užší úseky a menší hloubku obrany než v otevřeném terénu.

Bojová sestava jednotek a útvarů v obraně je obvykle členěna do dvou sledů, přičemž většina sil je umístěna v prvním sledu.

Bojové sestavy jednotek jsou členěny nejen do hloubky, ale také do výšky (palebné prostředky se rozmísťují v nižších a vyšších patrech budov, aby bylo dosaženo několikavrstvové palby).

Obranné rajóny praporů uvnitř města zpravidla nemají mezi sebou mezery. Mohou být jen na těch úsecích, které jsou účinně postřelovány (parky, náměstí apod.). Zesílený prapor brání rajón obrany o šířce 1,5—2,5 km (5—10 domovních bloků) a o hloubce 1,5—2 km (5—7 bloků). Bude zpravidla posílen tanky, ženijními jednotkami a ohňomety a podporován až oddílem houfnicového dělostřelectva.

Brigáda ve městě brání pásmo široké 5 km a hluboké 3 km. Bude obvykle posilována jedním až dvěma dělostřeleckými oddíly, ohňometnými a ženijními jednotkami a prostředky.

Ve prospěch jednotek prvního sledu divize a brigády mohou působit i bitevní vrtulníky.

Zvláštní pozornost je věnována organizaci systému paleb a zátarasů. Kolem opěrných bodů (budov) se připravuje několikavrstvová palba z ručních a protitankových zbraní. Značný význam je přisuzován palbě ručních protitankových zbraní u granátometů. Mimo běžných zátarasů jsou zřizovány barikády a závaly. Na přístupových komunikacích a na okraji města mohou být uloženy i jaderné miny. Palebná stanoviště tanků nepřítel buduje před budovami, v parcích, zahrádkách a na ostatních místech vhodných k vedení palby do určených sektorů.

Při vlastním vedení obranného boje uvnitř města je zvláštní pozornost věnována obraně jednotlivých budov, jejich poschodí a dalších objektů. Velký význam má boj malých jednotek, jejich iniciativa a manévry. Počítá se i s tím, že část jednotek by zůstala nebo by pronikla do týlu útočících vojsk protivníka a působila tam jako diverzní skupina.

Taktické zásady boje o město

V období války vedené za použití jaderných zbraní může být jejich údery město zcela rozbořeno a útočící vojska je mohou obcházet a blokovat. Proto opatření ke zmocnění se města není nutné přijímat. Může však vzniknout situace, kdy bojení města nebude účelné. V tom případě by jaderné údery měly být použity ke zničení hlavních sil nepřítele určených k obraně města ještě na přístupech k němu. Není-li to možné, pak je ničíme ve městě. V obou případech vojska plní tento úkol tak, aby město mohly ovládnout předsunuté odřady nebo čelní útvary z chodu.

Při vedení útoku za použití pouze konvenčních zbraní závisí úspěch boje o město především na včasné vyslání předsunutých odřadů nebo čelních útvarů i vysazení vzdušných výsadků a na jejich rozhodné činnosti. Je nutné, aby tyto jednotky (útvary) předešly nepřítele (jeho hlavní síly) v obsazení města (nebo ho zničily na přístupech) a zmocnily se jej z chodu.

Předsunutý odřad (čelní útvar) využívá mezer a slabě bráněných úseků obrany na přístupech k městu k rychlému proniknutí do města, výsledků jaderného a palebného ničení a v součinnosti s taktickým vzdušným výsadkem se zmocňuje důležitých objektů a hlavních městských tříd. **Hlavní síly** divize v tomto případě město obcházejí, pronikají do hloubky a nedovolují přicházejícím zálohám nepřítele posílit vojska ve městě.

Jestliže se předsunutému odřadu (čelnímu útvaru) nepodařilo zmocnit se města z chodu, pak musí vytvořit výhodné podmínky ke zteči dalším silám divize (pluku). Proto se zmocňují nejdůležitějších objektů na okraji města, přehrazují cesty a zabraňují příchodu nepřátelských záloh k němu.

Hlavní síly divize (pluku) v tomto případě nemohou město obcházet, ale musí se podílet na jeho dobytí. Pluky (prapory) využívají úspěchu PO (čelního útvaru) a z chodu vedou zteč současně z několika směrů s cílem rozdělit nepřátelskou obranu na izolované rajóny a vytvořit tak podmínky ke zničení nepřítele po částech. K plnění tohoto úkolu přistupují okamžitě.

Ve městech s okružní zástavbou útočí vojska podél hlavních tříd ke středu města, zatímco ve městě s pravoúhlou zástavbou nejkratším směrem podél jednotlivých ulic k odvrácenému okraji města.

Zteč je vedena nepřetržitě ve dne i v noci, až do úplného dobytí města. Před ní je uskutečňováno mohutné palebné ničení obranných objektů nepřítele, ke kterému jsou přibírány všechny síly a prostředky.

Častým jevem ve městě bude i **nutnost odrážení protiztečí** nepřítele, vedených mnohdy jen nevelkými skupinami. Proto už velitelé jednotek musí mít trvale připraveny nezbytné síly a prostředky k ochraně boků a odrážení protiztečí

z týlu. Rovněž je žádoucí ihned opevnit (zaminovat) dobyté důležité objekty a křižovatky ulic. Zvláštní pozornost je zapotřebí věnovat východům z podzemních staveb, odkud rovněž hrozí nebezpečí protiztečí do týlu útočících jednotek.

Po dobytí města v něm zůstanou jen síly a prostředky nezbytně nutné k dokončení zničení nepřítele a k ochraně důležitých objektů. Ostatní síly město neprodleně opouštějí.

Základním východiskem ke stanovení způsobu boje o město je požadavek nedovolit, aby se stalo takovou překážkou, která by ohrozila splnění stanoveného bojového úkolu. **Rozhodnutí** velitele divize (pluku) k ničení a blokování nebo ke zmocnění se města, které je v útočném pásmu divize (pluku), bude přijímáno již v průběhu organizace boje na následující den. Tento úkol však šířku útočného pásma divize (pluku) a hloubku bojového úkolu ovlivní minimálně.

K určitým zvláštnostem může dojít při boji o velké město, které se nezdařilo ani po opakování zteče ovládnout z chodu, takže zahájení boje o něj má charakter útoku z přímého dotyku. Úkolem divize (pluku) bude buď samostatně nebo v součinnosti s dalšími vojsky armády (divize) se tohoto města zmocnit.

V tomto případě je **útočné pásmo** divize **šíroké** do 10 km a zahrnuje obvykle část velkoměsta nebo i celé město. Pásmo pluku zahrnuje městskou čtvrť nebo 2—4 hlavní ulice a dosahuje šířky až 3 km. Prapor útočí ve městě obvykle po jedné až dvou souběžných hlavních ulicích s přilehlými domovními bloky v šířce do 1000 m. Rota útočí podél jedné ulice nebo uvnitř domovního bloku.

Hloubka bojového úkolu divize i pluků bude zpravidla menší než v obvyklých podmínkách. Bude závislá na velikosti dobývaného města, jeho připravenosti k obraně, přírodních překážkách uvnitř města a uskupení bránícího se nepřítele. Obsahem bojového úkolu bude většinou dobytí důležitých průmyslových částí města nebo uzlů obrany, aby tak byla narušena její celistvost a zabezpečeno úspěšné rozvinutí další činnosti. Protože obrana města bude mít charakter připravené a ženijně budované obrany, bude podle mého názoru vhodné dělit bojový úkol divize na bližší, následující a další. Plukům prvního sledu určujeme bližší i následující úkol a směr dalšího útoku.

Charakteristika boje o město

Boj ve městě je charakterizován dobýváním jednotlivých městských čtvrtí, uzlů obrany a budov, především na hlavních třídách a náměstích. K dobytí velkých budov nebo důležitých objektů upravených k obraně jsou vytvářeny **úderné odřady**, které mohou mít hodnotu až zesíleného motostřeleckého praporu. Tyto odřady se dělí na **úderné skupiny**; jejich počet určují velitelé podle množství objektů, které mají být ničeny. Část sil je v záloze velitele odřadu. Jejich základem jsou motostřelecké jednotky v hodnotě až roty.

Do sestavy těchto odřadů a skupin zařazujeme tanky, dělostřelectvo, především samohybné, minomety, PTRS, granátomety, ohňomety a další palebné prostředky, jakož i ženijní a chemické jednotky. Jsou vybavovány trhavinami, dýmovými, zápalnými a signálními prostředky a přípravky ke zteči budov a překonávání překážek.

Boj ve městě představuje nepřetržitou řadu ztečí opěrných bodů nebo jiných obranných staveb. Úderné odřady a skupiny zaujímají v době palebné přípravy zteče (palebného přepadu) **východiště** co možná nejbliže k jejím objektům a ve stanoveném čase ji zahajují, rozdělují nepřítele a za širokého použití zápalných prostředků, dýmu a aerosolů ho ničí po částech.

Při útoku využívají maximálně **obchvatů a obejití** nepřítele. Zvláště odolné palebné objekty blokují a ničí trhavinami spolu s jejich posádkou, případně je zapalují. Podzemní stavby používají k proniknutí do týlu nepřítele a k vedení neočekávaných ztečí jeho opěrných bodů.

Tanky a ohňomety, které působí v sestavě úderných odřadů a skupin nebo v bojové sestavě útočících pluků (praporů), případně i za nimi, ničí palbou (ohnem) nepřítele především ve sklepích, nižších poschodích domů a dalších úkrytech. BVP (OT) útočí za tanky skoky (od skrytu ke skrytu) a palbou děl a kulometů ničí nepřítele, jenž brání v postupu tankům a vlastním jednotkám.

Dělostřelectvo je zapotřebí více než za normálních podmínek úzce přimyká k bojovým sestavám podporovaných vojsk. Část divizního dělostřelectva rozmísťujeme v palebných postaveních co nejbliže k okraji města, aby mohlo ničit nepřítele delší dobu beze změny palebných postavení. Jejich volba a zaujetí uvnitř města činí obvykle značné problémy. Nejvýhodnější jsou parky, sady, široké ulice a náměstí.

Dělostřelectvo, které působí v sestavě úderných odřadů a skupin, se přemísťuje společně s nimi po ulicích, přes sady, parky, proluky, zahrady a jiné dostupné prostory.

Prostor bojového rozmístění **raketového útvaru** je možné vzhledem k dostatečnému dostřelu určit mimo město.

Ruční protitankové zbraně a přenosné komplety PTRS mohou být umísťovány i ve vyšších patrech a vést palbu okny či otvory ve zdech budov. Protitankové zálohy divize ničí budovy bráněné nepřítelem, zabezpečují násilný přechod nebo na jiných místech, ze kterých jsou dobré výjezdové cesty na libovolné ohrožené směry.

Protiletadlové a další prostředky pluku vyčleněné k boji se vzdušným nepřítelem je nutné přemísťovat za prapory prvního sledu a rozmísťovat je na místech, která umožňují vést efektivní palbu. Protiletadloví střelci mohou zaujímat palebná postavení i na střeších domů. Divizní prostředky jsou zpravidla rozvínovány na okraji města, případně ve městě na náměstích, stadiónech a v parcích.

Ženíjní jednotky, kromě činnosti v průzkumných skupinách, úderných odřadech a skupinách, zřizují průchody v zátarasech a upravují přechody přes překážky, trhavinami ničí budovy bráněné nepřítelem, zabezpečují násilný přechod vodní překážky ve městě, upravují podzemní objekty pro místa velení a obvažště, odminovávají a upravují osy přesunu.

Ženíjní jednotky přidělené úderným odřadům (skupinám) zřizují otvory ve stěnách a stropích a podle potřeby odminovávají dobyté budovy.

Místa velení (pozorovatelný) se přibližují k bojovým sestavám vojsk.

Zvláštnosti organizace boje o město

V předcházející části jsem uvedl, že součástí rozhodnutí ke splnění bojového úkolu divize (pluku) na následující den (část dne) bude i **rozhodnutí o zmocnění se (boření a blokování) města**. Velitel divize (pluku) v důsledku toho, že v jeho útočném pásmu se nachází město, by měl podle mého názoru:

1. Posoudit možné přístupy k městu, jeho význam, rozlohu, charakter jednotlivých čtvrtí, staveb, podzemních objektů, přírodních překážek a jejich ženijní úpravy. Zhodnotit možnosti sil a prostředků, které město brání nebo mohou obránce posílit.

2. Při útoku za použití jaderných zbraní stanovit způsoby využití jaderných úderů na město s cílem rozbořit je tak, aby nedávalo možnosti pro organizovanou obranu; ničit hlavní síly nepřítele, a to na přístupech k městu i uvnitř.

3. Při přijetí zámyslu ke zmocnění se města určit prvky bojové sestavy, které budou plnit tento úkol. Přitom může:

- vyslat předsunutý odřad z druhého sledu (nebyl-li již zasazen a je bojeschopný a použitelný pro tento úkol),
- použít čelní útvar, tj. ten z pluků prvního sledu (větší část jeho sil), u kterého lze předpokládat největší úspěch,
- vytvořit taktický vzdušný výsadek, jehož vysazení je třeba časově sladit s vyslaným předsunutým odřadem (čelním útwarem).

Při hledání dalších variant může velitel divize (pluku) použít přepadový odřad, který ukončil činnost a místo návratu do bojové sestavy začne plnit úkol jako předsunutý odřad. Jde-li o město, které se nachází v zalesněném prostoru, lze uvažovat i o použití obcházejícího odřadu.

4. Své rozhodnutí v průběhu útoku a přibližování se k městu dále upřesňovat, a to s přihlédnutím k nově zjišťovaným údajům o městě a ke konkrétní situaci vojsk v dotyku. Pokud se tato vyvíjí podle některé z připravených variant, pak postačí ji řešit stanovenými signály. V opačném případě bude nutné operativně určit nový útvar (jednotku), který daný úkol převezme.

V průběhu **jaderného ničení nepřítele** může dojít k rozboření města nebo jaderné údery mohou být použity proti hlavním silám nepřítele, jeho důležitým objektům, kterými mohou být prostředky jaderného a chemického napadení, zálohy, místa velení, silná ohniska odporu, prostředky PVO a jiné důležité cíle, jejichž zničení podstatně sníží bojeschopnost obránce a odolnost obrany města.

V palebném ničení nepřítele, které bude velitel divize organizovat ke splnění bojového úkolu na příští den, stanoví v jednotlivých obdobích palebné úkoly raketovému útvaru (vede-li se boj pouze konvenčními zbraněmi), letectvu a dělostřelectvu — ničit a umlčovat cíle na přístupech a uvnitř města a tak vytvořit výhodné podmínky pro předsunutý odřad (čelní útvar) a taktický vzdušný výsadek ke zmocnění se města z chodu.

Pluk, předurčený ke splnění tohoto úkolu, je výhodné posílit dělostřelectvem, zejména samohybným, a až baterií protitankových řízených střel. Dělostřelectvo, z kterého velitel pluku zpravidla vytvoří plukovní dělostřeleckou skupinu (2 až 3 oddily), při vyjití předsunutého odřadu (čelního útvaru) k městu podporuje

jeho činnost k ovládnutí důležitých objektů ve městě, zabráňuje manévru vojsky nepřítele, přisunu jeho záloh i odchodu z města.

Když se nezmocníme města z chodu nebo organizujeme útok na velké město, pak má jaderné a palebné ničení nepřítele některé zvláštnosti.

Za použití jaderných zbraní vede raketový útvar v součinnosti s letectvem (především před zahájením zteče, ale i v průběhu boje o město) úderu na nepřítele v opěrných bodech, zřízených ve zvlášť odolných budovách, na zálohy, prostředky jaderného a chemického napadení, místa velení a jiné důležité cíle.

Palebné ničení je organizováno nezávisle na použití jaderných zbraní a uskutečňováno zpravidla do celé hloubky města. Má za cíl vybojovat, udržet a využít palebné převahy ke zničení rozhodujících prvků bojové sestavy nepřítele, boření odolných objektů a narušení systému velení, protivzdušné obrany i činnosti jeho týlu. Zpravidla bude organizováno **ve dvou obdobích**, a to palebné přípravě zteče a palebné podpoře zteče, i když v některých případech nelze vyloučit ani třetí období — palebné zabezpečení vojsk přibližujících se k bráněnému městu.

Při palebné přípravě zteče dělostřelectvo kromě obvyklých úkolů ničí a umlčuje opěrné body a jednotky v budovách upravených k obraně, boří opevněné objekty a další obranná zařízení. Za použití pouze konvenčních zbraní vede raketový útvar úderu raketami s konvenční náplní na nepřátelské zálohy rozmístěné ve městě nebo na vojska, která se přesunují z hloubky, a jiné vhodné cíle.

Úderu frontového letectva bude výhodné vést na síly a prostředky nepřítele, které jsou mimo město i dosah našeho dělostřelectva a mohou podpořit boj vojsk bránících se ve městě (prostředky jaderného a chemického napadení, letectvo na blízkých letištích aj.).

Vojskové letectvo se bude obvykle podílet na ničení palebných prostředků a živé síly v opěrných bodech před útočícími vojsky a ve městě.

Protože se boj o město skládá z řady ztečí opěrných bodů či jiných obranných staveb, je nutné palebnou přípravu (palebné přepady) v průběhu boje nejdou opakovat.

Se zahájením zteče je uskutečňována **palebná podpora zteče**, ve které raketový útvar ničí přisunované nepřátelské zálohy, místa velení, prostředky PVO apod., za použití jaderných zbraní i opevněné objekty a budovy, přizpůsobené k obraně.

Dělostřelectvo soustředěnou palbou a palbou na jednotlivé cíle ničí prostředky jaderného a chemického napadení, místa velení, boří objekty a budovy přizpůsobené k obraně, umlčuje a oslepuje jejich osádky, dělostřelecké baterie, protitankové a ostatní palebné prostředky, zvláště na bocích útočících vojsk, a vytváří průchody v zátarasech.

Letectvo úderu na cíle v opěrných bodech podporuje boj úderných odřadů a skupin (vojskové letectvo), pokračuje v ničení objektů uvedených v palebné přípravě zteče (frontové). Kromě toho blokuje v součinnosti s prostředky PVO vojska ve městě ze vzduchu.

Při přibližování se k městu musí být zintenzívněn průzkum všeho druhu. Je nutné, aby ve vzájemné součinnosti zjistil zejména počet, charakter a rozmístění prostředků jaderného a chemického napadení, dělostřeleckých baterií,

míst velení a pozorovatelů, opěrných bodů a obranných zařízení, protitankových i dalších palebných prostředků, umístěných v opěrných bodech a z odolnějších budovách, a to jak na přístupech k městu, tak na okrajích a uvnitř města. Zvláštní pozornost je přitom zapotřebí věnovat průzkumu továrních objektů, velkých domů, hlavních ulic, náměstí, sadů, parků a podzemních zařízení. Dalším úkolem je zjišťování příprav nepřítele k ničení budov, mostů a jiných důležitých objektů.

V průběhu boje musí být hlavní pozornost věnována průzkumu uzlů obrany, velkých budov, hlavních ulic, náměstí, podzemních komunikací a objektů.

Pro úspěšnou činnost má důležitý význam **včasné prostudování plánu města**, seznámení se s charakterem jeho budov a podzemními objekty. K tomu jsou využívány plány města, mapy velkého měřítka, letecké snímky jednotlivých objektů, informační příručky o městě, údaje zajatců a místního obyvatelstva. Aby bylo možné upřesnit tyto údaje, zjistit nové cíle a tak umožnit podřízeným velitelům podrobné studium objektů, jsou několikrát zhotovovány letecké snímky velkého měřítka. Z nich se připravují fotoplány, které spolu s mapami velkého měřítka nebo plánem města jsou vydávány všem velitelům včetně velitelů rot (baterií). Městské čtvrti a zvláště důležité objekty se číslují.

Úspěch boje o ovládnutí města může být v soudobých podmínkách zabezpečen jen při efektivním použití a úzké vzájemné **součinnosti** všech vojáků a prostředků, které se na boji o město podílejí. Proto organizace součinnosti, její trvalé udržování a obnovování je neoddelitelnou součástí organizace a vedení boje zvláště při zahájení útoku na město z přímého dotyku. Její zvláštnost spočívá v tom, že těžiště součinnosti je soustředěno především na činnost úderných odřadů a skupin, využití zásahu prostředků nadřízených velitelů (divize, pluku) a ke sladění vzájemné činnosti s prostředky vyčleněnými do jejich sestav.

Důležitým faktorem boje o město je rychlá, překvapivá a rozhodná činnost předem připravených odřadů, čelních útvarů a vzdušných výsadek, která zabezpečí optimální úspěch s minimálními počty sil a prostředků. Proto by při cvičeních měli velitelé věnovat těmto otázkám žádoucí pozornost.

SVĚTELNÉ ZABEZPEČENÍ BOJE V NOCI

Vybavení vojsk infrapřístroji a různými osvětlovacími prostředky vytváří daleko příznivější podmínky pro vedení boje v noci, než tomu bylo v minulosti. Přesto však noc i nadále ztěžuje organizaci i vedení boje a vyžaduje vyšší fyzické i morálně bojové požadavky na vojska. Úspěch v nočním boji, jak dokazují zkušenosti z války, závisí především na jeho pečlivé organizaci, vycvičenosti vojsk a na dokonalém zabezpečení. Kromě jednotlivých druhů bojového, speciálního technického a týlového zabezpečení se při boji v noci organizuje a uskutečňuje **světelné zabezpečení**, které spočívá v přípravě a realizaci opatření k dovednému a sladnému použití infrapřístrojů, světelných signálních, osvětlovacích, zadýmovacích a technických prostředků. Jeho cílem je usnadnit vlastním vojskům splnění bojových úkolů v noci a jiných podmínkách snížené viditelnosti a současně ztížit činnost nepříteli. [Jde o jeden z nových pojmů uvedených v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA Všeob-R-1. V dřívějších rádech byl používán pojem osvětlování terénu, osvětlování objektů apod.]

K světelnému zabezpečení je možné použít:

- infrapřístroje (NSP-2, PPN-2, TVN-2, TVNO-2, TKN-3B a další),

- osvětlovací prostředky blízkého a dalekého dosahu (osvětlovací náboje, rakety Flg 5000M atd., dělostřelecké střely různé ráže, letecké pumy, vystřelovací světelné zdroje VS4 a další),

- světelné signální prostředky (signální náboje různých barev, signální letecké pumy, různé signální svítilny apod.),

- zápalné nádrže (zápalné pumy) k zakládání požárů (mohou být zakládány i palbou dělostřelectva), které osvětlují do určité vzdálenosti okolní terén a usnadňují orientaci vojsk.

Světelné zabezpečení není v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA uváděno jako součást všestranného zabezpečení boje. Nejde totiž o zabezpečení, které musí být uskutečňováno nepřetržitě v průběhu celého dne (tj. 24 hodin), ale jen v jeho noční části. Způsob realizace opatření světelného zabezpečení, množství a druh použitých

prostředků i samotná intenzita jeho provádění nezávisí jen na charakteru a délce samotné noci, ale i na technickém vybavení vlastních vojsk a vojsk nepřítele, na zámyslu a způsobu plnění bojového úkolu, členitosti a pokrytosti terénu a na dalších faktorech. Proto i samotná realizace opatření světelného zabezpečení se může vyznačovat značnými rozdíly.

Hlavní zásady světelného zabezpečení jsou uvedeny v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA, ve kterém je zdůrazněno řízení, prostorové a časové sladění použití prostředků světelného zabezpečení. Jedině organizovaným použitím různých osvětlovacích a dalších prostředků docílíme toho, že jeden druh nebude snižovat nebo i vylučovat použití druhého.

Úkoly a způsob světelného zabezpečení stanoví velitel divize (pluku) ve svém rozhodnutí. Obvyklými úkoly světelného zabezpečení jsou:

- maximální využití možností infracítrůjů a dovedné použití osvětlovacích prostředků k včasnému zjištění nepřátelských cílů a jejich palebnému ničení,
- oslepečování nepřítele a boj s jeho prostředky světelného zabezpečení,
- orientace vojsk,
- světelná signalizace k velení útvarů (jednotkám) a k udržení součinnosti mezi nimi, k vzájemnému rozpoznávání, vyznamování, ukazování cílů a k průzkumu,
- osvětlování objektů a terénu k plnění průzkumných, ženijních a jiných úkolů,
- klamání nepřítele.

Infracítrůjové a osvětlovací prostředky používáme tak, aby neumožňovaly zjištění (neosvětlovaly) sestavu vlastních vojsk. Nepřátelské objekty (cíle) a terén jsou osvětlovány zpravidla periodicky na nezbytně nutnou dobu. Určené objekty je možné osvětlovat přímo (osvětlovací prostředky se zažehují přímo nad cílem) nebo rozptýleným světlem (zažehnáním osvětlovacích prostředků za cílem, aby byl dobře viditelný na osvětleném pozadí).

K osvětlování je možné u divize použít 2 až 3 vyčleněné dělostřelecké baterie a u pluku většinou jednu baterii (v horách i více). Počet, druh a způsob použití osvětlovacích prostředků u jednotek stanoví velitel pluku.

Oslepečování nepřítele uskutečňujeme s cílem zbavit ho možnosti pozorování a co nejvíce mu omezit (ztížit) použití infracítrůjů, vedení mířené palby a orientaci v terénu. Je vykonáváno osvětlovacími, zá-

palnými a dýmovými prostředky. Současně s oslepečováním provádíme palebné ničení a umlčování nepřátelských prostředků světelného zabezpečení nepřítele.

K orientaci vojsk v terénu jsou vytýčovány světelné orientační body, případně i směrové čáry, nebo jsou osvětlovány dobře viditelné, terénní předměty v sestavě nepřítele, a to takové, podle nichž se mohou orientovat všechny druhy vojsk. Světelné orientační body periodicky vytýčujeme za útoku. K tomu je možné používat dělostřelecké osvětlovací střely a letecké osvětlovací pumy. V mírně členitém terénu může dělostřelecko vytýčit bližší orientační body ve vzdálenosti 3 až 4 km před vlastními vojsky (v horách 1 až 2 km) a leteckými pumami ve vzdálenosti 3 až 6 kilometrů. Doba mezi světelným vytýčováním orientačních bodů závisí na konkrétních podmínkách (podle nichž stanoví velitel divize). Světelné orientační body pro jednotlivé pluky se musí lišit barvou nebo druhem použitých prostředků.

K orientaci vojsk v průběhu boje můžeme používat světelné signály a rovněž k tomuto účelu mohou být zakládány požáry. Při nočních přesunech jednotek a útvarů v sestavě vlastních vojsk využíváme pro jejich orientaci různé světelné ukazatele, kterými označujeme pochodovalé osy, čáry (místa) rozvinování, hranice zamořených prostorů, čáru přechodu ke ztížení apod. Světelné ukazatele musí být však umístěny tak, aby nebyly pozorovatelné ze strany nepřítele. K usnadnění orientace označujeme i bojovou techniku rozpoznávacími značkami.

Pro **vyznačení rozhraní** mezi útvarů (svazky) také pro vyznačení **směru útoku** se mohou vytýčovat směrové čáry, a to světelnými body s mezerami nejméně 500 metrů. Tento úkol obvykle plní dělostřelecká jednotka salvou.

Světelnými signály (světelnou signalizací) je vhodné předávat informace o zahájení nebo přerušení pohybu vojsk, změně směru činnosti a o splnění stanoveného úkolu, výzvy k přenosu nebo k zastavení palby apod. Cíle je možné ukazovat jejich osvětlováním různými zdroji světla, zamířením infravizímetrů, střelbou svíticím střelivem apod. Vzhledem k tomu, že všechny signální a osvětlovací prostředky jsou dobře viditelné i pro nepřítele, čímž mu prozrazují naše záměry, musíme současně přijímat i opatření k jeho klamání. V souladu s plánem operačního maskování je účelné demonstrovat klamné prostory soustředění vojsk, místa velení, prvky bojo-

vých sestav, směry útoku, rozhraní mezi útvary, přepravy a další objekty.

Světelné zabezpečení divize (pluku) organizujeme na základě bojového úkolu, nařízení nadřízeného velitele a přijatého rozhodnutí. Pokyny pro organizaci světelného zabezpečení vydává velitel divize (pluku) včas, zpravidla již při organizaci boje.

V těchto **pokynech** obvykle **uvádí**:

- úkoly a způsob světelného zabezpečení,

- opatření světelného zabezpečení, která vykonává nadřízený velitel ve prospěch divize (pluku),

- režim používání infrapřístrojů do zahájení boje a v jeho průběhu,

- pořadí osvětlování cílů (objektů) nepřítele v pásmu divize (pluku) podle úkolů, čar i času a k tomu přibírané síly a prostředky, jejich rozmístění, způsob přemísťování během boje,

- úkoly k oslepení nepřítele a k boji s jeho infrapřístroji, radioelektronickými prostředky, pelengátory a osvětlovacími prostředky,

- množství a barvu světelných signálních značek na jednotlivých čarách (místech, průchodech apod.),

- způsob použití prostředků světelného zabezpečení pro velení vojskům a udržování součinnosti mezi nimi, světelné signály pro vzájemné rozpoznávání, vyrozumívání a ukazování cílů,

- opatření ke klamání nepřítele,

- zálohu osvětlovacích a světelných signálních prostředků a způsob jejich použití,

- opatření k maskování vojsk proti radioelektronickým prostředkům, pelengátorům a infrapřístrojům, jakož i opatření k ochraně osob proti světelným impulsům,

- dobu předložení plánu světelného zabezpečení ke schválení.

Aby světelné zabezpečení bylo maximál-

ně organizované a aby byly splněny jeho cíle, zpracovává štáb divize (podle potřeby i pluku) společně se zástupci velitele pro výzbroj, týl a náčelníky druhů vojsk a služeb na základě výpisu z Plánu světelného zabezpečení nadřízeného stupně a rozhodnutí velitele divize **Plán světelného zabezpečení**. Je výhodné jej zpracovávat graficky na mapě a výsvětlivky, kalkulace apod. uvést v textové části jako přílohu. Plán světelného zabezpečení může **obsahovat**:

- situaci a ráz možné činnosti nepřítele v noci, údaje o vlastních vojskách a organizaci světelného zabezpečení,

- úkoly světelného zabezpečení, které budou plněny silami a prostředky nadřízeného velitele,

- způsob použití infrapřístrojů,

- palebné postavení dělostřeleckých a a minometných jednotek určených pro osvětlování, jakož i umístění dalších osvětlovacích prostředků,

- cíle (objekty) nepřítele, které budou (kým a kdy) osvětlovány a oslepovány, spotřebu osvětlovacího, zápalného a dymového střeliva,

- místo a dobu vytvoření požárů a k tomu vyčleněné síly a prostředky,

- pořadí, síly, prostředky a dobu vyznačování pásma průletu vlastního letectva (vrtulníků),

- opatření pro boj se světelným zabezpečením nepřítele a k tomu vyčlenované síly a prostředky,

- světelné signály pro velení útvarům (jednotkám), vzájemné rozpoznávání, vyrozumívání, ukazování cílů a součinnost,

- způsob velení jednotkám vyčleněným k uskutečňování světelného zabezpečení,

- opatření ke klamání nepřítele,

- zálohu sil a prostředků světelného zabezpečení.

U jednotek jsou otázky světelného zabezpečení vyjádřeny na pracovních mapách.

Světelné zabezpečení je jedním z faktorů, které rozhodují o úspěchu v nočním boji. V článku jsem naznačil a stručně rozvedl některá jeho opatření. Je třeba vidět, že stále zdokonalování infrapřístrojů, osvětlovacích a signálních prostředků činí ze světelného zabezpečení problém, jenž vyžaduje další zkoumání a hledání neefektivnějších způsobů jeho uskutečňování.

K NĚKTERÝM PROBLÉMŮM ZPRACOVÁNÍ BOJOVÉ DOKUMENTACE

Bojová dokumentace je jedním ze základů velení v období přípravy i vedení operace. V procesu analýzy situace, přijímání rozhodnutí a jeho rozpracování jsou bojové dokumenty, zejména grafické, projevem myšlení velitelů a pracovníků štábů, prostředkem ke sjednocování názorů, stanovení úkolů podřízeným i podkladem k zabezpečení součinnosti vojsk i uvnitř štábu.

Na základě rozhodnutí velitele, vyjádřeného v hlavních bojových dokumentech, operaci (boj) plánují podřízené štáby a vojska zahajují a vedou bojovou činnost.

V průběhu vedení operace slouží tyto dokumenty, zpracované v období její přípravy, jako podklad v rozhodovacím procesu k řešení vzniklých situací a jsou tedy i východiskem pro zpracování dalších bojových dokumentů k řízení bojové činnosti vojsk.

Využití bojové dokumentace je mnohostranné, což potvrzuje i jejich účelové **rozdělení** na dokumenty k velení vojskům, výkazové, informační a pomocné.

V pořadí důležitosti je na prvním místě dokumentace, určená k **velení vojskům**, i když zbývající druhy mají své nezastupitelné opodstatnění. Dá se říci, že zejména v posledních letech se značně zvýšil podíl uplatnění pomocných dokumentů. Jsou to potřebné připravované propočty, kalkulace včetně poměrů sil, různé přehledy apod., které tvoří základ reálného rozhodnutí velitele na každém stupni velení.

Zpracování bojových dokumentů v našich operačních štábech prošlo určitým vývojem. Dlouho nebyl přesně stanoven jejich rozsah, forma i obsah, velitelé a štáby vycházeli z potřeby, ze získaných zkušeností i poznatků sovětských vojen-

ských vysokých škol, akademií a kursů i z požadavků jednotlivých stupňů velení ČSLA.

Přínosem v tomto směru bylo vydání Pomůcky k přípravě frontové (armádní) útočné a obranné operace (POM-520-OS/GŠ) v roce 1985, která upřesňuje rozsah hlavních bojových dokumentů, jejich název, obsah a do značné míry i formu zpracování.

Tato pomůcka stanoví v podstatě 30 hlavních bojových dokumentů zpracovávaných pro útočnou i obrannou operaci (není zahrnuta výkazová, informační a pomocná dokumentace). Aniž by byly podceňovány ostatní složky velitelství a štábu operačně strategického svazu (armády), vystupuje do popředí operační správa (oddělení), která připravuje 40 % všech v ní uvedených dokumentů. Potvrzuje se tím nejen její postavení, ale i požadavky na ni kladené v období přípravy a vedení operace.

Počet stanovených bojových dokumentů, zejména vševojskových, je značný a jak potvrzují zkušenosti z posledních let, má vzestupný trend. V uplynulém, několikiletém období vznikla objektivní potřeba zpracování plánů: organizace velení, komplexního palebného ničení, ničení cílů prvního pořadí — máme-li na mysli jen vševojskové dokumenty — aniž by došlo ke zrušení některého jiného dokumentu. Na základě poznatků ze cvičení Palcát-86 jeví se nutné dále zpracovávat plán: skrytého přechodu vojsk z mírového stavu na válečný a zaujetí obrany, který již byl při tomto cvičení připravován.

Přitom jde především o grafické bojové dokumenty, jejichž příprava vyžaduje velké pracovní úsilí. Myslím, že vzhledem k měnícím se podmínkám není možné dostatečně přesně stanovit časovou normu pro jejich zpracování; pohybuje se podle rozsahu práce a činí 10 až 16 hodin na jeden dokument. V některých případech (např. grafické rozhodnutí, či plán operace) je nutné, aby k zpracování jednoho dokumentu byli vyčleněni dva důstojníci,

z nichž jeden musí zabezpečovat přílohy, potřebné tabulky apod.

Pracnost vyhotovení dokumentů se zvětšuje vzhledem k tomu, že nejméně polovinu z nich musí zpracovat určené důstojnické osobně bez pomoci kreslíčů. Rovněž zde působí nedostatek vhodné reprodukční techniky, která by umožňovala snížení, či podstatnější zredukované zdlouhavé kresličské práce.

Tím dochází k tomu, že kvalifikovaní štábní důstojníci jsou na určitou dobu vyřazováni z tvůrčí činnosti při přípravě a rozpracování rozhodnutí nebo velení, protože se zabývají manuální a málo produktivní prací.

Myslím, že jinou nepříznivou skutečností v obsahu zpracovávaných bojových dokumentů je jejich duplicita, kdy obsah jednoho dokumentu je z větší části shodný s obsahem jiného bojového dokumentu.

Tento problém je však třeba vidět z hlediska objektivních souvislostí v několika rovinách. V některých, zvláště odborných grafických dokumentech (např. plán ženiního, či chemického zabezpečení operace), není možné vyjádřit použití prostředků daného druhu vojska bez zakreslení dané vševojskové situace (i když ne do všech podrobností). Je to svým způsobem také duplicita, která je však nutná. Bez ní se příslušný velitel (náčelník) druhu vojska nebo služby neobejde, pokud chce ve svém plánu vyjádřit zdůvodněné použití svých sil a prostředků.

Jinou skutečností je však tendence těchto velitelů (náčelníků) zakreslovat do svých hlavních dokumentů i vševojskové údaje, které často nesouvisejí s použitím a řízením jím podřízených svazků, útvarů či zařízení. Podrobnější zakreslování vševojskové situace v grafických dokumentech velitelů (náčelníků) druhů vojsk a služeb je v rozporu s požadavky utajeného velení.

Vážným problémem je také to, že stejným obsahem ztrácí své opodstatnění takový dokument, jehož potřebu v plné míře

nahradí dokument jiný. V některých případech by bylo možné využít jeden grafický bojový dokument a k dalšímu zpracovat pouze textovou část. Za příklad může sloužit plán ničení cílů prvního pořadí, jehož grafickou část by nahrazoval plán prvního jaderného úderu (nelze vyloučit zahájení války bez použití ZHN, proto cíle prvního pořadí zde musí být zakresleny). Považuji za účelné zpracovat pouze grafikon ničení cílů prvního pořadí jako součást plánu prvního jaderného úderu.

V řešení problému duplicity jde tedy o možnost zrušení některých přebytečných dokumentů, které v plné míře zdvojují jiné, v dalším pak o zjednodušení jejich obsahu (pokud to situace dovoluje).

Rozhodovací proces a současný rozsah zpracování bojové dokumentace **v průběhu vedení operace** je ovlivňován specifickými podmínkami — členěním štábů na jednotlivá místa velení, vnitřní organizací a metodikou práce v poli. V průběhu vedení bojové činnosti vyčleněním ZVS je na VS frontu (armády) menší počet funkcionářů (70—80 %). Přijetí rozhodnutí, jeho zpracování a doručení úkolů podřízeným probíhá sice pod tlakem času a tedy ve zkrácených lhůtách, ale štáb situací žije a zpracovává jen nejn nutnější bojové dokumenty, jejichž počet, oproti plánování operace, je nepoměrně nižší. Zpracovává se většinou jen grafické rozhodnutí velitele, operační směrnice (bojový rozkaz, bojová nařízení) a plánovaná tabulka součinnosti, jimiž je usměrňována (na základě vzniklé situace) činnost podřízených svazů, svazků a útvarů druhů vojsk.

Je samozřejmé, že složitější situace a úkoly (přechod k použití ZHN, uskutečnění protíúderu, průlomu obrany nepřítele, překonávání vodního toku apod.) si vyžadují zpracování i jiných dokumentů. Je zde však také možnost vycházet z rozhodnutí velitele a bojové dokumentace, zpracované k vedení operace již před jejím zahájením.

Myslím, že i přes složitost **vedení bojové činnosti** není zpracování potřebných bo-

joyých dokumentů tím nejzávažnějším problémem, který štáb v tomto období musí řešit. Požadavky na rozsah práce se však podstatně změní nutností zplánovat následující útočnou operaci nebo přechod do útočné činnosti po odražení agrese nepřitele.

V tomto období je pak nutné zpracovat potřebné bojové dokumenty ve složitých podmínkách, s menším počtem příslušníků štábu na velitelském stanovišti (vyčleněním ZVS) a se současným řízením bojové činnosti vojsk.

Jestliže z analýzy stavu při plánování první operace vyplynuly závěry o vysokém počtu zpracovávaných dokumentů, o pracnosti jejich vyhotovení a nutnosti nynější situaci řešit, pak to platí v plné míře i pro plánování následující útočné operace, při přechodu do útočné činnosti po odražení agrese nepřitele.

Možnosti řešit rozsah zpracovávání bojových dokumentů operačními štáby jsou sice v současné době omezené, ale přece jen jsou, máme-li na mysli skutečnou pomoc těmto štábům.

Nepříznivá je, podle mého názoru, především skutečnost, že v nejbližších letech patrně nedojde k zásadnímu kvalitativnímu zvratu při zpracování bojové, zvláště grafické dokumentace, protože zavedení potřebné reprodukční techniky se zatím pravděpodobně neuskuteční. Bude tedy i nadále nutné, aby grafické dokumenty manuálně zhotovili štábní důstojníci a kreslíči. **Východisko** je proto třeba hledat tam, kde je to možné:

1. V odborné připravenosti důstojníků štábů, organizací práce a v plném využití výpočetní techniky.

2. Ve snížení počtu zpracovávaných hlavních bojových dokumentů, kde se zcela prokazuje jejich duplicita a tím i pozdější praktická nepoužitelnost.

Duplicita grafického rozhodnutí velitele a plánu operace je již dlouhodobě diskutovaným problémem. Vycházím z toho, že

tento plán je obsahovým rozšířením grafického rozhodnutí velitele a z toho důvodu by bylo možné jej nahradit dopracováním grafického rozhodnutí. K tomu je však nutné říci, že bez obou dokumentů se prakticky neobejdeme. Grafické rozhodnutí velitele má nezastupitelnost v tom, že je schvaluje nadřízený velitel; jakékoliv změny či doplňky je možné uskutečnit na základě jeho nařízení. Nenahraditelný je i plán operace, protože je základním dokumentem při plánování. Z těchto důvodů zřejmě nedojde k nějakým změnám.

Jiná situace je však při zpracování plánu bojové činnosti vojsk frontu (armády) v rámci plánování útočné operace a plánu vedení bojové činnosti o udržení taktické hloubky obrany (u frontu) nebo plánu vedení bojové činnosti o udržení hlavního pásma obrany (u armády) v období přípravy obranné operace.

Podle mého názoru jsou vyjmenované dokumenty v podstatě obsahově shodné s plánem operace a smysl jejich zpracování je spatřován v konkrétním zakreslení použití vojsk na základě rozhodnutí podřízených vševojskových velitelů. Vezme-li v úvahu, že grafické rozhodnutí velitele i plán operace řeší použití vojsk o dva stupně níže a každý velitel má možnost rozhodnutí podřízeného ovlivnit na základě svého zámyslu, pak tyto dokumenty pro svou plnou duplicitu i minimální využití ztrácejí své opodstatnění a je možné upustit od jejich zpracování.

Myslím, že obdobně je tomu i s plánem frontového (armádního) protiúderu. Je zpracován na základě modelové situace, a proto nemůže být přesnou podobou později vzniklé situace, v níž by vojska protiúder vedla. Podstatné údaje o jeho uskutečnění jsou (v období přípravy obranné operace) obsaženy v grafickém rozhodnutí velitele i v plánu obranné operace. A konečně, jeho konkrétní provedení řeší na základě dané situace rozhodnutí velitele. I v tomto případě jsou, podle mého názoru, všechny důvody k tomu, aby také tento

dokument nebyl v přípravě obranné operace zpracováván.

Značně duplicitní je rovněž plán zatařasování a ničení, zpracováváný štábem frontu i armády v přípravě obranné operace. Všechny jeho potřebné údaje, kromě zátarasů, zřizovaných minováním na dálku (dělostřelectvo, letectvo), jsou obsaženy v plánu ženíjního zabezpečení. Pravděpodobně jen úkoly minování na dálku si vynutily jeho klasifikaci jako vševojskového dokumentu, přisouzeného ke zpracování operační správě (oddělení).

Za úvahu stojí myšlenka, zda by nebylo možné úkoly minování na dálku zahrnout do plánu ženíjního zabezpečení a plán zatařasování a ničení jako samostatný nezpracovávat. Myslím, že méně vhodné je, aby tento plán zpracovávala správa (oddělení) ženíjního vojska, jak tomu bylo na cvičení Palcát-86.

Také vyhotovení plánů ženíjního i chemického technického zabezpečení na stupni armády působí značné obtíže, které jsou dány objektivní realitou malého počtu důstojníků příslušné odbornosti. Mají-li dva důstojníci plánovat a uskutečňovat součinnost, pak zpracování těchto plánů přesahuje možnosti jejich pracovního zatížení. Bylo by vhodné zvážit tuto skutečnost, posoudit a prověřit, zda je nutné uvedených plánů zpracovávat a zda by nebylo možné jejich obsah zahrnout do plánů ženíjního a chemického zabezpečení.

3. Ve snížení pracovního zpracování grafických dokumentů, a to omezením jejich obsahu v případě, že můžeme využít jiný grafický dokument.

Jde např. o plán prvního jaderného úderu, který v grafické části musí obsahovat i cíle prvního pořadí, protože nelze vyloučit zahájení první operace s použitím ZHN. Proto si myslím, že plán ničení cílů prvního pořadí by nemusel obsahovat grafickou část, ale jen příslušné grafikonky, připojené k plánu prvního jaderného úderu. Podobně je tomu i u plánu organizace

velení vojskům. Skutečná i předpokládaná místa velení jsou zakreslena v plánu operace a jejich přemísťování je nutné organizovat a vykonávat na základě vytvořené situace v průběhu bojové činnosti. Proto, podle mého názoru, by bylo možné v přípravě operace zpracovávat jen písemnou část, včetně grafikonu přemísťování míst velení.

4. V možnosti zpracování některých bojových dokumentů, které v jednom provedení mají platnost pro obrannou i útočnou operaci. Např. při cvičení Palcát-86 šlo o kalendářní plán přípravy operace a plán překrytí státní hranice na frontovém i armádním stupni. Pokud takové spojování je

možné, a v tomto případě je odůvodněné, přispívá značně k zjednodušení plánování.

5. V omezení pracovního kreslení různých propočtů a údajů na mapu, převážně formou tabulek, jejich rozsah není stanoven a je neúměrný časovým možnostem. Dávají sice větší názornost, ale na úkor zvýšeného pracovního úsilí. Daleko rychlejší, i když snad s menším efektem, by bylo jejich zpracování psacím strojem ve formě písemné přílohy k danému dokumentu. (Tento poznatek není zdaleka nový a je škoda, že se těžko prosazuje.)

6. Ve využívání předtisků většinou ve formě tabulek a zejména formalizované dokumentace.

Zpracování bojových dokumentů v operačních štábech při přípravě operace má mnohé problémy, které vyplývají z jejich značného a stále narůstajícího počtu, pracovních při jejich tvorbě, zejména u grafických dokumentů, a ze skutečnosti, že se nedostává potřebné reprodukční techniky, která by snížila objem manuální kresličské práce.

Tyto problémy jsou zvláště patrné při plánování první operace, kdy je nutné zpracovat současně obrannou i útočnou variantu bojové činnosti, v menší míře také při plánování následující operace.

Článek není a také nemůže být podrobnou analýzou současného stavu. Vycházel jsem ze zkušeností a poznatků z práce operačních štábů, zejména z přípravy a průběhu frontového velitelsko-štabního cvičení Palcát-86. Jsem si vědom, že na tomto cvičení byla poprvé a navíc z hlediska výzkumných úkolů v celém komplexu zpracována bojová dokumentace a že proto není možné stanovit jednoznačné závěry. Je zapotřebí získat poznatky i z dalších

zaměstnání a hledat možná východiska, která by umožnila řešit danou situaci.

Myslím, že jsou reálné možnosti počet stanovených bojových dokumentů snížit vyloučením těch, které svou duplicitou ztrácejí význam a praktické využití. Je možné také omezit rozsah grafického vyjádření u některých z nich využitím jiného dokumentu. Předpokládám, že je rovněž možné snížit pracovní zpracování grafické dokumentace tím, že různé údaje a propočty vyjadřované na mapách, budou obsahem písemné přílohy daného dokumentu. Jsou zde i možnosti většího využití formalizované dokumentace.

Není pochyb, že východisek z dané situace je více. K tomu by se však měli vyjádřit především ti, kteří bojové dokumenty zpracovávají.

Hledání možností je však jen jednou stránkou věci. Tou druhou a podstatnější je jejich realizace. A tímto směrem by měla být naše snaha zaměřena, pokud chceme operačním štábům pomoci řešit jejich některé palčivé problémy.

PRŮZKUMNÉ PALEBNÉ KOMPLETY

K jedné z nových forem použití dělostřelectva patří jejich začlenění do **průzkumných palebných kompletů** (dále PzPK).

Bojový řád pozemního vojska ČSLA (Všeob-Ř-1) v článku 11 stanoví: „K boji s nepřátelským dělostřelectvem, zvláště obrněným samohybným, s prostředky protivzdušné obrany a přesunujícími se proudy nepřátelských vojsk **se mohou** v sestavě armádní (sborové) dělostřelecké skupiny, armádní (sborové) raketometné skupiny a také v divizní dělostřelecké skupině používat průzkumné palebné komplety“.

Bojový řád RVD ČSLA (Pom-1/9-152, část I.) v článku 38 v podstatě přebírá znění citovaného článku (místo používat říká vytvářet) s tím, že k němu doplňuje navíc: „Do sestavy těchto kompletů je možné začlenit jeden nebo několik dělostřeleckých oddílů a k zabezpečení splnění palebných úkolů jednotku dělostřeleckého průzkumu. Ke zkrácení času pro splnění palebných úkolů se předem určuje současně doručování údajů o zjištěných cílech veliteli dělostřelecké skupiny a štábům oddílů“.

K této problematice se uskutečnila na Vojenské akademii Antonína Zápotockého konference (podkladové materiály pro ni jsou u vojsk), byly napsány některé články do Vojenské mysli (č. 3/1986 a 4/1986) a byla řešena další opatření. K některým z nich vyslovím svůj vlastní názor.

Vycházím z těchto **základních předpokladů**:

1. Cílem vytváření PzPK je integrovat prostředky průzkumu — vedení — palby do uceleného systému tak, aby celý cyklus těchto činností byl kratší než nutná doba setrvání objektu ničení na jednom místě (v jednom postavení).

2. Typy objektů pro ničení PzPK jsou vymezeny Bojovým řádem pozemního vojska ČSLA. Adekvátně k nim je třeba řešit síly a prostředky průzkumu i způsob jeho konání.

3. Složení PzPK musí vycházet z typu objektů a způsobu jejich ničení. Tím jsou dány i palebné možnosti PzPK.

4. Způsob vedení palby na uvedené typové objekty je stanoven Pravidly střelby a řízení palby pozemního dělostřelectva (Děl-2-1).

5. Velení PzPK je třeba organizovat tak, aby zabezpečilo splnění stanoveného cíle vytváření PzPK.

Podrobněji k jednotlivým otázkám

K bodu 1.: Cyklus bojové činnosti PzPK zahrnuje:

- zjištění a průzkum objektu (cíle) ničení,
- přenos prvotních informací o objektu (cíli),
- zpracování informací a přijetí rozhodnutí velitelem PzPK,
- přenos rozhodnutí k vykonavatelům palby,
- přípravu podkladů a vedení palby na zjištěný objekt (cíl).

Všechny tyto činnosti tvoří celek, který limituje splnění úkolu PzPK. Rozhodující úlohu bude mít zřejmě doba potřebná na zjištění a identifikaci cíle, určení jeho souřadnic s potřebnou přesností a předání informace o něm do místa řízení dělostřeleckého průzkumu.

K bodu 2.: Výběr objektů pro ničení PzPK je jednou z nejvíce problémových otázek. Např. v článku plk. Ing. Vladislava Lonského (VM č. 3/1986, str. 51, odstavec 3), ale

i v jiných materiálech, se objekty pro ničení PzPK v podstatě **zaměňují za objekty 1. pořadí**, což podle mého názoru je **nesprávné**. Bojový řád pozemního vojska ČSLA uvádí a myslím naprosto jednoznačně, tři typy objektů ničení pro PzPK: nepřátelské dělostřelectvo, prostředky protivzdušné obrany a přesunující se proudy. Nehovoří tedy vůbec o objektech 1. pořadí, kterými jsou např. místa velení různého typu, spojovací uzly, pozemní střediska velení průzkumným a palebným systémům nepřítele, radiolokátory a prostředky radioelektronického boje apod. Zahrnujeme-li všechny tyto objekty do cílů pro PzPK, pak nutně vyvstanou dvě základní otázky:

- co budou ničit ostatní prostředky, nezačleněné do PzPK,
- kolik palebných prostředků bychom museli do PzPK vyčlenit (či jinak, kolik palebných průměrů střeliva by vyčleněné prostředky musely mít), aby byly schopny všechny tyto objekty postřelovat.

Domnívám se, že tím bychom úplně **negovali poslání**, pro které se PzPK vytvářejí, a to je ničit důležité **mobilní objekty** (cíle) nepřítele, tedy ty, které nebezpečně (z hlediska celkových výsledků boje či operace) ohrožují naše vojska a přitom vedou **manévrový způsob boje**. Cíle, které stojí či jsou v zaujatých postaveních, je možné ničit ostatními prostředky.

Rozhodujícím požadavkem na průzkum je, aby dodal údaje o objektu (cíli) s takovou přesností a včasností, aby účinná střelba mohla být **zahájena okamžitě** (bez nutnosti zastřílení) a z hlediska délky vedení měla **požadovaný účinek** na objekt (cíli).

Jaké jsou z tohoto hlediska současné možnosti? Rozbor uvedu na příkladu ničení (umlčování) nepřátelské samohybné obrněné baterie. Doba setrvání samohybné obrněné baterie 155 mm v jednom palebném postavení se pohybuje kolem 12 minut, doba potřebná pro rychlé opuštění prostoru (po zahájení palby nepřítele) 1–3 minuty, tedy celkem do 15 minut.

Doba na zahájení palby oddílem od zjištění cíle, náložmo na neplánovaný cíl (dle Pom-1/10-27) je asi 3 minuty. Pro zjištění, identifikaci a předání údajů o objektu (cíli), rozhodovací proces a velení i pro vedení účinné střelby zůstává od 8 do 9 minut, optimálně 11 až 12 minut.

Vlastní vedení účinné střelby současným střelivem závisí na počtu použitých oddílů. Konkrétně: spotřeba na samohybnou obrněnou baterii pro 10 km dálky střelby a ráží 152 mm je při ničení 1660 granátů, při umlčování 600 granátů. Doba účinné střelby při ničení a umlčování — viz **tabulku 1**.

Tabulka 1

Počet děl	Doba účinné střelby	
	při ničení	při umlčování
18	96 gr/dělo = 72 minut	33 gr/dělo = 13 minut
36	48 gr/dělo = 24 minut	16 gr/dělo = 5 minut
54	32 gr/dělo = 12 minut	11 gr/dělo = 3 minuty

Délka účinné střelby se tedy bude při současném střelivu pohybovat v rozmezí při:

- ničení 12–72 minut,
- umlčování 3–13 minut.

Při použití střeliva se zvýšeným účinkem budou pak spotřeby 890 resp. 310, což značí dobu trvání účinné střelby při ničení 4–26 minut, při umlčování 2–5 minut.

Pro další propočty budu uvažovat o době trvání účinné střelby kolem 5 minut (dva oddíly — umlčení).

Pro zjištění, identifikaci, předání údajů, rozhodovací proces a velení zbývají 3 až 4 minuty (popřípadě 6 až 7 minut). Všechny tyto časy obsahuje **tabulka 2**.

Jak vyplývá z tabulky 2, lze z **časového hlediska** použít: průzkum pozorováním v prostoru cíle, zvukoměrnou jednotku s určením přibližných souřadnic bez dešifrování zvukoměrné pásky, radiolokátory typu ARSOM a SNAR a pozorování dělostřeleckého průzkumného vrtníku.

Tabulka 2

Průzkumný prostředek	Určení souřadnic cíle	Předání hlášení místu velení dělostřeleckému průzkumu	Vyhodnocení výsledků na místě velení dělostřeleckému průzkumu	Předání výsledků vyhodnocení ¹⁾	Celkem	Reakce palebného systému ²⁾	Doba letu střely	Doba účinné střelby	Celkem
Dělostřelecká pohyblivá pozorovatelná (pozorování v prostoru cíle)	0,5				3,5				12—13
Zvukoměrná jednotka									
– přibližné souřadnice bez dešifrování zvukoměrné pásky	5				8				17
– přibližné souřadnice s dešifrováním zvukoměrné pásky	8—20				11—23				20—32
– přesné souřadnice bez dešifrování zvukoměrné pásky	15	1	1,5	0,5	18	3	1	5	27
– přesné souřadnice s dešifrováním zvukoměrné pásky	18—30				21—33				30—42
Radiolokátor ARSOM	1				4				13
Radiolokátor SNAR-10	0,5				3,5				12—13
Dělostřelecký průzkumný vrtulník	4—5				7				16—17

Poznámka:

1. Výsledky se předávají veliteli PzPK k rozhodnutí a náčelníkům štábu oddílů k přípravě prvků.
2. V době reakce palebného systému proběhne rozhodovací proces a vydání výkonného příkazu.
3. Výsledné časy jsou zaokrouhleny v minutách.
4. Při použití granátů se zvýšeným účinkem se účinná střelba a tím souhrnný výsledek zkrátí asi o 2 minuty.

Druhým faktorem je otázka přesnosti zjištění souřadnic. Na uvedené mobilní typy cílů nelze provádět zastřelení, ale je nutné ihned zahájit účinnou střelbu. Z těchto způsobů pro potřeby dělostřelectva (chyba určení souřadnic se může pohybovat kolem hodnoty 50 m) lze využít jen průzkum pozorováním v prostoru cíle, radiolokační průzkum SNAR a ARSOM a pozorování z dělostřeleckého průzkumného vrtulníku při použití leteckých snímků či mapy měřítko 1 : 25 000.

Použití vševojskových průzkumných jednotek divize (SPzH, PzO, PzS, RPz, RTPz, odposlech vzdušného průzkumu, vzdušný bezpilotní průzkumný prostředek s televizním přenosem, popřípadě i další) z hlediska přesnosti nevyhovují. Získané údaje o cílech od

komplexního průzkumu, cestou řídicího stanoviště zpravodajského náčelníka, mohou sloužit pouze k předvídání situace či pro usměrnění úkolování uvedených prostředků dělostřeleckého průzkumu.

Proto se mi jeví tvrzení, uvedená v článku plk. Ing. Václava Pidrmana (VM č. 4/1986, s. 53 a 54), jako příliš optimistická.

Mohu tedy říci, že charakter objektů na bojišti, předurčených k ničení PzPK, si vyžaduje **hledat nové technické prostředky průzkumu**, které s pomocí automatizace a výpočetní techniky s potřebnou přesností určí souřadnice objektů (cílů), v krátké době jsou schopny zpracovat informace o nich a předat je příslušným velitelským stupňům i vykonavatelům (některé z nich jsou v článku plk. Ing. Pidrmana uvedeny).

K bodu 3.: Bojový řád pozemního vojska ČSLA jednoznačně říká, že PzPK se **mohou používat**, tedy nikoli musí. Z nedocení významu tohoto ustanovení pak plyne, že mnozí velitelé vytváření PzPK vyžadují jako samozřejmost.

Podle mého názoru by se PzPK měly, v závislosti na situaci, vytvářet jen u divizí (či armád) **na směru hlavního úderu**, kterým bude přidělen větší počet posilových prostředků dělostřelectva. Nemělo by tedy vytváření PzPK narušit nezbytnou palebnou podporu boje prvořadových pluků, jinak řečeno potřebné uskupení dělostřelectva.

PzPK je tedy třeba v současné době chápat jako **účelový dočasný prvek**, jehož vytvoření je podmíněno konkrétními palebnými úkoly při plnění operačních úkolů (průlom, násilný přechod po zkrácené či všestranné přípravě, zasazení druhého sledu, odražení protiúderu apod.), k jejichž splnění je třeba soustředění zvláště průzkumných prostředků v rámci divize (svým způsobem na úkor ostatních skupin). Toto soustředění zřejmě nemůže být trvalé.

Diskusí je také vytváření PzPK **při boji za použití jaderných zbraní**, kdy na cíle předurčené pro PzPK bude v řadě případů výhodnější použít dělostřelectvo s použitím jaderné munice (jak z hlediska efektivity, tak i času).

Složení PzPK i volba začleňovaných oddílů do něho by měla vycházet z:

- počtu oddílů zařazených do divizních či armádních skupin,
- konkrétních úkolů, které by měl PzPK plnit, přičemž je nutné brát v úvahu charakter objektů ničení a efektivnost palby jednotlivých zbraňových systémů na ně; např. na obrněnou samohybnou baterii je výhodnější 152 mm SHKH, ale na proudy rakety 122 mm,
- hospodárnosti střelby, kdy množství střeliva, potřebné k plnění stanoveného palebného úkolu, se s délkou střelby zvětšuje a dosahuje maximálních hodnot na největších dálkách střelby; z tohoto hlediska délka střelby na cíl by v porovnání s maximální délkou střelby měla mít co nejmenší hodnotu; tato podmínka je nejvýhodněji splněna u těch zbraňových systémů, které mají dostřel větší než 20 km,
- urychlení práce vlastního palebného systému, čehož lze dosáhnout tím, že do PzPK budou začleněny především oddíly vybavené automatizovanými systémy řízení palby.

Mimo uvedená kritéria bude hrát rozhodující úlohu i **počet oddílů či baterií potřebných k ničení (umlčování) uvedených typových cílů**. K ničení baterie (čtyř) samohybných obrněných děl se používají při střelbě na dálky do 12 km nejméně dva oddíly, větší než 12 km nejméně tři oddíly. U baterií samohybných neobrněných děl je pak třeba při střelbě na dálky do 12 km jeden oddíl, větší než 12 km dva oddíly. Umlčení baterie (čtyř) samohybných děl se dosahuje palbou nejméně jednoho oddílu bez ohledu na délku střelby. Baterie protiletadlových děl a baterie (čtyř) odpalovacích zařízení protiletadlových řízených střel se zpravidla umlčují palbou jednoho oddílu. Jednotlivá odpalovací zařízení protiletadlových řízených střel a jednotlivá protiletadlová děla se umlčují palbou jedné až dvou baterií. K účinné střelbě na automobilní pohodové proudy o délce do 700 m se používá jeden oddíl, při větší délce proudy několik oddílů (po 700 m). Při vedení účinné střelby na proudy tanků a ostatních obrněných cílů se používají na každý úsek nejméně dva oddíly.

Porovnáme-li tato kritéria, vyplývá z nich, že do PzPK by měly být začleněny **nejméně dva oddíly 152 mm SHKH, 130 mm K či 122 mm RM**. Kanóny 203 mm vzhledem k nízkému režimu palby jsou pro tyto úkoly málo vhodné.

Z prostředků průzkumu je účelné do PzPK zařadit:

- dva radiolokátory SNAR 10 (u ARMS až 3),
- jeden radiolokátor ARSOM (u ARMS nikoli),
- jednu zvukoměrnou četnu,

- jeden až dva vrtulníky dělostřeleckého průzkumu,
- dvě až tři dělostřelecké pohyblivé pozorovatelné (u ADS a ARMS stačí jedna až dvě) zařazené v orgánech vojskového průzkumu nebo vyslané jako dělostřelecká průzkumná hlídka,
- po zavedení nových prostředků pak jeden radiolokátor RYS (zvláště u DDS), jednotku bezpilotních průzkumných prostředků, dva až tři motorizované závěsné kluzáky a dva až tři výsuvné průzkumné prostředky.

Ke kvalitativnímu skoku dojde po zavedení radiolokátoru RYS, který je schopen současně sledovat několik letících střel a ihned vypočítat prvky pro střelbu.

Z dřívějšího konstatování o dočasnosti vytváření PzPK mohu vyvodit i další závěr, že jejich složení se může podle **konkrétních úkolů měnit**. Při zahájení operace, průlomu apod. bude vhodné vytvořit PzPK v rámci divizní dělostřelecké skupiny, např. ze tří samohybných dělostřeleckých oddílů (důraz na ničení nepřátelských baterií), ale při odražení protiúderu by měly dominovat raketometné oddíly (důraz na umlčování nepřátelských proudů). Obdobně na stupni armády může být PzPK vytvářen v prvním případě u armádní dělostřelecké skupiny, ve druhém případě u armádní raketometné skupiny.

Jaké bude **možné uskupení** PzPK.

U divize se naskýtají dvě možnosti:

- PzPK bude v sestavě divizní dělostřelecké skupiny. To přichází v úvahu tehdy, nemá-li divizní dělostřelecká skupina více jak čtyři až pět oddílů.
- PzPK může být u divize jako samostatný prvek, bude-li dostatek dělostřelectva k vytvoření divizní dělostřelecké skupiny i PzPK.

U armády by mohla být otázka řešena takto:

- Armádní dělostřelecká (raketometná) skupina má sedm až osm oddílů. Pak je možné u ní vytvořit dvě podskupiny, z nichž jedna bude tvořit PzPK. Velení v tomto případě by mělo být bez problémů.
- Armádní dělostřelecká (raketometná) skupina bude mít čtyři až pět oddílů. Pak bude otázku třeba řešit obdobně jako v prvním případě u divizní dělostřelecké skupiny, i s danými problémy ve velení. Přitom se ale vyskytuje i otázka, zda celou armádní dělostřeleckou (raketometnou) skupinu nevybavit jako PzPK armády.

Mnohdy bývají přeceňovány **palebné možnosti PzPK** (např. při ničení cílů 1. pořadí). Jaké tedy budou průměrné palebné možnosti na typové cíle pro oddíl? Jsou uvedeny v **tabulce 3**.

Tabulka 3

Oddíl	1,5 palebného průměru střeliva	SH dělostřelecká obrněná baterie		Četa SH PLRS		Proud (1. palebný přepad)	
		normální	se zvýšeným účinkem	normální	se zvýšeným účinkem	auto-mobilní	tanky a obrněné cíle
152 mm SHKH	1620	1660/600 1/3	890/310 2/5	/250 /6—7	/170 /9—10	110 14 úseků	220 7 úseků
130 mm K	2160	1960/580 1/3—4	1140/370 2/6	/350 /6	/240 /9	140 15 úseků	280 7—8 úseků
122 mm RM	3240	—	—	—	—	salva 1 RM baterie (240) 13—14 úseků	salva 2 RM ba- terie (480) 6—7 úseků

Poznámka: — v čitateli ničení, ve jmenovateli umlčení (je udáno střelivo i počet ničených cílů),
— normy jsou vzaty z Pom 1/9-153 Normy spotřeby střeliva.

S využitím této tabulky je možné sestavit palebné možnosti PzPK s přihlédnutím k počtu oddílů do něho začleněných a jejich ráže i charakteru cílů, na které je vedena palba.

Bojovou sestavu PzPK budou tvořit:

- velitelско-pozorovací stanoviště velitele PzPK,
- bojové sestavy vyčleněných sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu s místem velení dělostřeleckému průzkumu,
- bojové sestavy oddílů, začleněných do PzPK.

Bude-li PzPK zařazen jako stálý prvek do tabulkových počtů s potřebným vybavením, což se jeví účelným, pak může být i odlišné řešení těchto problémů.

K bodu 4.: Způsoby vedení palby na uvedené typové objekty jsem v souladu s Pravidly střelby a řízení palby pozemního dělostřelectva již částečně objasnil. Proto uvedu jen několik doplňků.

V první řadě je třeba znovu zdůraznit, že do času cyklu průzkum — velení — palba se musí vejít **kompletní vedení účinné střelby** tak, aby ani část palby nebyla vedena do již opuštěného prostoru objektu (cíle).

Z skutečných propočtů vyplývá, že **norma spotřeby** střel, zvláště pro zničení obrněných cílů, **značně převyšuje** počet střel, který je oddíl při daném režimu palby schopen do pěti minut vystřelit. Delší palebný přepad je nežádoucí jak z hlediska možného vyřazení střelícího oddílu nepřátelskými palebnými prostředky (odvetnou palbu nepřítel lze očekávat dle propočtů asi za 10 minut), tak i z hlediska možnosti opustit nepřátelským objektem postřelovaný prostor.

Z toho plyne, že máme-li dodržet předpoklad vedení účinné střelby s délkou do pěti minut, musí být u obrněných cílů zvýšena hustota palby jejím vedením nejméně **dvěma oddíly náložmo**. Jedním palebným přepadem palbou ráz na ráz.

Dále je třeba zdůraznit, že oddíly začleněné do PzPK musí být ve **stálé pohotovosti** k zahájení palby, tj. obsluhy rozmístěny u děla (v bojovém prostoru zbraně). Jsou-li v pohotovostních úkrytech, je nutné počítat s prodloužením uvedeného času o jednu až dvě minuty. Proto bude nutné přehodnotit i způsob ženijního budování palebných stanovišť děl těchto oddílů, zvláště u neobrněného dělostřelectva tak, aby každý člen obsluhy měl ke svému pracovišti co nejbližší. V případě uskutečnění bojové sestavy by měl být za přemísťující se oddíl, pokud je to možné, vyčleněn do PzPK jiný oddíl. S tím je třeba při plánování počítat a tento úkol i organizačně zabezpečit.

Dříve jsem konstatoval, že účinná střelba by měla být zahájena bez zastřílení. To ovšem neznamená, že by její výsledky neměly být **pozorovány a opravovány**, obvykle s pomocí prostředku, který cíl zjistil.

Účinnost použití PzPK do značné míry závisí na tom, v jakém časovém úseku jsme schopni poměrně velké množství střeliva dopravit na stanovený objekt (cíle). Mimo jiných opatření je tedy jednou z rozhodujících otázek snížení spotřeby munice **zavedení jejich nových druhů** (se zvýšeným účinkem, poloaktivního až aktivního navedení apod.).

K bodu 5.: Velení a řízení palby v PzPK by mělo být zásadně centralizované. Velitel PzPK musí mít pravomoc rozhodovat s konečnou platností o vedení palby na všechny objekty (cíle), které mu podle rozboru zpráv náleží.

Proces velení může vzhledem k jeho urychlení probíhat takto:

Údaje od jednotlivých průzkumných čidel, zařazených v PzPK, od průzkumné ústředny náčelníka RVD divize či stanoviště průzkumu zpravodajského náčelníka divize jsou předávány na místo velení dělostřeleckého průzkumu. Tam se údaje vyhodnocují a předávají současně veliteli PzPK i štábům oddílů, zařazených do PzPK. Štáby oddílů okamžitě, bez čekání na rozhodnutí velitele PzPK, zahájí výpočet prvků pro střelbu a jejich předání starším důstojníkům baterií nebo u automatizovaného systému řízení palby PRAM/P na zbraňové indikátory děl.

Souběžně s přípravou a předáním prvků pro střelbu se velitel PzPK rozhoduje o vedení palby a vydává **zkrácený** povel náčelníkům štábů oddílů (velitelé oddílů a náčelník štábu skupiny pro informaci odposlouchávají). V povelu mohou být uvedeny jen volací znaky vykonavatelů, čísla cíle, spotřeba munice a rozkaz k zahájení palby. Všechny ostatní údaje mohou být předem v rámci PzPK upřesněny a nebo budou dodány ve zpráve místa velení dělostřeleckému průzkumu.

Děla v té době mohou být již zamířena, nabita a po povelu mohou zahájit palbu.

V této souvislosti jde o to, kde bude **umístěn velitel PzPK**. Domnívám se, že místo velení dělostřeleckému průzkumu a místo velení velitele PzPK by měly být spojeny. Velitel PzPK nemusí být na pozorovatelně vzhledem k tomu, že naprostá většina cílů není z pozorovatelné viditelná. Palbu pozorují velitelé oddílů a velitel průzkumné čety, rozvíjející se velitelsko-pozorovací stanoviště velitele PzPK. Tímto umístěním odpadne nutnost předávat zprávy mezi velitelem PzPK a místem velení dělostřeleckému průzkumu spojovacími prostředky.

Bude-li PzPK jako **samostatný prvek** v rámci divize, či bude-li tvořit jednu z podskupin armádních skupin, pak je účelné organizovat velení podle dosavadních zásad.

Bude-li PzPK vytvářen v **rámci skupiny** (divizní, armádní), tedy bude do něho vyčleněna jen část oddílů z uvedených skupin (znovu zvýrazňuji jen dočasně), pak se jeví jako výhodné, aby velitel divizní (armádní) skupiny velel oddílům začleněným do PzPK. Ostatním oddílům by pak velel náčelník štábu skupiny.

Toto řešení umožňuje **rychlé vyčlenění** oddílů do PzPK a obráceně opět znovu sjednocení skupiny bez složitých změn v rámci spojovací sítě.

Důležitou úlohu přitom má místo velení dělostřeleckému průzkumu, které musí citlivě rozlišovat, kterou zprávu předat veliteli PzPK a která je pro zbylé oddíly, tedy pro náčelníka štábu pluku (brigády).

Pozorování palb pro oddíly, nevčleněné do PzPK, uskutečňují jejich velitelé. Ti budou mít pro zjišťování cílů k dispozici jen organické průzkumné prostředky oddílu, neboť ostatní budou v PzPK. O všech palbách vedených ostatními oddíly by měl být **velitel skupiny informován**.

V případě, že do PzPK bude začleněn i divizní raketometný oddíl, pak je možná i varianta, že velení PzPK převezme velitel raketometného oddílu a jeho štáb.

Těmto požadavkům musí odpovídat i **organizace spojení**, která by měla zabezpečit přímé spojení orgánů průzkumu, velení a vykonavatelů palby i umožnit předání zpráv pro použití PzPK přednostně. Bude-li následovat po zprávě ihned palba, pak se domníváme, že zprávy není nutné kódovat. Při jejich sestavování by měly být plně respektovány zásady pro sestavení povelu pro palbu. To umožní ve zhuštěné formě vyjádřit všechny základní informace o cíli.

Velení v dělostřelecké skupině a PzPK je možné organizovat s využitím dosavadních spojovacích prostředků dělostřeleckých útvarů a svazků. Novým požadavkem je, aby v rámci PzPK byla zřízena **síť průzkumných informací**. Měla by být samostatná, neboť při předávání údajů o cílech nelze v PzPK připustit jakékoli zpoždění, které by mohlo nastat při využití sítě řízení palby. V síti průzkumných informací by měla být řídicí stanice stanice místa velení dělostřeleckému průzkumu. Do ní budou začleněni:

- velitel PzPK (pokud není přímo na místě řídicí stanice),
- náčelník štábu skupiny,
- náčelníci štábu oddílů včleněných do PzPK.

Mimo to mohou (ale nemusí) být do této sítě zařazeni i ostatní velitelé oddílů. Pro potřebu průzkumu je možné dále využívat rádiové sítě průzkumu, pozemního pozorování, vzdušného dělostřeleckého průzkumu a odposlechu zpráv vzdušného průzkumu.

Pro **zvýšení efektivity** velení v PzPK je nutné perspektivně se zaměřit na **zkracování doby jeho reakce** cestou spojení průzkumných prostředků (čidel) s palebnými prostředky, dále s automatizovaným systémem přenosu informací s využitím výpočetní techniky.

V článku jsem si nekladl za cíl rozebrat celou problematiku bojového použití PzPK, ale spíše ukázat na některé problémy a možnosti jejich řešení s cílem vyvolat k těmto novým otázkám diskusi.

ZHODNOCENÍ A POROVNÁNÍ VELENÍ A ŘÍZENÍ MEZI TL NATO A LETECTVEM A PVO ČSLA

Současný systém řízení taktického letectva států NATO umožňuje centralizované řízení svazků a útvarů spojeneckého vojenského letectva. Zabezpečuje těsnou součinnost se systémem řízení a uvědomování PVO NATO, s létajícími prostředky řízení a uvědomování E-3C systému NAEW a s útvary a svazky pozemního vojska. Jeho hlavní předností je schopnost s vysokou přesností navádět letouny na pozemní a vzdušné cíle, v krátkém čase zabezpečit požadavky pozemního vojska na přímou leteckou podporu a možnost rychlé změny postavení v případě zjištění průzkumem protivníka. Vyznačuje se vysokou mobilitou a schopností pružně reagovat na změny v taktické situaci.

Postupná modernizace spojovacích a radiolokačních prostředků se projevuje ve zvyšování odolnosti proti radioelektronickému rušení, ve zkracování doby od předání požadavků na přímou leteckou podporu do vzletu letounů a ve zvyšování kapacity navedení. Bloková konstrukce zařízení prostředků a stanovišť a unifikace dovoluje rozvinutí systému v různých variantách. Vzhledem k možnosti středisek a stanovišť systému řízení vzájemně přebírat povinnosti při plánování a řízení bojové činnosti je systém schopen i v případě zničení nebo umlčení některých středisek zabezpečit centralizované řízení taktického letectva a navedení letounů.

Pro období zvýšeného napětí a pro ozbrojené střetnutí je v NATO vytvořen systém spojeneckého operačního velení, jehož hlavním úkolem je řídit bojovou činnost spojeneckých ozbrojených sil. Systém je aktivován v okamžiku předání **vyčleněných a předurčených ozbrojených sil pro NATO** do operační podřízenosti spojeneckých velitelských orgánů.

Operační velení (Operation Command) uskutečňuje vrchní velitel spojeneckých ozbrojených sil ve střední Evropě a velitel spojeneckého vojenského letectva ve střední Evropě.

Velitel spojeneckého vojenského letectva ve střední Evropě stanoví bojové úkoly taktickému letectvu STLV formou směrnic. Ta zpravidla obsahuje celkové zhodnocení situace, předpokládanou činnost protivníka, cíle vlastní bojové činnosti, vyčleněný prostor bojové činnosti, pořadí plnění bojových úkolů, rozpočet sil a prostředků pro plnění bojových úkolů, přidělené normy letecké munice, pohonných hmot a ostatního materiálu MTZ letectva, složení a úkoly záloh a způsob operačního zabezpečení bojové činnosti taktického letectva v útočné vzdušné operaci a v obranné vzdušné operaci. Uskutečňuje se centralizovaně, prostřednictvím **Operačního střediska** VS vrchního velitele spojeneckých ozbrojených sil ve střední Evropě.

Operační řízení (Operational Control) uskutečňují velitelé skupin armád a velitelé spojeneckých taktických leteckých velitelství.

Velitel STLV operačně řídí přímo podřízené taktické letectvo ve vyčleněném prostoru bojové činnosti STLV. Zodpovídá za zpracování plánů bojového použití taktického letectva STLV při plnění úkolů taktické letecké podpory pozemního vojska skupiny armád, v jejíž prospěch působí, za bojové zabezpečení taktického letectva a za organizaci součinnosti s pozemním vojskem a vojskovým letectvem a na přímořském směru i s letectvem vojenského námořnictva.

Taktické řízení (Tactical Control) zabezpečují velitelé armádních sborů, náčelníci spojeneckých středisek řízení bojové činnosti taktického letectva a náčelníci operačních středisek spojeneckých úseků PVO.

U každého STLV se zřizují dvě i více spojeneckých středisek, která plánují a řídí bojovou činnost vyčleněných sil taktického letectva STLV při plnění úkolů letecké podpory ve prospěch armádního sboru.

Organizace řízení spojeneckého vojenského letectva a protivzdušné obrany Severoatlantického paktu na středoevropském válečném území

Spojeneckému vojenskému letectvu a systému PVO na středoevropském válečném území operačně velí vrchní velitel spojeneckých ozbrojených sil ve střední Evropě prostřednictvím svého zástupce pro vojenské letectvo, kterým je velitel spojeneckého vojenského letectva ve střední Evropě. Součástí válečného velitelského stanoviště je i **Operační středisko střední oblasti PVO**.

Veliteli spojeneckého taktického letectva ve střední Evropě je operačně podřízen velitel 4. STLV, který z hlediska velitelských pravomocí je na stejné úrovni s velitelem skupiny armád.

Operačně jsou mu podřízeny 17. LA (USA), 36., 50., 52., 86. tlisk, 26. pzlk, 601. křtl; 1. ld (NSR), 32., 33., 34., 49. sbold, 51. pzlk, (křsPE), 2. ld PVO (NSR), 74. slk, 1., 2. plrp; 1. lsk Kanada a 32. velitelství PVO s celkovým počtem 588 bojových letounů (a další jednotky pro posílení s celkovým počtem 892 letounů).

Velitel STLV řídí tyto síly prostřednictvím spojeneckých a národních velitelských orgánů, které jsou součástí dvou systémů, a to:

- systému řízení taktického letectva, který je rozvinut v jednotlivých prostorech bojové činnosti STLV a integrován v rámci válečného,
- jednotného systému řízení PVO NATO.

Oba systémy jsou na jednotlivých stupních velení propojeny a umožňují efektivní využití prostředků automatizace řídicích procesů, přenosu informací, vedení vzdušného radiotechnického průzkumu a uvědomování.

Válečné velitelské stanoviště velitele spojeneckého taktického leteckého velitelství je buď společné s válečným velitelským stanovištěm velitele skupiny armád (v případě velitele 2. STLV a velitele severní skupiny armád), nebo jsou vybudována odděleně v jednom prostoru (v případě velitele 4. STLV a velitele střední skupiny armád).

Válečné velitelské stanoviště velitele STLV obsahuje tyto dva základní prvky:

- **Bojové operační středisko taktického letectva,**
- **Operační středisko obvodu PVO.**

Po dobu obsazení válečného velitelského stanoviště jsou obě střediska v jednom prostoru, v případě rozvinutí hlavních pohyblivých VS na stupni skupiny armád a spojeneckého taktického leteckého velitelství, zůstává **Operační středisko obvodu PVO** na válečném VS (v případě jeho zničení na ZVS) a velí mu zástupce velitele STLV pro PVO. **Bojové operační středisko taktického letectva**, se rozvíjí v blízkosti **Bojového operačního střediska** skupiny armád, se kterým spolupracuje na základě součinnosti prostřednictvím **Střediska společné činnosti**.

Obvod PVO je shodný jak pro operační zasazení taktického letectva STLV, tak vojsk skupiny armád. Otázky protivzdušné obrany objektů a vojsk rozmístěných v obvodu PVO jsou mezi štáby STLV a skupiny armád řešeny na základě součinnosti, přičemž za

celkový záměr použití sil a prostředků PVO v bojové zóně zodpovídá velitel skupiny armád, za bezprostřední organizaci a operační řízení centrálně řízeného systému PVO (zapojeného do jednotného systému řízení a uvědomování PVO NATO NADGE) zodpovídá velitel spojeneckého taktického leteckého velitelství (přímé operační řízení uskutečňuje jeho zástupce pro PVO).

K zabezpečení velení a řízení taktického letectva se na stupni STLV vytvářejí tyto prvky a orgány velení a řízení:

1. **Bojové operační středisko taktického letectva** (Air Combat Operations Center — ACOG), které je součástí štábu STLV. Odpovídá za plánování a řízení bojové činnosti taktického letectva podřízeného veliteli STLV.

Jeho hlavním úkolem je zabezpečit centralizované použití letectva, plánování, řízení a kontrolu činnosti středisek a orgánů řízení. Dále plánovat úsilí pro přímou leteckou podporu, přidělovat jednotlivým střediskům přímé letecké podpory počty bojových vzletů, plánovat a koordinovat použití taktického letectva v přiděleném prostoru bojové činnosti a přidělovat síly a prostředky podřízeným střediskům řízení. Středisko udržuje těsnou součinnost s **Operačním střediskem obvodu PVO**, které řídí síly a prostředky PVO, vyčleněné do operační podřízenosti velitele STLV.

2. **Spojenecké středisko řízení taktického letectva** (Allied Tactical Operations Center — ATOC), jež plánuje a řídí činnost taktického letectva v přiděleném prostoru bojové činnosti dvou až čtyř armádních sborů. Středisko zabezpečuje kontrolu a plánování bojových úkolů, přiděluje cíle leteckým jednotkám, zabezpečuje plnění úkolů na výzvu, prostřednictvím středisek a stanovišť řízení zabezpečuje navedení letounů. Udržuje spojení se štábem STLV, středisky přímé letecké podpory, středisky řízení a uvědomování, velitelskými stanovišti leteckých křidel a středisky řízení a uvědomování PVO a letáčským systémem řízení a uvědomování AWACS.

3. **Středisko řízení a uvědomování** (Control and Reporting Center — CRC), které je v otázkách řízení bojové činnosti taktického letectva přímo podřízeno **Spojeneckému středisku řízení bojové činnosti taktického letectva**.

Je vybaveno radiolokační technikou, zařízením pro zpracování, zobrazení a přenos dat, zařízením pro technickou kontrolu, spojovacími prostředky a dalšími pomocnými zařízeními.

V systému operačního řízení taktického letectva plní tyto základní úkoly:

- řídí bojovou činnost taktických letounů v přiděleném prostoru bojové činnosti, letecký provoz taktického letectva i identifikaci vzdušných cílů a leteckou vyhledávací a záchrannou službu,
- předává výstrahu vlastním letounům a uvědomuje taktické letectvo o nebezpečí napadení letectvem protivníka,
- shromažďuje, vyhodnocuje, zobrazuje a přenáší informace o vzdušné situaci všem orgánům **Systému řízení taktického letectva** a řídí podřízené orgány.

4. **Stanoviště řízení a uvědomování**. (Control and Reporting Post — CRP), jež je podřízeno **Středisku řízení a uvědomování**. Jeho hlavním úkolem je radiolokační sledování vzdušného prostoru v přiděleném úseku odpovědnosti. Zabezpečuje operativní spojení **Předsunutých stanovišť navedení** se **Střediskem řízení a uvědomování**. Řízení letounů zabezpečuje zpravidla tehdy, plní-li dočasně úkoly **Střediska řízení a uvědomování**.

5. **Předsunutá stanoviště navedení** (Forward Air Control Post — FACP), které je výsoké mobilním orgánem, působícím v přední části bojové zóny. Je podřízeno **Stanovišti řízení a uvědomování**, výjimečně **Středisku řízení a uvědomování**. Využívá se k vykrytí mezer a k rozšíření radiolokačního pole ve středních a malých výškách. Ve stanoveném prostoru zabezpečuje navádění bojových letounů na vzdušné a pozemní cíle.

Předsunutá stanoviště navedení je vybaveno radiolokační technikou, zobrazovacími zařízením a spojovacími prostředky.

6. **Družstvo radiolokační podpory** (Air Support Radar Team — ASRT), jež je určeno k zabezpečení činnosti **Střediska nebo Stanoviště řízení a uvědomování nebo k rozšíření možností Předsunutých stanovišť navedení**. Jeho radiolokátory umožňují navádění letounů do předem stanovených prostorů při plnění úkolů taktické letecké podpory za všech podmínek letu.

Taktickou leteckou podporu zabezpečují tyto orgány velení:

1. **Středisko přímé letecké podpory** (Direct Air Support Center — DASC), které je podřízeno **Spojeneckému středisku řízení taktického letectva**. Představuje vysoce mobilní, vzduchem přepravitelný orgán. Spolupracuje s příslušným **Střediskem řízení bojové činnosti** armádního sboru. Je hlavním orgánem řízení taktického letectva vyčleněného dočasně ve prospěch armádního sboru k zabezpečení úkolů přímé letecké podpory.

Hlavním úkolem **Střediska přímé letecké podpory** je shromažďovat, vyhodnocovat a sjednocovat požadavky pozemního vojska na přímou leteckou podporu, taktický vzdušný průzkum a taktickou vzdušnou přepravu. K zabezpečení včasného splnění úkolů přímé letecké podpory je **Střediskem řízení taktického letectva** zmocněno uvádět do bojové pohotovosti a nařizovat vzlety letounů, které jsou určeny k plnění úkolů přímé letecké podpory.

Středisko přímé letecké podpory po odborné stránce řídí **Skupinu řízení taktického letectva**, které jsou hlavními řídicími orgány taktického letectva na stupni divize nebo brigády.

Středisko přímé letecké podpory není automatizované a zahrnuje orgány řízení, spojovací uzly, spojovací a pomocná zařízení.

2. **Skupina řízení taktického letectva** (Tactical Air Control Party — TACP), která je odborným poradcem jednotlivých velitelů a štábů pozemního vojska v otázkách přímé letecké podpory. Předává požadavky od pozemního vojska na přímou leteckou podporu a navádí letouny při úderech na objekty protivníka v taktické hloubce.

Její složení závisí na tom, ke kterému stupni velení pozemního vojska je přidělena. Na stupni brigády a praporu zahrnuje zpravidla leteckého styčného důstojníka, předemnutého leteckého návodčího a styčného důstojníka PVO. Na stupni divize a armádního sboru se rozšiřuje o důstojníky pro taktickou vzdušnou přepravu a taktický vzdušný průzkum. Konkrétní složení závisí na dané situaci a podmínkách.

3. **Předemnutý letecký návodčí**, který je odpovědný za bezprostřední navádění letounů v prostoru plnění bojových úkolů. Je vyčlenován ze skupiny řízení taktického letectva. Jeho stanoviště je na zemi nebo v letounu (vrtulníku).

Organizace velení letectvu a PVO v ČSLA

Při porovnání systému řízení letectva a PVO NATO se systémem velení letectvu a PVO ČSLA za války se vychází z organizace velení, které sice není dosud v ČSLA oficiálně zavedeno. Je však doporučeno štábem Spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy a cvičí se na strategicko-operačních, operačních i taktických cvičeních. Přitom se vychází z těchto prvků velení:

— Na válčišti velí letectvu a vojskům PVO hlavní velitel Spojených ozbrojených sil na válčišti prostřednictvím svého zástupce pro letectvo a velitele PVO — zástupce hlavního velitele Spojených ozbrojených sil pro PVO.

— Zástupce hlavního velitele Spojených ozbrojených sil pro letectvo zpracovává návrhy na bojové použití svazů, svazků a útvarů letectva společně se štábem Spojených ozbrojených sil na válčišti. Dále plánuje bojové použití letectva a součinnost s jinými druhy ozbrojených sil a druhy vojsk v operacích.

— Velitel PVO — zástupce hlavního velitele Spojených ozbrojených sil na válčišti pro PVO zpracovává návrhy na bojové použití sil a prostředků PVO v operacích společně se štábem Spojených ozbrojených sil na válčišti a veliteli vojsk PVO spojeneckých zemí a organizuje protivzdušnou obranu na válčišti. Velí vojskům PVO na válčišti prostřednictvím velitelů PVO spojeneckých zemí, začleněných do jednotného systému PVO členských států Varšavské smlouvy a velitelů PVO frontů.

— Na stupni frontu velí frontovému a vojskovému letectvu frontu velitel frontu prostřednictvím velitele letectva — zástupce velitele frontu pro letectvo, vojsku PVO frontu prostřednictvím velitele PVO frontu.

— Velitelství letectva frontu a velitelství PVO frontu vytváří společné místo velení — velitelské stanoviště letectva a PVO frontu.

— Na stupni vševojskové armády velí vojskovému letectvu velitel armády prostřednictvím velitele letectva — zástupce velitele armády pro letectvo, vojsku PVO prostřednictvím velitele PVO armády.

— Velitelství letecké armády a velitelství PVO armády vytváří společně velitelské stanoviště letectva a PVO armády.

— Na stupni motostřelecké (tankové) divize zabezpečuje velení letectvu skupina bojového velení letectvu a prostředků PVO náčelník PVO divize.

— U motostřeleckého (tankového) pluku (v některých případech u praporu) je letecký návodčí.

— K zabezpečení řízení bojové činnosti letectva a navedení na pozemní a vzdušné cíle se v pásmu fronty zřizují radionavigační body a naváděcí stanoviště. Navedení na pozemní cíle, kromě toho, zvláště v přífrontovém pásmu, uskutečňují letečtí návodčí u motostřeleckých (tankových) pluků (praporů).

— Vojskům protivzdušné obrany státu velí velitel PVOS podle rozhodnutí ministra národní obrany a směrnic hlavního velitele Spojených ozbrojených sil na válčišti.

— Hlavním prvkem velení vojskům PVOS je ústřední velitelské stanoviště PVOS, které plní svou funkci v rámci jednotného systému PVO členských států Varšavské smlouvy.

— Pro velení vojskům PVOS na nižších stupních jsou určena velitelství divizí PVOS, velitelství brigád a pluků protiletadlového raketového vojska, pluků stíhacího letectva, brigád a praporů radiotechnického vojska se svými velitelskými stanovišti.

— K zabezpečení velení a navedení stíhacího letectva jsou u divizí PVOS vytvořena naváděcí (pomocná naváděcí) stanoviště.

Porovnání orgánů velení a řízení taktického letectva PVO v NATO a v ČSLA

Při porovnání orgánů velení a zásad řízení taktického letectva a PVO v NATO a v ČSLA je nezbytné představit, že v konkrétních podmínkách středoevropského válčiště je uplatněna zásada centralizace velení letectvu a PVO. V NATO i členských státech Varšavské smlouvy je letectvo a PVO řízeno centralizovaně, a to:

— v NATO ze stupně velitelské spojeneckého letectva ve střední Evropě,

— v členských státech Varšavské smlouvy ze stupně hlavního velitelství Spojených ozbrojených sil na západním válčišti.

Rozdíl na těchto stupních velení je v tom, že v NATO je vytvořen samostatný orgán velení letectva (mimo vrchního velitelství spojeneckých ozbrojených sil ve střední Evropě), v rámci armád Varšavské smlouvy je velení letectvu a PVO uskutečňováno z jednoho orgánu velení, do kterého je začleněn zástupce pro letectvo a zástupce pro PVO.

Přednost systému velení přijatého v členských státech Varšavské smlouvy spočívá ve vyšší centralizaci velení druhým ozbrojených sil a druhým vojsk z jednoho orgánu velení. Jeho nevýhodou však je, že nemá srovnatelný orgán řízení letectva, jako je tomu v NATO (středisko řízení taktického letectva).

Zásadní rozdíl v řízení letectva a vojsk PVO spočívá v tom, že v NATO je již na tomto stupni vytvořen orgán řízení letectva (středisko řízení taktického letectva — TACC), zatímco na stupni hlavního velení na válčišti v členských státech Varšavské smlouvy takový orgán řízení letectva vytvořen ještě není. Je to dáno mimo jiné i tím, že v NATO jsou odpovídající prostředky pro tuto organizaci řízení letectva, např. létající systém řízení a uvědomování NAEW (AWACS), propojený se systémem NADGE. V členských státech Varšavské smlouvy takový přísně centralizovaný systém řízení je uplatněn ve velení vojskům PVOS (jednotný systém PVO členských států Varšavské smlouvy, v současné době již propojený automatizovaným zařízením).

Dalším stupněm velení letectvu v NATO je Spojenecké taktické velitelství (STLV), které není podřízeno veliteli skupiny armád. Otázky společné bojové činnosti jsou řešeny na základě této součinnosti.

Se stupněm Spojeneckého leteckého taktického velitelství lze srovnat stupeň našeho frontu, kde jsou velitel letectva a velitel PVO přímo podřízeni veliteli operačně strategického svazu. Tím je zabezpečena centralizace velení všem druhům vojsk. Jednotné řízení bojové činnosti letectva a vojsk PVO je zabezpečeno ze společného VS letectva a PVO.

Rozdíl, kromě jiného, spočívá v tom, že ze stupně Spojeneckého leteckého taktického velitelství a jeho orgánů je bojová činnost řízena v širším pásmu, než je tomu

u našeho frontu (na střeoevropském válčišti jsou dvě STLV — 2. a 4. STLV, proti nim větší počet frontů a tedy velitelství letectva frontů). V NATO je tak dosaženo vyšší centralizace použití letectva na jedné straně, na druhé straně však příliš široké pásmo bojové činnosti ne vždy dává podmínky pro řešení taktických úkolů, zvláště při podpoře pozemních vojsk.

Z hlediska organizace velení protivzdušné obraně za celkový zámysl použití všech sil a prostředků PVO v pásmu skupiny armád odpovídá velitel skupiny armád. V podmínkách ČSLA operační velení všem silám a prostředkům letectva a PVO pozemního vojska v pásmu operačně strategického svazu uskutečňuje jeho velitel a silám a prostředkům PVOS velí velitel PVOS.

Snaha o jednotné velení všem prostředkům PVO na území ČSSR v počátečním období války vyúsťuje do těsné součinnosti mezi společným VS letectva a PVO s velitelstvím PVOS s určitou prioritou bezprostředního řízení bojové činnosti ze stupně svazků PVOS.

Tento rozdíl mezi systémem velení letectvu a prostředkům PVO na stupni STLV a v pásmu našeho operačně strategického svazu je dán stupněm automatizace velení a propojeností jednotlivých automatizovaných systémů velení.

Předností systému velení letectvu, PVO a PVOS je možnost organizovaného předem připraveného oddělení tohoto systému od systému teritoriálního, zvláště po vyjití z území ČSSR. Nevýhodou však je, že není zabezpečena důsledná centralizace bojové činnosti letectva a všech prostředků PVO.

Propojený automatizovaný systém velení letectvu, PVO pozemního vojska a PVOS je jednou z podmínek integrace velení.

Na stupni armádního sboru v NATO plní funkci řízení bojové činnosti taktického letectva středisko přímé letecké podpory bez vazby na PVO, zatímco v armádách členských států Varšavské smlouvy se pro jednotné řízení letectva a PVO vytváří společné VS letectva a PVO armády. Pokud jde o řízení taktického (frontového) letectva, je funkce těchto orgánů řízení v podstatě shodná.

Funkce skupiny řízení taktického letectva na stupni divize (brigády) v NATO je srovnatelná s funkcí skupiny bojového velení u motostřelecké (tankové) divize naší armády.

Plně srovnatelné je určení leteckých návodčích v brigádách (praporech) vojsk NATO s leteckými návodčím v plucích (praporech) naší armády.

Z analýzy systému řízení taktického letectva NATO vyplývá, že tato organizace velení má přednosti ve vysoké přesnosti a velké kapacitě navádění letounů na vzdušné a pozemní cíle a zabezpečení požadavků pozemních vojsk na přímou leteckou podporu v krátkých časových lhůtách. Systém se vyznačuje vysokou mobilností a schopností pružně reagovat na změny v taktické situaci.

Postupná modernizace spojovacích a radiolokačních prostředků a možnost napojení na perspektivní průzkumné palebné systémy se projevuje ve zvyšování odolnosti systému, zkracování doby na realizaci úkolů přímé letecké podpory a zvyšování kapacity navedení.

Výstavba systému řízení taktického letectva NATO s perspektivou jeho napojení na nové průzkumné palebné systémy svědčí o prohlubující se tendenci ke komplexní integraci systému velení ozbrojeným silám NATO na evropském válčišti.

V armádách členských států Varšavské smlouvy postupuje automatizace procesů řízení ozbrojených sil obdobnou cestou po linii vševojskového řízení (PASUV), po linii letectva a PVO automatizovaným systémem velení, jehož základem jsou objekty systému VOZDUCH-1M. Automatizace velení vojskům PVOS je v armádách členských států Varšavské smlouvy vyřešena v rámci evropského válčiště. Zaostává však automatizace velení frontovému letectvu a vojsku PVO pozemního vojska. Na základě současných snah o propojení dosud zaváděných automatizovaných systémů velení, unifikace výpočetní a přenosové techniky je možné usuzovat, že v rámci Spojených ozbrojených sil členských států Varšavské smlouvy bude v devadesátých letech ukončena integrace řízení ozbrojených sil na válčišti i v Evropě.

NĚKTERÁ OPATŘENÍ K ODSTRAŇOVÁNÍ NÁSLEDKŮ PO POUŽITÍ NEUTRONOVÝCH ZBRANÍ V ÚTOČNÉ OPERACI

Současná americká agresivní koncepce tzv. „Air Land Battle“ má za cíl společnými údery pozemních vojsk a letectva rozdrtit protistojící uskupení do celé hloubky operační sestavy armády, převzít iniciativu a zabezpečit si volnost manévru. Ke splnění cíle operace nepřítel předpokládá na středoevropském válčišti použít všechny prostředky ničení, včetně neutronové munice.

Masové použití neutronových zbraní může vést v důsledku specifických ničivých faktorů, ke zvýšení ztrát nejenom živé síly, ale i vojenské techniky, a to především v divizích prvního sledu armády. Orientační, pravděpodobné ztráty vševojskové armády a motostřelecké divize na směru hlavního úderu, v závislosti na množství použití neutronové munice z několika možných variant prvního hromadného jaderného úderu nepřítel jsme uvedli v **tabulce 1**.

Po hromadných jaderných úderech nepřítel za použití neutronových zbraní je v armádní útočné operaci nutno pokračovat v plnění bojových úkolů vojsky, která si zachovala bojeschopnost, ale zároveň v co nejkratším čase odstranit i následky použití jaderných a neutronových zbraní u napadených útvarů a svazků.

K odstraňování následků po použití všech druhů ZHN patří:

- hašení a lokalizace požárů,
- odstraňování závalů,
- obnovení komunikací,
- průzkum ohnisek ničení,
- záchranné a léčebné odsunové práce,
- odsun poškozené vojenské techniky,
- dozimetrická kontrola.

V důsledku specifických vlastností neutronové munice je možné očekávat, že obem ženijních prací při hašení a lokalizaci

Tabulka 1

Charakteristika hromadného jaderného úderu	Svaz, svazek	Použitá jaderná munice (ks)		Ztráty vojsk			
		štep-ná	neutro-nová	vyřazení živé síly		ztráty vojenské techniky	
				v průběhu		od tlakové vlny	vyřazení radio-elektro-nické vý-zbroje
				1 h	24 h		
První hromadný jaderný úder na vojska vše-vojskové armády při jejich rozvinování, k překonání hlavního pásma obrany nepřítele	VšA	63	33	12 940	15 220	664	393
		43	53	14 600	18 940	673	629
		96	0	13 100	0	813	0
	msd	17	11	3 180	4 020	273	62
		7	21	3 250	5 010	249	126
		28	0	2 970	0	375	0

požárů, odstraňování závalů a obnovení komunikací po jejím použití bude zpravidla menší než bude při odstraňování následků použití štepné jaderné munice stejné mohutnosti. Proto není zpravidla nutné měnit způsoby uskutečňování uvedených opatření.

Plnění ostatních opatření odstraňování následků použití neutronových zbraní se vyznačuje řadou specifických a vyžaduje podrobnější rozbor. Zároveň je potřebné upřesnit organizační strukturu odřadu k odstraňování následků a jejich možnosti při uskutečňování záchranných prací.

Průzkum ohnisek ničení po úderech neutronových zbraní

Zvláštností ničivých faktorů neutronových zbraní se odrážejí i na změnách způsobů radiačního a technického průzkumu v ohniscích napadení.

Radiační průzkum ohnisek ničení se uskutečňuje na počátku záchranných prací s cílem stanovit hranice ohniska, pásma radiačních ztrát, prostory s vysokými úrovněmi radiace od indukované radioaktivity na terénu a na základě měření určit začátek a přípustnou dobu záchranných prací v jednotlivých pásmech ztrát. Radiační průzkum vykonávají družstva radiačního a chemického průzkumu z odřadů k odstraňování následků nebo v případě, že jednotka odstraňuje následky napadení pouze svými silami, s využitím vojenských prostředků radiačního průzkumu. Zkušenosti z taktických cvičení ukazují, že radiační průzkum ohniska ničení výbuchu neutronové munice o mohutnosti 1,7 kt je

možné jedním družstvem radiačního a chemického průzkumu zakončit za 30 až 45 minut.

Velký význam má technický průzkum, jehož úkolem je určit rozsah a stupeň poškození vojenské techniky a její indukovanou aktivitu. Je vhodné zahajovat jej z vnějších pásem poškození s důrazem na vyhledávání bojeschopné techniky bez osádek a techniky s poškozeným radioelektronickým vybavením. Značné zvýšení počtu obrněné techniky s poškozeným radioelektronickým vybavením způsobuje, že technický průzkum ohniska ničení od výbuchu neutronové munice o mohutnosti 1,7 může trvat až 3 i více hodin. Nicméně při zahájení prací na vnějších hranicích ohniska ničení společně na několika místech je možné v průběhu 40 až 60 minut prověřit dostatečný počet techniky a zabezpečit tak plně využití odsunových a opravárenských prostředků odřadů k odstraňování následků.

Záchranné práce a léčebně odsunová opatření

V důsledku jaderného úderu neutronovou municí mohutnosti 1,6 kt na motostřelecký prapor se v ohnisku ničení může nacházet (v závislosti na druhu bojové činnosti) 220 až 350 osob s různým stupněm ozáření a poranění, kterým je nezbytné poskytnout rychlou pomoc.

Záchranné práce a léčebně odsunová opatření zahrnují:

— svépomoc a vzájemnou pomoc raněných,

— vyhledávání raněných a ozářených, jejich vyproštění z techniky, objektů, vynešení z ohniska a soustředění v určených prostorech,

— poskytnutí první pomoci raněným a ozářeným a jejich odsun na zdravotnické etapy.

Svépomoc a vzájemnou výpomoc, vyhledávání raněných a ozářených, jejich vyproštění z techniky je nutné uskutečnit silami napadeného praporu, v případě nutnosti i skupinou odřadu k odstraňování

následků, pracujících v ohnisku výbuchu. Je třeba mít na zřeteli, že záchranné a odsunové práce do vzdálenosti 200 až 400 m od epicentra výbuchu mohou být zahájeny, v důsledku indukované aktivity terénu, až za několik hodin a při nezbytnosti nejdříve za 1 až 2 hodiny po výbuchu, ale v trvání maximálně 40 až 60 minut.

Raněným a ozářeným je nutné poskytnout rychlou lékařskou pomoc. Závislost procenta ozářených, vyžadujících lékařskou pomoc, na dávce ozáření a čase po výbuchu, je uvedena v **tabulce 2**. Z údajů

Tabulka 2

Dávka pronikavé radiace, Gy	Po dobu výbuchu			
	1 h	4–12 h	1 den	10 dní
1,0	0	0	0	0
2,5	30	50	20	0
4,0	60	90	40	20
6,0	90	100	80	70
8,0	100	100	100	100

tabulky vyplývá, že za 1 hodinu po výbuchu je nutné poskytnout lékařskou pomoc 90–100 % ozářených dávkou 6,0 Gy a více. V motostřeleckém praporu to může představovat 150 až 300 osob, které je třeba odsunout na plukovní obvyklé místo. Proto odsun raněných jedním koloběhem vyžaduje vyčlenit, kromě dvou zdravotnických automobilů, navíc ještě 10 až 12 upravených obrněných transportérů nebo 10 přízpusobných nákladních automobilů.

Za 1 hodinu po prvním jaderném hromadném úderu s použitím neutronových zbraní může potřebovat lékařskou pomoc v divizi prvního sledu asi 3000 osob, v divizi druhého sledu to může být o něco méně — 1500 až 2000 osob. K poskytnutí účinné lékařské pomoci je nutné raněné osoby dopravit ke zdravotnickým praporům divizí a armádním zdravotnickým odřadům ne později než za 8 až 12 hodin po ozáření. Na plukovních obvyklých se poskytuje první pomoc, rozřídění raněných k odsunu na další zdravotnické etapy a na speciální shromaždiště raněných, neschopných transportu. Je třeba mít na zřeteli, že osoby se zvláště těžkým stupněm nemoci z ozáření (2500 osob i více v divizi prvního sledu vyžadují pouze symptomatické léčení, protože jde o smrtelné zasažení. Smrt u zasažených se očekává za 2 až 14 dní.

Prostředky divize, posílené jedním samostatným zdravotnickým odřadem (SZO) armády, je možné odsunout jedním koloběhem až 500 raněných. V případě, že evakuace raněných na plukovní obvyklé místo byt zakončena za 3 až 5 hodin po úderu, pro odsun na vyšší zdravotnické etapy zůstává 5 až 7 hodin. Splnit úkol v daném čase, při potřebě přepravit v divizi 3000 i více raněných a ozářených, pouze tabulkovými odsunovými zdravotnickými prostředky není reálné. Řešení tohoto úkolu vyžaduje vyčlenit navíc dva koloběhy 70 až 80 nákladních automobilů.

Samostatné zdravotnické odřady armády i nemocnice z představené nemocniční základny frontu je vhodné vysílat poblíž prostorů hromadných ztrát vojsk a ušetřit tak část dodatečných přepravních prostředků. K evakuaci raněných je výhodné používat i vojskové vrtulníky divizí a armády.

Záchranné práce a léčebně odsunová opatření v divizích druhého sledu armády, armádní raketové brigády a armádních zálohách je možné zpravidla zabezpečit obvyklými způsoby v důsledku omezených možností nepříteli v jejich napadení neutronovými zbraněmi. Převoz raněných a ozářených na frontovou nemocniční základnu v daném případě je možné uskuteč-

nít s využitím speciálních dopravních prostředků frontu (např. autobusovými prapory a dopravním zdravotnickým leteckým plukem) i jinými frontovými dopravními prostředky.

Vyřazení osob v průběhu bojové činnosti vojsk účinkem pronikavé radiace výbuchu neutronové munice je třeba očekávat ve velkém rozsahu v důsledku rozvoje středního a těžkého stupně nemoci z ozáření, což může mít nepříznivý vliv na dobu, nezbytnou na odsun raněných. Evakuace osob, vyřazených v průběhu 24 a více hodin po ozáření, nepotřebuje zpravidla dodatečná opatření a může se uskutečňovat silami a prostředky zdravotnické služby.

Odsun poškozené vojenské techniky

V ohniscích ničení po výbuších neutro-

nových zbraní bude značné množství poškozené bojové techniky a bojeschopné nebo částečně bojeschopné vojenské techniky bez osádek a obsluh. Tak např. při vedení bojové činnosti vojsky, rozvinutými v předbojových a bojových sestavách, obrněná technika s vyřazenými osádkami a obsluhami a s různým stupněm poškození radioelektronického a optoelektronického vybavení může představovat až 50 i více procent z celkových technických ztrát po úderu neutronovými zbraněmi. V tancích a BVP se slabým a středním poškozením tlakovou vlnou výbuchu neutronové munice budou neprovozuschopné rádiové stanice a elektronické vybavení, a proto část této techniky bude nutné odsunout tahači. Orientační složení technických ztrát tankového praporu po výbuchu neutronové nálože o mohutnosti 1,7 kt jsme uvedli v **tabulce 3**.

Tabulka 3

Stupeň poškození vojenské techniky	Počet kusů poškozené techniky tpr při úderu		
	za přesunu (vzdálenosti 50 m)	za rozvinování do předbojové sestavy	za útoku v sestavě úhlem vzad
Silně poškozena	do 4	do 4	2—3
Středně poškozena	do 6	do 6	4—5
S poškozeným radioelektronickým vybavením a s vyřazenou osádkou	do 20	10—14	4—12
Celkem v praporu	do 30	20—24	10—20

Vyproštění a odsun poškozené vojenské techniky z ohniska ničení je záležitostí především odsunových sil a prostředků, zařazených do odřadů k odstraňování následků a uskutečňuje se zpočátku v pásmech lehkého poškození techniky se zřetelem na přípustnou dobu činnosti v technice s indukovanou aktivitou. Poškozená technika se soustřeďuje na shromaždišti, které se umísťuje mimo ohniska ničení. Za předpokladu, že z ohniska je nutné tahači odsunout 10 až 15 kusů obrněné techniky, u kterých je odsun účelný, uvedený objem prací mohou splnit 2 vyprošťovací tanky za 3 až 4 hodiny.

Po prvním hromadném jaderném úderu nepříteli za použití neutronové munice rozsah poškození vojenské techniky zna-

ně převyšuje možnosti divizí a armády při jejím odsunu a opravách, jak je zřejmé z **tabulky 1**. Proto není účelné, a ani možné vyžadovat od odřadů k odstraňování následků zabezpečit běžné a střední opravy techniky. Tento úkol je možné splnit pouze v rámci obnovy bojeschopnosti armády při poskytnutí pomoci silami frontu. Odřady k odstraňování následků jsou schopny udělat pouze některé běžné opravy u značně omezeného množství jen lehce poškozené techniky.

Pozornost bude třeba nadále věnovat běžným opravám radioelektronického vybavení obrněné techniky v rámci obnovy bojeschopnosti vojsk. K tomu je potřeba vyřešit zvětšení opravářských kapacit technických oprav a praporů oprav techniky.

Tabulka 4

Druh jednotky	Stupeň bojeschopnosti jednotky	
	snížená bojeschopnost 2,0 Gy D _{pr} 4,0 Gy	podstatně snížená bojeschopnost 4,0 Gy D _{pr} 6,0 Gy
Tanková	Jednotka schopná vést útočný boj s účinností sníženou o 20—30 % po dobu maximálně 6 dnů	Útočná činnost možná jen s omezeními cíli do malé hloubky po dobu 1—2 h
Motostřelecká	Jednotka schopná vést útočnou činnost na BVP a OT po dobu 3—6 dnů. V pěších sestavách efektivnost snížena o 30—50 %	Útok v pěších sestavách je vyloučen. Na BVP a OT je možné útočit s omezeními cíli do malé hloubky po dobu 1—2 h
Dělostřelecká	Bojová činnost možná následujících 3—6 dní při prodloužení doby na plnění palebných úkolů o 15—20 %	Schopna plnit palebné úkoly v průběhu několika hodin bez změny postavení při prodloužených časových normách o 50 % a zvýšení spotřeby munice o 20—30 %
Raketová, protiletadlová raketová	Schopna odpálit rakety. Příprava k odpálení se prodlužuje o 10—15 %. Snížena účinnost palby v systému PVO o 15—20 %	Schopna plnit úkoly po dobu několika hodin bez přemístění. Snížena účinnost palby v systému PVO o 60—70 %
Místa velení	Schopna řídit vojska v plném rozsahu v průběhu 3—6 dnů	Mohou plnit úkoly jen omezeně po dobu do 2 dnů

Dozimetrická kontrola při odstraňování následků použití nepřátelských neutronových zbraní

Při dozimetrické kontrole je účelné dělat kontrolu ozáření osob a stanovení indukované aktivity u bojové techniky a materiálu. Cílem skupinové a individuální kontroly ozáření je získat informace o dávkách pronikavé radiace, kterou obdržely osoby. Tyto informace jsou nezbytné pro hodnocení bojeschopnosti vojsk a také pro prvotní diagnostiku stupně nemoci z ozáření při rozřizování raněných a ozářených na jednotlivých etapách zdravotnické pomoci.

Ke splnění tohoto úkolu jsou zaváděny do výzbroje armád skupinové a individuální dozimetry, schopné samostatně registrovat dávku neutronů a dávky záření gama. Odečítání údajů ze skupinových dozimetrů se uskutečňuje na rozkaz velitelů jednotek a útvarů po každém použití nepřátelských jaderných zbraní. Předpověď bojeschopnosti vojsk na základě údajů kontroly ozáření po jednorázovém ozáření vychází z pravděpodobnosti vyřazení osob v závislosti na dávce ozáření a čase po výbuchu. Schopnost vést bojovou činnost mostřeleckými a tankovými jednotkami a útvary, jednotkami druhů vojsk a speciálních vojsk a orgány velení v závislosti na obdržené jednorázové dávce pronikavé radiace výbuchu neutronové munice, může

být taková, jak jsme uvedli v tabulce 4.

Z údajů tabulky 4 dále vyplývá, že mostřelecké a tankové prapory se sníženou bojeschopností mohou vést útočnou činnost do 3 až 6 dnů po ozáření. Avšak praktické použití uvedeného způsobu předpovědi bojeschopnosti jednotek je omezeno. Předpověď se týká činnosti jednotek, jejichž živá síla obdržela dávku pronikavé radiace do 6,0 Gy a zejména 2,0 až 4,0 G. Takových ozáření v praporu bude asi 25 % a někdy i podstatně méně. Většina ozářených příslušníků praporu obdrží dávky podstatně vyšší. Proto uvedený způsob předpovědi bojeschopnosti je možné použít u malých jednotek především v četě, ale maximálně i v rotě.

Bojové použití jednotek se sníženou bojeschopností je možné až po zmírnění prvotní reakce organismu na ozáření a snížení psychologického vypětí osob. Vyřazení osob v závislosti na obdržené dávce se může dostavit za několik minut až hodin po výbuchu a minimum vykazuje za 1 až 2 dny po ozáření. Proto s vytvářením bojeschopných jednotek a útvarů z ozářených osob se sníženou bojeschopností je možné začít ke konci prvního dne po ozáření. Jednotky s podstatně sníženou bojeschopností je možné použít jen ve výjimečných případech. Takovým případem může být např. odražení nepřátelské protizteče, která následuje bezprostředně po jaderném úderu s použitím neutronových zbraní.

Plnění základních opatření odstraňování následků použití nepřátelských neutronových zbraní vyžaduje dokonalou organizaci záchranných prací, vyčlenění dostatečného množství sil a prostředků do odřadů

k odstraňování následků a těsnou návaznost následných opatření obnovy bojeschopnosti vojsk armády. Některé aktuální problémy plnění těchto úkolů armády v útočné operaci budou obsahem našeho následujícího článku.

K ZATARASOVÁNÍ V SOUDOBÝCH OPERACÍCH

Cvičení Palcát-86 potvrdilo rostoucí význam zatarasování v soudobých operacích, zejména v počátečním období války, při odražení agrese nepřítele a vedení obranné operace. Zavedením prostředků pro minování na dálku vzrostly možnosti vojsk rychle přehradit směry útoku nepřítele, zaminovat jeho pochodové proudy na komunikacích, nepřátelské jednotky při rozčleňování nebo v prostorech jejich soustředění. To vše vedlo k přehodnocování zavedených základních pojmů a hlavně k rozboru možnosti zřizování zátarasů na stupni armády a fronty, pro jehož uskutečnění bylo plně využito průběhu cvičení Palcát-86. Proto chceme v článku získané poznatky z tohoto cvičení zevšeobecnit a přispět k ujasnění cílů a zásad zatarasování v soudobých operacích, dále upřesnit některé odborné pojmy a posoudit možnosti zřizování zátarasů na stupni armády a fronty.

Cílem zatarasování ve všech druzích boje je způsobit ztráty nepříteli, zastavit nebo zpomalit jeho postup a donutit ho k uskutečnění manévru do směru, výhodného pro naše vojska. Ke splnění tohoto cíle, v souladu se zámyslem vedení operace, systémem jeho komplexního palebného ničení, jadernými údery a údery letectva, přirozenými překážkami a s přihlédnutím k manévru vlastními vojsky se vytváří **systém ženijních zátarasů**.

Ženijní zátarasy budujeme především na směrech činnosti hlavního úderného uskupení nepřítele. Musí být hluboce členěny a působit překvapení nepřítele. Jde zejména o zátarasy zřízené manévrem zátarasů, pohyblivými odřady zatarasovacími i minováním na dálku.

Systém ženijních zátarasů zahrnuje výbušné, nevýbušné kombinované a v podmínkách našeho předpokládaného válčiště i vodní zátarasy. Základem systému ženijních zátarasů jsou výbušné zátarasy, zejména protitanková minová pole.

Nevýbušné zátarasy rozlišujeme:

- zemní,
- kamenné,
- dřevěné,
- betonové,
- kovové,
- drátěné nebo kombinované.

Některé z nich mohou být i přenosné.

Kombinované zátarasy mohou být nevýbušné, doplněné zaminováním nebo nástrahou. Vodní zátarasy budou s výhodou využívat stále vodní stavby, např. vodní přehrady, kanály a akvadukty k rozbahnění či zaplavení terénu.

Minová pole ve srovnání s jinými druhy zátarasů mají řadu výhod. Vyžadují na své položení minimální potřebu času a živé síly a dají se snadno maskovat. Nepřítel je však zjišťuje i překonává obtížně, a proto omezují jeho manévry. Jsou rovněž odolná proti účinkům zbraní hromadného ničení a lze je zřizovat i v průběhu vedení operace málověrem zátarasy nebo minováním na dálku.

Podle druhu použitých min dělíme minová pole na protitanková, protipěchotní a smíšená (mohou být i klamná). Podle způ-

sobu jejich budování je lze zřídít ručním způsobem, mechanizačními prostředky a minováním na dálku. Podle způsobu aktivace je dělíme na minová pole nefixovaná a fixovaná.

Používají se k:

- zajištění dosažených čar, důležitých objektů a boků útočících vojsk,
- ztížení činnosti nepřítele a vytvoření podmínek pro jeho ničení,
- přehrazení mezer po jaderných úderech a znemožnění rozvíjení úspěchu nepřítele v těchto prostorech.

Dále mohou být použita k zajištění vlastního manévru a vyvedení vojsk zpod úderu nepřítele, k zamezení použití komunikací, budov, průmyslových staveb, ale i narušení činnosti nepřítele v jeho týlu.

Zásady pro zřizování výbušných zátarasů jsou podrobně stanoveny v předpisu Žen-2-7 **Výbušné zátarasy**. Minová pole jsou charakterizována **hustotou minového pole**, která je vyjádřena poměrem počtu min v minovém poli k délce minového pole uvedené v metrech. Udává tedy počet min, připadající na 1 m délky minového pole a volí se podle typu minového pole a druhu použitých min — viz **tabulku 1**.

Tabulka 1

Typ minového pole	Druh použitých min	Hustota minového pole	Pravděpodobnost ničení v %
PT	protipásově protitankové	0,75	55
		0,3—0,4	65
PP	nášlapné s nastraženými dráty (střepinové)	až 0,2	15
		0,1—0,2	20—60

Podle významu dělíme zátarasy na taktické a operační.

Taktické zátarasy se zřizují podle plánu velitelé divize do celé hloubky pásma obrany divize a zahrnují minová pole, uzly zátarasů a k ničení připravené komunikace a komunikační objekty taktického významu. Při dostatku času zahrnují i nevýbušné, popřípadě vodní zátarasy. Budují je organické ženijní útvary a jednotky, vševojskové jednotky a jednotky druhů vojsk [popřípadě posílové ženijní prapory armádní ženijní brigády].

Aktivace objektů taktického významu se uskutečňuje na rozkaz velitele divize. Po-

kud se však v taktické hloubce nachází objekt operačního významu, lze jej zničit jen se svolením velitele armády nebo fronty.

Taktické zátarasy se zřizují v zabezpečovacím pásmu, před předním okrajem obrany, ale i v hloubce pásma obrany. V zabezpečovacím pásmu se zřizují při přípravě obrany na předpokládaných směrech útoku nepřítele. Hustota zátarasení se při vedení obranného boje zvyšuje s cílem zadržet nepřítele, způsobit mu ztráty a především ho donutit k rozvinutí do bojové sestavy. Před předním okrajem obrany se zřizují především při budování obrany s cílem způsobit nepříteli maximální ztráty, ztížit

mu podmínky pro útok a usměrnit jeho vojska do plánovaných prostorů komplexního palebného ničení. V hloubce pásma obrany se vytvářejí při budování obrany a hustota zatarasení se zvyšuje při vedení obranného boje s cílem zničit nepřítele, zpomalit jeho postup do hloubky obrany, ztížit mu použití hlavních komunikací a usměrnit jeho vojska na směry, kde ho bude možné výhodně ničit.

Zátrasy se zřizují v mezerách a na bocích jednotek v hloubce praporek rájů obrany, ale i v hloubce úseků obrany pluků. Současně se v hloubce obrany připravují k ničení objekty taktického významu a úseky komunikací, určují se čáry zaminování pro POZ, osy přesunu na tyto čáry a místa pro položení minových polí při vedení obranného boje.

Zátrasy se budují před rotními opěrnými body motostřeleckých a tankových jednotek, mezi nimi a je-li třeba, chrání prostory bojového rozmístění raketových, protiletadlových raketových jednotek, palebná postavení dělostřelectva, místa velení, prostory soustředění týlových jednotek a další objekty. Velký význam má zaminování a ničení komunikací, mostů, tunelů, vodních přehrad a jiných hydrotechnických zařízení.

Na hlavních tankových směrech se zřizují **uzly zátrás**, které se opírají nebo navazují na přírodní překážky. Budují se na křižovatkách pozemních komunikací, na horských přechodech, na přechodech přes řeky apod. Mohou být v mezerách mezi obrannými postaveními vojsk a nebo přímo v nich. Uzly zátrás obsahují různé druhy zátrás, zejména minová pole a objekty připravené k ničení, které zřizuje určená ženijní jednotka podle rozsahu zátrás a času, který má pro jejich vybudování k dispozici. Při kalkulaci lze počítat, že např. při velikosti uzlu zátrás $0,5 \times 0,5$ km lze použít 400 až 600 PT min, 50 až 100 PP min, 0,1 i více t trhavín a 2 až 3 časové miny nebo nálože. Přesné určení počtu min a množství trhavín se uskutečňuje podle výsledků ženijního průzkumu. V pásmu obrany divize budujeme 6 až 8 uzlů zátrás.

V hlavním pásmu obrany se mohou v mezerách mezi divizemi zřizovat při dostatku sil a prostředků i zatarasené prostory. Při odražení agrese nepřítele v počátečním období je možné zatarasení prostor zřídit i před pásmem obrany. Pak se v něm vybudují i uzly zátrás, které využívají bránící se nebo odcházející jednotky. Tyto zatarasené prostory jsou ale zpravidla budovány ženijními prapory armádních ženijních bri-

gád v rámci zřizování operačních zátrás.

Zatarasený prostor může mít šířku a hloubku do několika desítek km (zpravidla 15 až 20 × 8 až 12 km). Pokládá se v něm minová pole, připravují k ničení komunikace a komunikační objekty, popřípadě i různé druhy nevybušných zátrás. Zatarasený prostor musí být bráněn palbou dělostřelectva, raketových útvarů, činností vojskového letectva a někdy i zvlášť k tomu vyčleněnými motostřeleckými a tankovými jednotkami. V průběhu boje se hustota zatarasení v určeném prostoru zvyšuje minováním na dálku prostředky dělostřelectva nebo letectva, ale i dalším budováním nebo aktivací zátrás vyčleněnými silami ženijního vojska.

Nejdůležitější charakteristikou systému ženijních zátrás je **hustota zatarasení**, která vyjadřuje hodnotu „nasytění“ pásem obrany výbušnými zátrasy. Proto lze hustotu zatarasení stanovit např. před jedním postavením, úsekem, pásmem obrany, do taktické hloubky pásma obrany nebo do celé hloubky operačního směru. Při použití prostředků pro minování na dálku je možné hustotu zatarasení stanovit jak pro zaminovaný prostor soustředění vojsk nepřítele, tak i pro zaminovanou komunikaci apod.

Hustota zatarasení před jedním postavením, úsekem, pásmem obrany je vyjádřena poměrem celkové délky PT zátrás v kilometrech k celkové šířce dostupného terénu pro tanky tohoto postavení, úseku pásma obrany. Např. z celkové šířky 35 kilometrů pásma obrany divize, z níž 20 kilometrů je terénu dostupného pro tanky, bylo na předním okraji položeno 10 kilometrů PT minových polí — hustota zatarasení pak je 0,5 ($10 : 20 = 0,5$).

Hustota zatarasení do celé hloubky směru je poměr součtu délek PT zátrás zřízených na daném směru k celkové šířce terénu dostupného pro tanky tohoto směru. Její hodnota může být stanovena také jako součet hustot zatarasení na každém postavení určeného směru.

Hustota zatarasení v prostoru soustředění vojsk při minování na dálku je poměr součtu zaminovaných ploch k celkové ploše prostoru soustředění. Obdobně se stanoví při zaminování komunikace.

Hustota zatarasení je závislá na čase, množství sil a prostředků, zejména ženijního vojska, které mohou být vyčleněny pro zatarasování.

Hustota zatarasení v taktické hloubce

obranu může při budování obrany dosahovat na hlavních směrech těchto hodnot:

- v zabezpečovacím pásmu 0,2–0,3,
- před hlavním pásmem obrany a v hloubce pásma obrany divize 1. sledu 1,4–1,6,
- z toho: na předním okraji 1,0
- v hloubce pásma obrany 0,4–0,6.

Pro dosažení této hustoty zatarasení je třeba v pásmu obrany divize 1. sledu na hlavním směru útoku nepříteli položit

zpravidla 15 000 až 18 000 PT min, přičemž většina z nich bude položena před předním okrajem obrany.

Výbušné zátarasý jsou zřizovány ve dvou stupních pohotovosti:

- 1. stupeň pohotovosti — plná bojová pohotovost zátarasu,
- 2. stupeň pohotovosti — zátarasý jsou připraveny k rychlému převedení do plné bojové pohotovosti.

Na tyto stupně pohotovosti jsou jednotlivé druhy zátarasů připraveny — viz **tabulku 2.**

Tabulka.

Druh zátarasu	Na 1. stupeň pohotovosti	Na 2. stupeň pohotovosti
Minová pole	miny položeny, adjustovány, zamaskovány, minová pole neohrazena, průchody v minových polích přehrazeny (řízená minová pole zapojena k aktivaci)	miny položeny, adjustovány, zamaskovány, minová pole ohrazena, průchody v minových polích ponechány (řízená minová pole nezapojena)
Objekty připravené k ničení	nálože uloženy na místě i s rozbuškami, roznětová síť zpohotovena	nálože uloženy na místě, bez rozbušek, rozbušky zapojeny do roznětové sítě (u nepřístupných náloží vloženy do náloží, ale odpojeny od roznětové sítě) roznětová síť připravena
Časované miny	miny uloženy a zamaskovány, časovací zařízení uvedeno v činnost	miny uloženy, zapojeny, časovací zařízení není uvedeno v činnost

V uvedených stupních pohotovosti se zátarasý zřizují podle těchto zásad:

— **1. stupeň pohotovosti:** v zabezpečovacím pásmu, na předsunutém postavení, před postavením bojového zajištění, na předním okraji obrany, na odkrytých bocích a v mezerách mezi bránicemi se útvarů (jednotkami),

— **2. stupeň pohotovosti:** na osách odchodu jednotek, ve vyčleněných prostorech pro obranu zabezpečovacího pásma (předsunutého postavení) a v hloubce obrany.

Operační zátarasý budujeme podle plánu velitele armády nebo operačně strategického svazu na nejdůležitějších směrech předpokládaného útoku nepříteli do celé operační hloubky obrany s důrazem na obranu politických, administrativních a průmyslových center. Cílem je omezit manévry vojsky nepříteli v hloubce obrany armády (frontu), zabránit nepříteli zmoc-

nít se důležitých objektů a usměrnit jeho vojska do prostorů, kde je lze snadno zničit.

Zátarasý zabezpečují: obranu významných objektů, zatarasení prostorů, zamezení možného shozu nebo přistání nepřátelských vzdušných výsadků, přípravu komunikačních objektů nebo komunikací k ničení, ničení významných vodních přehrad, elektráren a dalších objektů. Na velkých komunikačních křižovatkách mohou být výjimečně vybudovány i uzly zátarasů.

Operační zátarasý zřizují útvary a svazky ženijního vojska armády nebo frontu a v některých případech i ženijní svazky a útvary hlavního velitele na válčišti. Tyto útvary a svazky uskutečňují v první řadě rekonoskací a upřesnění zátarasů v zatarasených prostorech, které jsou umístěny na nejpravděpodobnějších směrech útoku nepříteli. Dále se budují jednotlivé zátaras-

rasy nebo se připravují k ničení objekty operačního významu a čáry zaminování POZ armády i frontu. Do objektů operačního významu se počítají mosty na středních a širokých řekách, hlavní komunikace, železnice, přehrady, přístavy, letiště, nádraží, velké průmyslové objekty a sklady. Kalkulačně lze uvažovat, že jeden objekt se nachází v průměru na ploše 400 až 500 km², což znamená, že na směru hlavního úderu nepřítele bude nutné na středoevropském válečném území připravit k ničení 1C až 12 takových objektů. Nejvýznamnějšími operačními zátarasami jsou zatarasené prostory v hloubce obrany armády nebo frontu.

Cílem zataraseného prostoru v hloubce obrany armády je způsobit ztráty a ztížit pohyb údernému uskupení nepřítele. Jeho šířka se volí tak, aby přehradil pásmo útoku dvou nepřátelských divízií, tj. 20 až 25 km. Jeho hloubka podle charakteru terénu, stupně a hustoty komunikační sítě a možnosti bránit prostor palbou dělostřelctva z palebných postavení za zataraseným prostorem a může dosahovat 10 až 15 km.

Jde-li určit směr útoku nepřítele přesně, pak můžeme zatarasovaný prostor zabezpečit již při přípravě obranné operace. V opačném případě uděláme rekognoskaci, připravíme polní sklady ženijní munice a vyčleníme ženijní síly a prostředky pro jeho zřízení při vedení obranné operace.

Zatarasený prostor v hloubce obrany frontu připravujeme s různými cíli — buď na směr útoku hlavních sil nepřítele pro způsobení největších ztrát a zpomalení jejich postupu, nebo na boku pásma protíúderu s cílem zabezpečit vyvedení vojsk na čáru zasazení k vedení protíúderu. V prvním případě se prostor zřizuje před armádním pásmem obrany nebo před 1. frontovým pásmem obrany. Jeho šířka musí zabezpečit přehrazení útočného pásma armádního sboru nepřítele, tj. asi 40 až 60 km a hloubka 15 až 20 km. V druhém případě budou rozměry prostoru menší (20 až 35 km × 10 až 15 km). V hloubce obrany frontu se mohou vytvářet až 2 zatarasené prostory.

Množství zátarasů v zataraseném prostoru, způsob jejich budování a obrana palbou jsou určeny podle umístění zataraseného prostoru v operační hloubce obrany frontu. Ten se bude zřizovat nejčastěji až při vedení obranné operace po upřesnění skutečného směru činnosti hlavního úderného uskupení nepřítele. Při přípravě obranné operace se bude uskutečňovat pouze rekognoskace navržených variant

zatarasených prostorů bez vytváření zátarasů.

Hustota zatarasění v operační hloubce může na předpokládaných směrech činnosti hlavního úderného uskupení nepřítele dosahovat při přípravě obranné operace hustoty:

- v pásmu obrany armády 2,0—2,5,
- v pásmu obrany frontu 3,0—4,0.

K jejímu dosažení je třeba např. v pásmu obrany armády položit 120 000 až 150 000 PT min (z toho při přípravě operace 50 000 až 70 000).

Zabezpečení růstu systému ženijních zátarasů při vedení obranné operace

Růst taktických zátarasů na skutečných směrech útoku nepřítele zabezpečují ženijní svazky a útvary i prostředky pro minování na dálku.

Ženijní svazky a útvary budují zátarasy před postaveními vojsk, na styku i bocích do celé hloubky obrany. Při zahájení boje se zřizují doplňkové zátarasy na předním okraji i v hloubce obrany. Jakmile nepřítel prolomí přední okraj obrany a vnikne se do naší obrany, vytvářejí se zátarasy před dalšími postaveními a uzly zátarasů se převádějí na 1. stupeň pohotovosti.

Tento úkol plní převážně pohyblivé oddíly zatarasovací (POZ). Ty se vytvářejí ze ženijních jednotek a útvarů na všech stupních podle určených úkolů i konkrétní situace. Dále pak především podle síly úderného uskupení nepřítele a charakteru jeho činnosti, terénních podmínek, množství ženijní munice a zatarasovacích prostředků. Možné složení POZ, možnosti a vybavení — viz **tabulku 3**.

Všechny POZ vševojskové armády za 1,5 až 2,0 hodiny mohou jednou pokládkou položit asi 18 000 PT min a tak zřídít 18,2 až 24,3 km PT minových polí. Při posílení armády dalšími dvěma divíziemi je možné položit až 25 000 PT min a zřídít tak 24,9 až 32,8 km PT minových polí. Tyto počty se podstatně zvýší při postupném zavedení nových zatarasovacích prostředků na taktickém i operačním stupni.

Podle zhodnocení situace a terénu se pro každý POZ určuje několik směrů jejich činnosti, na kterých se připravují hlavní a záložní čáry zaminování. Čáry zaminování pro POZ msp (tp) určujeme v hloubce 1. obranného postavení, pro POZ msd (td) mezi 2. a 3. obranným postavením. Pro POZ armády jsou vybírány dle terénu mezi hlavním pásmem obrany a 1. armádním

Tabulka 3

Stupeň	Počet POZ	Složení POZ				Zřídí PT minové pole (km)
		síla	v 1. pokládce položí min (ks)	TNT (t)	prostředky	
msp (tp)	1	ždr	720	0,3	3 ks ANTS 3 ks AMU	0,7—0,9
msd (td)	1	žzč	360—480	0,5	3—4 ks OT 3—4 ks UMU	0,5—0,7
armáda	2—3	žzpr	2880	2,0	24 ks OT 24 ks UMU	2,8—3,8
		žpr	1920	1,0	8 ks ANTS 8 ks UMU	1,9—2,6
front	3—4	žzpr	5760	5,0	24 ks ANTS 24 ks UMU	5,7—7,7
		žpr	1920	1,0	8 ks ANTS 8 ks UMU	1,9—2,6

pásmem obrany (výjimečně i mezi 2. a 3. obranným postavením hlavního pásma obrany), pro POZ frontu v hloubce pásma obrany frontu.

Pohyblivé odřady zatarasovací plní svůj úkol zpravidla v úzké součinnosti s protitankovou zálohou, ale i s motostřeleckými, tankovými svazky a útvary, které vedou boj na daném směru.

Prostory soustředění POZ do zahájení boje se volí na daných směrech činnosti v takových vzdálenostech, které umožňují zásah na určených čarách zaminování POZ pluku asi 5 až 8 km, pro POZ divize 10 až 15 km, pro POZ armády 40 až 60 km od předního okraje obrany.

Prostředky pro minování na dálku letectva a dělostřelectva zatarasují především na směru činnosti hlavního úderného uskupení nepřítele jeho prostory soustředění, výchozí postavení, palebná postavení, osy přesunu. Dále pak čáry zasazení s cílem ztížit nepříteři manévry, způsobit mu ztráty a vytvořit si tak podmínky pro ničení jeho živé síly a techniky jadernými i konvenčními prostředky ničení. Prostředky letectva používáme hlavně na neúplně provedené cíle a do větší hloubky sestavy nepřítele; prostředky dělostřelectva pak na prověřené cíle v taktické hloubce.

Zátarasý před předním okrajem 1. armádního pásma budují ženijní jednotky vojsk, bránící toto pásmo, do hustoty za-

tarasení 1,0. Pro zřízení zátarasů na komunikacích a ničení vybraných objektů se používají ženijní útvary a jednotky armádního ženijního kompletu. Zničení objektů operačního významu se uskutečňuje na rozkaz velitele armády, objektů taktického významu v 1. armádním pásmu obrany na rozkaz velitele divize, v jehož pásmu se nacházejí.

Zatarasené prostory se v hloubce vytvářejí na rozkaz velitele armády (frontu) tak, aby určené ženijní útvary měly na základě udělané rekognoskace dostatek času na jejich zřízení. Kalkulace zahájení prací se uskuteční podle vzdálenosti zatarasného prostoru od předního okraje obrany a průměrného tempa postupu nepřítele 4 až 5 km.h⁻¹. Podle uskutečněných kalkulačních propočtů na cvičení Palcát-86 zatarasovaný prostor zpravidla vybudují dva žpr armádní nebo frontové žb za jeden den při hustotě zatarasení 1,0 a při možnosti zasadit na zřízení pouze jeden žpr je nutné kalkulovat s ukončením prací za 2 dny. Podle dosavadní zkušenosti se osvědčilo rozdělit zatarasovaný prostor pro zvýšení efektivity zatarasování na praporek a rotní úseky s přihlédnutím k terénu, zabezpečení spolehlivého velení nasazeným ženijním jednotkám atd. Podle počtu zřizovaných zatarasovaných prostorů může být velitelem prostoru velitel žb nebo jeho zástupce.

Hustota zatarasení do celé hloubky obrany na směru hlavního úderu nepřítele

v průběhu vedení operace se zvýší na hlavním pásmu obrany z 1,4 až 1,6 na 2,0 až 2,5 a na pásmu obrany armády z 2,0 až 2,5 na 4,0 až 5,0.

Při cvičení Palcát-86 bylo při zřízení systému ženijních záatarasů dosaženo výsledků, které jsou v **tabulce 4**.

Tabulka 4

Pásmo		Hustota zatarasění		
		při přípravě obranné operace	při vedení obranné operace	celkové hodnoty
Zabezpečovací pásmo		0,2—0,3	0,1—0,2	0,3—0,5
Hlavní pásmo obrany	před předním okrajem	1,0	—	1,0
	v hloubce	0,4—0,6	0,3—0,4	0,7—1,0
Pásmo obrany divize		1,6—1,9	0,4—0,6	2,0—2,5
Armádní pásma obrany	1. pásmo	0,4—0,7	1,0—1,4	1,4—1,6
	2. pásmo	—	0,4—0,6	0,4—0,6
Pásmo obrany armády		2,0—2,5	2,0—2,5	4,0—5,0
Frontová pásma obrany		1,0—1,5	1,5	2,5—3,0
Pásmo obrany frontu		3,0—4,0	3,5—4,0	6,5—8,0

SLUŽBA RAKETOVÉHO A DĚLOSTŘELECKÉHO VÝZBROJOVÁNÍ V NOVÉ ORGANIZAČNÍ STRUKTUŘE ZÁSTUPCE VELITELE PRO VÝZBROJ

Československá lidová armáda se vyznačuje velkou nasyceností soudobou výzbrojí a nejnovějšími typy techniky. Hromadně jsou rozšířeny tanky, bojová vozidla pěchoty, raketové komplety, dělostřelecké zbraňové systémy, systémy řízení palby, průzkumu a velení vojskům. Kvalitativní změny výzbroje se mohly uskutečnit jedině za cenu složitější konstrukce, využití nejnovějších poznatků elektroniky, automatiky, optiky, chemie a fyziky.

Zavedení nových zbraňových systémů do výzbroje má pochopitelně za následek i značný nárůst objemu a složitosti prací technického ošetřování a oprav. Spolu s novými zbraňovými komplety se do výzbroje zavádí i složitá kontrolně diagnostická aparatura, měřicí přístroje, technologická vybavení dílen, pomůcky a nářadí.

V příští možné válce lze očekávat značný růst ztrát výzbroje jak vlivem použití jaderných zbraní, tak i kvalitativně nových konvenčních zbraňových systémů. Značně vzroste i počet výzbroje vyžadující opravy

bezprostředně v době vedení bojové činnosti. Zvýší se spotřeba raket, munice a vojenskotechnického materiálu všeho druhu.

Tyto skutečnosti vedly k přijetí rozhodnutí o realizaci opatření k dalšímu prohloubení řízení a zabezpečení jednotné technické politiky v ČSLA. Vznikl nový samostatný druh zabezpečení, nazvaný speciální technické zabezpečení (STZ) vojsk. Teoretické práce i praktické zkušenosti již dnes ukazují, že tento druh zabezpečení stále více nabývá na operačně strategickém charakteru. V souhrnu s operačním a týlovým zabezpečením tvoří všestranné zabezpečení bojové činnosti.

Speciální technické zabezpečení, jako druh zabezpečení, je produktem strojího (mechanizovaného) vedení válek. Z filozofického hlediska je to souhrn vzájemně závislých a spjatých opatření v jediný celek — v řízený systém. Cílem tohoto systému je vytvoření základních materiálních podmínek k úspěšnému splnění úkolů bojujících vojsk. Tím v podstatě jde o vy-

tvoření základních podmínek určujících porážku nepřítele. **Speciální technické zabezpečení je organizováno v závislosti na zámyslu boje (operace), úkolu vojsk, jejich bojové sestavě a konkrétní situaci.** Zvláštní význam má včasná příprava a zabezpečení vojsk jadernou municí, raketa-mi, municí a technickým materiálem, určeným k řešení opatření, zaměřených k dosažení vysoké efektivity a bezchybné činnosti výzbroje a techniky, na uskutečnění technického ošetřování, evakuace, kvalitních oprav poškozené výzbroje a na organizaci včasných dodávek opravené výzbroje bojujícím vojskům.

Plnění úkolů STZ uskutečňují síly a prostředky vojsk, raketových technických útvarů a jednotek, opravárenských útvarů a jednotek, skladů a dalších zařízení vojsk a služeb.

STZ je organizováno a uskutečňováno na základě nařízení velitele, pokynů zástupce velitele pro výzbroj, náčelníků druhů vojsk a služeb. Všechna vykonávaná opatření a činnosti musí být v souladu se zámyslem boje (operace).

Speciální technické zabezpečení jako jeden ze základních prvků všestranného zabezpečení vojsk v boji (operaci) je tvořeno jaderným technickým zabezpečením, raketovým technickým zabezpečením, metrologickým zabezpečením a technickým zabezpečením.

Základním úkolem **jaderného technického zabezpečení** je nepřetržitě zabezpečení vojsk jadernou municí, její příprava a zajištění neustálé připravenosti k bojovému použití, přísné dodržování pravidel bezpečnosti, utajení a zamezení nedovolené manipulace.

Raketové technické zabezpečení se organizuje s cílem včasného uskutečnění technické přípravy raket a jejich přepravy k vojskům a zabezpečení spolehlivé a bezpečné manipulace.

Metrologické zabezpečení tkví v konání kontrol, regulace, seřízení a oprav měřicí techniky a přístrojů. Dále v zabezpečení vojsk a opravárenských orgánů měřicí technikou obecného určení a ve vytvoření obměnného fondu měřicích přístrojů.

Technické zabezpečení vojsk pozůstává ze zabezpečení vojsk výzbrojí, technikou, municí a vojenskotechnickým materiálem, z udržení výzbroje a munice v provozuschopném stavu a v nepřetržitě připravenosti k bojovému použití a z rychlého návratu opravené výzbroje bojujícím vojskům. Je nutné je vykonávat nepřetržitě

nejen u bojujících jednotek a útvarů prvního sledu, ale i u vojsk ostatních sledů a na celém teritoriu do značné hloubky.

Technické zabezpečení je široký komplex opatření. Podle jejich vztahu k jednotlivým druhům techniky a výzbroje je dělíme na:

- dělostřelecké technické zabezpečení,
- tankové technické zabezpečení,
- automobilní technické zabezpečení,
- chemické technické zabezpečení,
- ženíjní technické zabezpečení,
- inženýrské letištní zabezpečení,
- technické zabezpečení spojení a automatizovaných systémů velení,
- technické zabezpečení týlu.

Z toho vyplývá, že technické zabezpečení je významným faktorem zabezpečení bojeschopnosti vojsk. Ta závisí na značném počtu faktorů, mezi nimiž významné místo zaujímají — technický stav výzbroje, bezporuchovost v bojové činnosti, schopnost vojsk organizovat, rychle opravovat a dodat výzbroj vojskům. Technický stav a bezporuchovost výzbroje mají bezprostřední vliv na efektivnost jejího bojového použití.

Je zřejmé, že původní technické faktory jako technický stav výzbroje, úroveň technické připravenosti vojáků a důstojníků se v podmínkách vysoké nasycenosti vojsk výzbrojí stávají faktory operačně taktickými.

Trvale vysoká bojová pohotovost a úspěšné plnění úkolů vojsky závisí nejen na schopnosti vojsk udržet výzbroj v dobrém technickém stavu, umět efektivně využívat jejich bojových vlastností, ale i na možnostech obnovy snížené bojeschopnosti v důsledku ztrát výzbroje.

Velký význam pro udržení požadované úrovně bojeschopnosti má zejména obnova toho druhu výzbroje, pro který je charakteristická vysoká úroveň ztrát.

Technické zabezpečení vojsk, chápáno v tomto smyslu, je v podstatě širokým komplexem opatření k zabezpečení celé řady druhů techniky. Velké množství a různost druhů výzbroje a její zavedení do armády v rozdílné době způsobilo vznik poměrně velkého množství různých orgánů, které řeší otázky zabezpečení jednotlivých druhů výzbroje. K dnešnímu dni se v ČSLA vytvořil složitý systém technických orgánů, složených z relativně samostatných podsystémů zabezpečení jednotlivých druhů výzbroje a techniky. Odpovědnost za správnou činnost těchto podsystémů, v závislosti na druhu výzbroje, mají zástupci

velitele, velitelé a náčelníci druhů vojsk a služeb.

Největší a nejroznorodější skupinou výzbroje je materiál služby raketového a dělostřeleckého vyzbrojování, za který odpovídá náčelník služby raketového a dělostřeleckého vyzbrojování.

Zodpovídá nejen za materiál, ale i za uskutečnění celé řady nejrůznějších opatření, která se v souhrnu označují termínem výzbrojní zabezpečení. Proto začlenění služby raketového a dělostřeleckého vyzbrojování od jednotného technického úseku je nutné posuzovat především z pohledu komplexního zabezpečení připravenosti výzbroje a munice k okamžitému použití. Máme přitom na mysli především tu skutečnost, že naprostá většina výzbroje je lafetovaná na mobilních podvozcích. Zabezpečení bezporuchového provozu vyžaduje přesnou, důslednou a naprosto kvalifikovanou součinnost zejména s tankovou a automobilní službou a všemi druhy vojsk.

Skutečnost, že služba RVD i nadále řeší problematiku neoddělitelně spjatou s raketovým technickým, jaderným technickým, technickým, metrologickým a týlovým zabezpečením vyžaduje zavedení pojmu výzbrojní zabezpečení, který není používán ve Všeob-R-1, ale najdeme jej v rozkaze ministra národní obrany č. 007 z roku 1985.

Výzbrojní zabezpečení je nedílnou součástí speciálního technického zabezpečení. Podle charakteru zabezpečovaných objektů obsahuje dělostřelecké technické zabezpečení, zabezpečení municí, metrologické zabezpečení, raketové technické a jaderné technické zabezpečení. V otázkách dopravně zásobovacího systému (organizace přísunů, převzetí a výdeje materiálu SRDV) se podílí na plnění úkolů týlového zabezpečení.

Dělostřelecké technické zabezpečení jako podstatná a nedílná součást technického zabezpečení se dále dělí podle druhů výzbroje na:

- inženýrské raketové zabezpečení,
- inženýrské dělostřelecké zabezpečení,
- inženýrské optoelektronické zabezpečení.

Přes vnitřní složitost výzbrojního zabezpečení, vyplývající z množství druhů výzbroje, můžeme poměrně snadno přijímaná opatření v této oblasti rozdělit na dvě skupiny. Na opatření, která patří k materiálovému zabezpečení vojsk (k vyzbrojování), a na opatření, která tkví v technickém zabezpečení výzbroje.

K základním opatřením výzbrojního zabezpečení, která mají charakter materiálového zabezpečení, patří:

- příjem, evidence, skladování a výdej výzbroje, techniky, raket, munice vojenskotechnického materiálu a dalších druhů materiálu,
- plánování zabezpečení vojsk výzbrojí, technikou, raketami, municí, vojenskotechnickým a jiným materiálem,
- kontrola plnění přijatých plánů zabezpečení.

Nejnáročnější co do objemu materiálu i co do složitosti problematiky je otázka zabezpečení municí. Ta tkví nejen v tom, že je nutné zmanipulovat stovky truhlíků munice, které představují desítky a stovky tun, ve složitých polních podmínkách (mnohdy bez mechanizačních prostředků) a v krátkém čase, ale především v tom, že je nutné přivést k jednotkám právě ten druh munice, který potřebují. Velké množství různých ráží a druhů munice a jejich rozdílná spotřeba jsou příčinou značné složitosti otázky zásobování municí.

Druhou skupinou výzbrojního zabezpečení vojsk jsou opatření přijímaná k technickému zabezpečení výzbroje. Do této skupiny patří:

1. Opatření k organizaci správného používání, kontroly a technického ošetřování výzbroje, techniky, raket a municí:
 - organizace techniky správného bojového použití výzbroje, raket a municí,
 - organizace výuky konstrukce, provozu a bojového použití výzbroje u vojsk,
 - plánování provozu,
 - organizace skladování a kontroly technického stavu,
 - organizace a uskutečnění prověrek měřicích přístrojů, zvedacích zařízení, tlakových nádob a elektrických rozvodů,
 - shromažďování a zobecňování údajů o konstrukčních, výrobních a provozních nedostatcích výzbroje a předkládání reklamací,
 - uskutečňování kontrol dodržování pravidel provozu výzbroje.

2. Opatření k organizaci oprav a odsunu poškozené výzbroje:
 - řízení oprav a odsunu výzbroje,
 - technické pozorování bojiště,
 - odsun poškozené výzbroje na shromaždiště poškozené výzbroje a její doprava k vykonání opravy,
 - zabezpečení opravárenských útvarů (jednotek) speciálním nářadím, náhradními díly a materiály pro opravy,

— řízení speciální přípravy personálu opravárenských a odsunových jednotek a útvarů.

3. Opatření k organizaci technické přípravy protiletadlových raket:

— řízení technické přípravy raket,

— řízení činnosti raketových technických jednotek a útvarů při technické přípravě raket a hlavic.

Je zcela samozřejmé, že význam jednotlivých opatření je různý v míru a v době války. Je možné jej určit pouze na základě kritéria podílu na zabezpečení bojeschopnosti jednotek a útvarů (nebo technické pohotovosti výzbroje) v dané konkrétní situaci a podmínkách.

Za nejvýznamnější opatření technického zabezpečení výzbroje v míru je možné považovat dlouhodobé skladování výzbroje a udržení zásoby provozních jednotek v mezích stanovených normou (odpovídajících zásobě pro vedení boje — operace). Základními opatřeními v době války jsou příprava výzbroje k bojovému použití a opravy poškozené výzbroje.

Opravy poškozené výzbroje a její návrat po opravě bojujícím vojskům je jednou z nejnáročnějších a neobjemnějších prací technického zabezpečení výzbroje. Ostatní opatření organizace správného použití výzbroje a jejího udržení v nestálé bojové připravenosti mají mnoho společného jak v míru, tak i v době válečného konfliktu.

Zvláštní úkoly plní výzbrojná zabezpečení v době mobilizace. Všechna přijímaná opatření v této době musí být zaměřena na včasné zabezpečení vojsk bojeschopnou technicky správnou výzbrojí a technikou podle tabulkových počtů a na vytvoření zálohy provozních jednotek pro vedení operace.

Toho se dosáhne organizací:

— procesu vyjímání výzbroje z dlouhodobého i krátkodobého uložení a jejího doplnění vojskům,

— příjmu výzbroje a techniky, doplňované z národního hospodářství,

— rychlého opravování veškeré poškozené výzbroje, která je u vojsk,

— příjmu záložníků, určených k doplnění opravárenských a jiných technických útvarů a jednotek a zabezpečení jejich speciální přípravy,

— přechodu závodů a zařízení na vojenskou výrobu,

— oprav veškeré výzbroje a jejího tech-

nického ošetřování ve stálých opravárenských závodech a zařízeních,

— odsunu poškozené výzbroje z teritoria do opravárenských zařízení,

— technické pomoci vojskům na přesunu,

— technického ošetřování k vytvoření záloh provozních jednotek u veškeré výzbroje před zahájením operace (boje).

Přifadíme-li k těmto opatřením ještě důslednou organizaci zabezpečení vojsk municí, dostáváme nejzávažnější úkoly celé oblasti výzbrojního zabezpečení.

Pojem výzbrojná zabezpečení i v nové struktuře jednotného výzbrojního technického úseku svým obsahem komplexně vystihuje úkoly, za jejichž splnění služba RDV zodpovídá.

Služba RDV a výzbrojního zabezpečení jsou součástí výzbrojního technického úseku. **Termínem výzbrojní technický úsek označujeme tu část všestranného zabezpečení boje, za kterou odpovídá zástupce velitele pro výzbroj.** Z toho je zřejmé, že nejde pouze o speciální technické zabezpečení, ani o technické zabezpečení, ale o jeho část, ke kterým patří z oblasti týlového zabezpečení částečně i problematika, která souvisí s doplňováním vojsk municí a materiálem.

Není pochyb o tom, že celá oblast všestranného zabezpečení se bude dále vyvíjet. Jedním z důvodů bude i snaha o komplexní řešení problematiky speciálního technického zabezpečení a tím i o stanovení funkcionáře s komplexní odpovědností. Tímto bude pravděpodobně zástupce velitele pro výzbroj.

Velitel, který je odpovědný za všestranné zabezpečení, má v podřízenosti náčelníka štábu, jenž odpovídá za oblast bojového (operačního) zabezpečení, zástupce velitele pro týl, který je odpovědný za týlové zabezpečení. Za speciální technické zabezpečení však v současné době odpovídá nejméně osm funkcionářů.

I tato dnešní složitá situace v řízení oblasti speciálního technického zabezpečení demonstruje složitost oblasti techniky a nevyhnutelnost dokonalých politických a technických znalostí, vysokých morálních kvalit a organizačních dovedností všech specialistů, kteří pracují ve výzbrojním technickém úseku.

Manévr — nejdůležitější prvek soudobé vševojskové operace

Redakčně upravený a zkrácený článek generálmajora A. V. Zlobina, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 4/1986.

V soudobých operacích, které jsou charakterizovány rozhodností a rychlostí činností, náhlými a častými změnami situace, současným komplexním využíváním různých sil a prostředků na značných širokých a hlubokých prostorech, stává se manévr jejich nejdůležitějším prvkem. Přitom jeho obsah a rozsah uskutečnění se mění zvláště dynamicky v posledních letech v souvislosti s prakticky úplnou mechanizací a s probíhající rozsáhlou aerizací ve vyspělých státech, s mnohonásobným zvětšením jejich palebné a úderné síly.

Pružný manévr vojsky tvořil nejcharakterističtější rys mnoha nejdůležitějších operací v letech Velké vlastenecké války, zvláště v jejím druhém a třetím období.

O místu a významu manévru v bojové činnosti svědčí takové údaje. V průběhu druhé světové války bylo spotřebováno na přesuny (přepravy) vojsk přibližně 40 %

času, na bojovou činnost 30—35 %, na odpočinek, doplnění a přeskupení 25—30 %. Např. ve skvěle uskutečněné jassko-kišinevské operaci 2. ukrajinského frontu vedly aktivní manévrovou činnost 44 dělostřelecké divize z 51 (86 %), všechny tankové armády, mechanizované a jezdecké sbory a do 80 % dělostřeleckých pluků.

Pod pojmem manévr v soudobé operaci chápeme organizovaný přesun vojsk v průběhu bojové činnosti na nový směr (čáru, do prostoru) k zaujetí výhodného postavení vzhledem k nepříteli a vytvoření potřebného uskupení sil a prostředků, k vyvedení vojsk zpod úderů nepřítelů a jejich efektivnímu využití při plnění stanovených nebo nově vzniklých úkolů, dále přenesení palby, úsilí letectva, úderů raketových vojsk k hromadnému působení na nejdůležitější objekty a k ničení nových cílů, přemístění (předání) materiálních pro-

středků k nejúplnějšímu týlovému a technickému zabezpečení uskupení vojsk, které působí na hlavním směru. Co do rozsahu rozlišujeme strategický, operační a taktický manévry. Podle použitých sil a prostředků — manévry vojsky, palbou, letectvem, zásobami materiálních prostředků, týlovými útvary a zařízeními.

Tendence k narůstání úlohy manévru v soudobých operacích má objektivní charakter a souvisí především se zásadními kvalitativními změnami, které probíhají v materiální základně ozbrojeného zápasu. O tom svědčí tyto faktory.

1. Pronikavé zvýšení efektivity prostředků ničení umožňuje v krátké době manévrovat hromadnými jadernými a palebnými údery v širokém prostorovém měřítku, plnit operační úkoly ničení nepřítelů do celé hloubky jeho sestavy současně, uskutečňovat efektivní palebnou podporu svazků a útvarů, které vedou bojovou činnost v jeho týlu. Přitom spojení prostředků průzkumu, velení a ničení na základě automatizace mělo za následek vytvoření systémů zbraní, které mají ještě vyšší stupeň palebné manévrovosti.

2. Zvýšení mobility vojsk, intenzivní využívání vzdušné sféry umožňují rychleji a lépe využívat výsledků jaderných a palebných úderů, uskutečňovat rozhodné a rychlé hluboké průlomy, ničit uskupení nepřítelů vedením úderů z různých směrů, v krátké době soustřeďovat v potřebných prostorech nezbytná uskupení vlastních vojsk, vyvádět je zpod úderů a v případě nutnosti je rozptylovat.

3. Kvalitativní změny sil a prostředků průzkumu, zvětšení jejich možností zabezpečují získání velkého množství informací s vysokým stupněm věrohodnosti a v reálném čase nebo jemu blízkému, jejich současně zpracování, což umožňuje velitelům a štábům s přihlédnutím na nejneotečkanější změny situace přijímat zdůvodněná rozhodnutí.

4. Při dosažení cílů operace nabývá na stále větším významu komplexní použití

prostředků ničení a radioelektronického boje, které v sobě spojují vysoké mobilní kvality při působení na nepřítele se stále zvětšujícími možnostmi ke zmaření provozu systémů velení vojskům a zbraním. Značně vzrostly manévrové možnosti i ženíjní výzbroje. Současně se objevily jeho principiálně nové druhy, které se spolu s palebnými prostředky bezprostředně zúčastní ničení nepřítelů, včetně jeho bojových sestav v hloubce, např. systémy minování na dálku a jiné.

5. Změny, ke kterým dochází v prostředcích velení, svědčí rovněž o růstu jejich mobility a rychlé činnosti. Zvětšily se délka, spolehlivost a utajení provozu spojovacích prostředků za stále rostoucího množství informací. Na základě hromadného zavedení automatizovaných systémů se snižuje vynakládání času na nejdůležitější procesy (hodnocení situace, přijetí rozhodnutí, doručení úkolů vojskům atd.) v průběhu organizace bojové činnosti.

Tyto faktory svědčí o rostoucím významu manévru a současně o tom, že všechny jeho součásti jsou v těsné dialektické jednotě. Vzhledem k tomu nejefektivnější výsledky může manévry přinést za předpokladu nejúplnější realizace každé z jeho součástí v podmínkách přesně organizované a nepřetržitě uskutečňované součinnosti všech druhů vojsk, sil a prostředků v zájmu splnění stanoveného úkolu.

Při zahájení a v průběhu vedení operací je nejoperativnějším a nejefektivnějším způsobem reagování na změny situace **manévry palbou**. Má rozhodující vliv na průběh bojové činnosti, zvláště v nejméně napjatých momentech: při průlomu obrany, odrážení protiztečí a protíúderů nepřítelů, zasazení druhých sledů a záloh, přenesení úsilí vojsk na nové směry. Dovedný manévry hromadnými palebnými údery umožňuje dosahovat kvalitativně nových výsledků: rychle měnit poměr sil a prostředků ve svůj prospěch, vytvářet trhliny v sestavě nepřítelů, v krátké době způsobit vážné ztráty jeho úderným uskupením, ničit nejdůležitější objekty. Spolu s tím se projevu-

je tendence ke stále širšímu použití manévru palbou (úderu) jednotek i odpalovacími zařízeními (děly), vedení úderů jednotlivými letouny nebo jejich skupinami. Např. lokální války ukázaly vysokou efektivnost vzdušných úderů, uskutečňovaných bitevními vrtulníky. Manévr jim nabývá na zvláštním významu v boji s obrněnými uskupeními a výsady nepřítel, protože se uskutečňuje v krátké době a jejich úderu z malých výšek se vyznačují vysokým stupněm ničení pozemních cílů.

Při vedení operací nabývá na velkém významu předstihující palebný úder na nejefektivnější prostředky jaderného a palebného ničení nepřítel v jeho operační hloubce. Je to zvláště důležité při přesunu vojsk k přenesení úsilí na nový směr, zasazení druhých sledů a záloh do sražení a odrážení protiúderů nepřítel. Jde v podstatě o palebné přikrytí přesunu a přeskupení vojsk a jejich zasazení do sražení. Jeho principem v letech Velké vlastenecké války bylo předstihující ničení palebných prostředků nepřítel do doby vyjití vlastních vojsk na čáry jejich dosahu.

V posledních letech dochází ke značnému růstu možností k dalekému palebnému působení nejen operačních svazů, ale i svazků a útvarů, k mnohonásobnému zvětšení prostorových hranic, kde je veden aktivní boj o dosažení palebné převahy jak na operačním, tak i na taktickém stupni. Jedním z rozhodujících faktorů, které předurčují výsledek palebného souboje, je předstihující ničení nepřítel při ničení nejefektivnějších prostředků, v první řadě raketových jaderných, leteckých a bitevních vrtulníků na letištích, dalekonosného dělostřelectva, prostředků minování na dálku a jiné. Přitom je nutné vzít v úvahu, že efektivnost jejich bojového použití v první řadě závisí na spolehlivé činnosti průzkumu a velení, které jsou nejzranitelnější v systémech soudobých zbraní. Jejich ničení musí být proto jedním z prvořadých úkolů v boji o palebnou převahu. To umožňuje „oslepit“ nepřítel, utajeně uskuteč-

nit manévr a vést neočekávaný úder v prostoru pro něho nevýhodném.

Uskutečňovat palebné přikrytí vojsk v průběhu manévru je nutné v komplexu s celou řadou dalších opatření. Nejdůležitějšími z nich jsou organizace protivzdušné obrany, ženíjná zabezpečení, maskování a aktivní REB.

Manévr vojsk v letech Velké vlastenecké války byl nejvíce rozvinut v útočných operacích. Byl uskutečňován rozhodným soustředěním jejich úsilí k rozvíjení úspěchu nebo přenesení na jiný směr, obklíčení nepřítel a plnění dalších, zvláště překvapivě vzniklých úkolů. Dovedný manévr vojsk umožňoval v krátké době vytvářet rozhodující převahu nad nepřítel na zvoleném směru, s překvapením útočit do jeho boku a týlu, ničit vojska nepřítel v kratší době a s nejmenšími ztrátami. Velmi dobrých výsledků dosahovala manévrová činnost frontových a armádních rychlých skupin. Střední tempa jejich postupu činila až 75 km, v řadě případů i 150 km za den. V první řadě to bylo důsledkem rozhodného soustředění sil a prostředků k zabezpečení průlomu rychlých skupin do operační hloubky, organizace silné palebné přípravy a ženíjního zabezpečení jejich zasazení do sražení, podpory jejich činnosti letectvem (pro podporu tankové armády bylo vyčleňováno do jednoho bitevního leteckého sboru a nejméně jedna stíhací letecká divize), přesné součinnosti všech sil a prostředků. Přitom maximální odtržení rychlých skupin, vedoucích manévrovou činnost v operační hloubce nepřítel, od vojsk prvního sledu činilo od 25 do 80 i více km. Jejich činnost se vyznačovala vysokou dynamičností, manévrovostí, častými změnami směrů úderů.

Jak vyplývá ze zkušeností z druhé světové války i z lokálních válek a poválečných cvičení, nejvýhodnějšími podmínkami pro přechod vojsk k manévrové činnosti v hloubce obrany nepřítel mohou být:

— nesouvislá fronta jeho operační sestavy nebo vytvoření trhlin jadernými a palebnými úderu,

- spolehlivé náčtení důležitých objektů nepřítele v průběhu manévru,
- organizace dovedného spojování palby, manévru a úderů v činnosti vojsk,
- pevné a nepřetržitě velení vojskům.

Při rozvíjení operací v průběhu Velké vlastenecké války bylo v nejširší míře používáno takových forem manévru, jako je **obchvat a obejítí**. Byl uskutečňován k vyjití svazku (svazu) do hlubokého týlu nepřítele a vedení úderů z boků nebo týlu na jeho hlavní uskupení v součinnosti s vojsky, která působí čelně. Rozhodných výsledků v soudobých operacích může být dosaženo spojením rozhodné činnosti uskupení, která uskutečňují obchvat (obejití) na zemi, s vojsky, která uskutečňují obchvat ze vzduchu, sladěním jejich činnosti mezi sebou a s jadernými a palebnými údery. **Obchvat ze vzduchu** se stal jednou z nejcharakterističtějších forem manévru v soudobých operacích. Předpokládá se používat jej způsobem vysazení vzdušných výsadků nebo přepadové činnosti aeromobilních vojsk k obsazení a udržení výhodných čar, zničení důležitých objektů (raketových jaderných, prvků systémů velení vojskům a zbraním, letišť, skladů jaderných zbraní a jiných) v týlu nepřítele, obsazení předmostí na velkých vodních překážkách, průsmyků nebo horských soutěsek, rozdělení uskupení a zabránění odchodu jeho vojsk.

Je zcela jasné, že obchvat ze vzduchu má nespornou přednost v pružnosti, rychlosti a překvapivosti před jinými formami manévru. Jeho využití v těsné součinnosti s rozhodnou činností pozemních vojsk umožňuje vést sladěné a současné údery čelní a z týlu, roztnout uskupení nepřítele a ničit je po částech, vést útok ve vyšších tempech a rovněž rychle přenášet úsilí vojsk do hloubky a na nové směry.

Dovedné použití obejití a obchvatu sovětskými vojsky v útočných operacích Velké vlastenecké války vytvářelo příznivé podmínky pro obklíčení a zničení velkých uskupení nepřítele, tzn. uskutečnění nejrychlejšího způsobu jejich zničení. Pře-

svědčivým svědectvím vysoké úrovně sovětského velení při použití takového manévru je běloruská operace.

V průběhu obklíčení nepřítele v soudobých operacích bude se vyvíjet situace neobyčejně dynamicky. Jejimi charakteristickými rysy jsou hluboké průlomy v bojových a operačních sestavách vojsk, svazky a útvary budou nuceny často vést bojovou činnost s odkrytými boky a týlem. V těchto podmínkách nabývá na výjimečné důležitosti předstížení nepřítele především ve vedení silných úderů neefektivnějšími palebnými prostředky na jeho prostředky jaderného a palebného ničení, uskupení vojsk na vnitřní a vnější frontě obklíčení, dále smělý manévry silami čelních útvarů a výsadků k jejich vyjití do boku a týlu s následným překvapivým úderem.

Při vedení útočné operace je důležité uskutečňovat manévry vojsky a palbou tak, abychom neustále předcházeli nepříteli v činnosti, mařili jeho plány a pevně drželi iniciativu ve svých rukách. Jak svědčí zkušenosti v Velké vlastenecké válce je z hlediska toho velmi důležité:

- pozorně sledovat vývoj situace, rychle přenášet palebné údery k vytvoření trhlín v bojových sestavách nepřítele,
- s překvapením vysazovat vzdušné výsadky k obsazení čar (úseků terénu) a objektů, které zabezpečí vysoká tempa útoku vlastních vojsk,
- uskutečňovat pružný manévry vojsky na nové, perspektivnější směry.

Velmi poučné z hlediska tvůrčího a smělého přístupu k manévru je rozhodnutí velitele 1. ukrajinského frontu ve lvovsko-sandoměřské operaci.

V letech Velké vlastenecké války v průběhu rozvíjení útoku v operační hloubce, zvláště při odrážení protiúderů nepřítele, velmi často vznikala střetná sražení, jejichž úspěch ve značné míře závisel na rychlém a dovedném manévru. Pro většinu z nich bylo charakteristické využívání odkrytých nebo slabě bráněných boků oběma

stranami k širokému použití obejí a obchvatů i k vedení úderů do boku a týlu. Narůstání úsilí vojsk v minulé válce nebylo ovšem vždy operativní v důsledku poměrně nevysoké manévrovosti svazků a útvarů a nedostatečného dostřelu a efektivnosti palebných prostředků.

Pronikavé zvýšení možností současných vojsk k uskutečnění manévru palbou a rovněž jejich mobilností, zvláště s využitím vzdušné sféry, umožňuje ve střetném sražení zvyšovat palebné úsilí v krátké době, a to palebnými údery útvarů, rozmístěných ve značné vzdálenosti (tj. bez jejich přeskupení). Při dosažení úspěchu ve střetném sražení nabývá na rozhodujícím významu rychlé využití výsledků jaderných a palebných úderů manévrem vojsky, především ze vzduchu, do prostorů jejich vedení.

Zásadně vzrostl význam manévru i v obranných operacích. Dovedný manévr palbou a vojsky v mnoha z nich v letech Velké vlastenecké války předurčoval průběh a výsledek úsilových sražení. Poučný je v tomto směru manévr vojsky v obranné operaci 3. ukrajinského frontu na budapeštském směru v lednu roku 1945, kdy v obranném pásmu 4. gardové armády byly postupně odraženy tři údery nepřítelů na různých směrech.

Pevnost obrany v současné době je určována ve stále větší míře její aktivností, jejímž základem je manévr jadernými a palebnými údery a vojsky. Na prvořadém významu přitom nabývají daleké palebné údery ke zmaření použití jaderných a výsoce přesných zbraní nepřítelů, způsobit ztráty, které ho donutí zřít se útoku nebo ve značné míře oslabí jeho úderné možnosti.

Vyšší formou aktivností operační obrany v letech minulé války byly protiúder. Uchovávali si svůj význam i v současné době. Spolu se zálohami a druhými sledy je možné v široké míře použít svazky a útvary ze sousedních směrů. To vyžaduje uskutečnění manévru jimi v krátké době podél fronty. Značně se zvyšují požadav-

ky na manévr palbou, která musí zabezpečit potřebný stupeň ničení nepřítelů. To znamená soustředění palby s vysokou účinností v krátké době, velkého množství různorodých sil a prostředků z jiných směrů, kromě toho i spolehlivý palebný doprovod útoku protiúderného uskupení.

Důležitou úlohu při zvyšování pevnosti obrany v letech Velké vlastenecké války měl smělý manévr protitankovými zálohami ve spojení s rozsáhlým použitím různých zátarasů. Tak v průběhu balatonské obranné operace v důsledku manévru dělostřeleckou protitankovou zálohou se podstatně zvětšily na ohroženém směru hustoty dělostřelectva na 1 km fronty na jednotlivých úsecích (z 34 do 80 děl).

V současných podmínkách v důsledku vyzbrojení ozbrojených sil novými protitankovými prostředky, především PTRK, bojovými vrtulníky, raketomety podstatně se mění uskupení protitankových sil a prostředků v obraně. Mnohonásobně se zvětšila jejich schopnost ničení, rychlost činnosti a délka ničení, přičemž nejen v hracích dálky přímé viditelnosti. A to je možná jeden z nejdůležitějších momentů. Vznikla možnost ničit obrněné objekty nepřítelů ve značné hloubce a rovněž zvyšovat intenzitu úderů z různých směrů podle jeho přibližování k přednímu okraji. Přitom i v tomto případě se projevuje tendence k rozsáhlému využívání vzdušné sféry k manévru. Zejména na celé řadě cvičení v armádách států NATO byly vytvářeny vzdušné úderné odřady k úderu na druhé sledy a zálohy protivníka, v první řadě na jeho tanková uskupení. Tyto odřady se obvykle skládaly ze dvou skupin bitevních vrtulníků (po sedmi v každé), skupiny průzkumných vrtulníků (čtyři vrtulníky) a dvou skupin bitevních letounů (po dvou v každé). Hloubka jejich činnosti činila 20–30 km, let do týlu byl uskutečňován na obcházejících směrech v malých výškách. O efektivnosti vojskového letectva v boji s obrněnými cíli svědčí i to, že podle zkušeností ze cvičení armád států NATO připadal mu podíl asi 20 % všech ničených tanků.

Zkušenosti z minulých válek, zvláště z Velké vlastenecké války, ukázaly, že úspěšného uskutečnění manévru bylo dosaženo jen za předpokladu dovedné realizace takových principů, jako je utajení, překvapivost, včasnost a jednoduchost uskutečnění.

Utajení a překvapivosti manévru v soudobých podmínkách může být dosaženo především uchováním jeho zámyslu v tajnosti, dezinformací nepřítele uskutečněním klamných opatření, nepřetržitým bojem s jeho prostředky průzkumu a REB. Včasnost manévru bude záviset na jeho rychlosti, které je dosahováno organizací ve zkrácených lhůtách, jednoduchostí zámyslu, vysokými tempy přesunu svazků a útvarů, překonáním různých překážek a chviliek odporu nepřítele z chodu a rovněž přesně organizovaným ženíjním zabezpečením přeskupení vojsk.

Základy úspěšného uskutečnění manévru v jakékoli operaci jsou položeny již při přijetí rozhodnutí k jejímu vedení. Tak při stanovení zámyslu velitel současně s jinými otázkami plánuje formy manévru, ja-

kými uskupeními vojsk bude vedena nejsložitější manévrová činnost, způsob zabezpečení splnění jejich úkolů a zásady organizace součinnosti, způsob obchvatu nepřítele ze vzduchu a k němu vyčleněné síly a prostředky. Při řešení otázek jaderného a palebného ničení stanoví způsob ničení PVO nepřítele, úkoly a obsah palebného ničení při přípravě a v průběhu manévru. Při rozpracování způsobů udržování vysokých temp postupu vojsk v útočné operaci (narůstání úsilí v obraně) předvidá organizaci efektivního působení proti opatřením podnikaným nepřítelem ke zmaření manévru, kromě toho i možné varianty přenesení úsilí na nové směry atd.

Jak ukazují zkušenosti z minulé války a cvičení, velitel svazu, kromě obvyklých otázek při sladění činnosti sil a prostředků, které se zúčastní operace, stanoví způsob uskutečnění manévru vojsky a palbou, podle různých variant činnosti, způsoby využití výsledků jaderného a palebného ničení a změnu cílů palebných úderů, organizaci obsazení výhodných čar a postavení v operační hloubce a narůstání úsilí vojsk v průběhu rozvíjení úspěchu.

 z kapitalistických armád

Vojenská politika USA v Reaganově druhém funkčním období

Uplýnula polovina Reaganova druhého období ve funkci prezidenta Spojených států amerických. Mírová rétorika, která se začala objevovat ve vystoupeních amerického prezidenta i dalších představitelů administrativy USA od začátku roku 1984, vedla k úvahám, zda v zahraniční a vojenské politice Spojených států se něco mění nebo po opětovném zvolení Reagana se může změnit. Tyto naděje mohla posílit ochota americké vlády přijmout sovětský návrh na nové rozhovory o strategických a kosmických zbraních. Slíbené bylo, že na lednovém setkání ministrů zahraničí SSSR a USA přistoupila americká strana i na formulaci cílů jednání — „vypracovat účinná ujednání zaměřená na odvrácení hrožícího zbrojení v kosmu a na zastavení zbrojení na Zemi“.

Vývoj americké politiky v letech 1985 až

1986 však ukázal, že chybí činy, které by opravňovaly k optimistickým prognózám. Naopak realizovaná opatření potvrzují **naprostou kontinuitu americké vojenské politiky**, koncipované v prvním funkčním období. Skutečné záměry a cíle jsou však před tuzemskou i zahraniční veřejností pečlivěji než dříve kamuflvány. Oficiální dokumenty a projevy ličí vojenskou aktivitu USA jako výhradně obrannou, určenou k zajištění bezpečnosti a zájmů kapitalistického světa před ohrožením ze strany Sovětského svazu, který údajně má v některých vojenských oblastech převahu. Jen občas se někdo vyjádří otevřeněji, např. ministr obrany Weinberger: „Musíme udržovat vojenské síly, abychom dosáhli jasně definovaných diplomatických cílů... Málo lidí pochopilo tak jasně jako prezident Reagan, že v diplomatické rukavici je nutné mít silnou vojenskou ruku.“

Vojenská strategie USA

Ve výroční zprávě Kongresu USA z února roku 1985 charakterizuje Weinberger současnou americkou vojenskou strategii jako pokračování „pružné reakce“, přijaté na počátku šedesátých let. V projevu před senátním výborem USA pro zahraniční vztahy dne 31. 1. 1985 líčí americkou strategii jako obrannou, určenou k odstrašování potencionálního protivníka. Říká: „Udržujeme své síly, jen abychom mohli reagovat na ohrožení naší bezpečnosti a našich zájmů.“ Názyvy vojenských strategií nejsou důležitě. Na první pohled se však liší náplň a cíle vojenskostrategických koncepcí USA v šedesátých a sedmdesátých letech od koncepcí osmdesátých let. Jejich zásady byly vypracovány začátkem Reaganova prvního funkčního období. Prezident je schválil pod názvem strategie „přímé konfrontace“. Oficiálně se tohoto názvu v USA nepoužívá zřejmě proto, že pojmenování nemá „obranň“ nádech. Všechny poválečné vojenskostrategické koncepce USA byly „odvetou“, „reakcí“, „reagováním“. Za jádro všech je vydávána odstrašovací funkce ozbrojených sil.

Odstrašování (deterrence) však nemá jen úlohu pasivní — vyvíjet tlak na protivníka, aby se zdržel jednání, které si strana, vykonávající odstrašování, nepřeje. Z hlediska této strany má odstrašování také funkci aktivní. Spočívá v tom, že jí poskytuje možnost zvolit si eventuálně dobu vhodnou k pokusu o dosažení politických cílů ozbrojenými silami, tedy k rozpoutání války. Aby odstrašování bylo věrohodné, musí ozbrojené síly podle americké vojenské doktríny být schopné odvety, obrany a eskalace konfliktu. Ozbrojené síly, které splňují tyto požadavky, jsou samozřejmě schopné i napadnout a vést útočné operace. Síly odstrašování mohou být zároveň silami agrese.

Koncem sedmdesátých let se v americké vojenské strategii objevil pojem tzv. „**prodlouženého odstrašování (extended deterrence)**“. Byl přijat i do strategie „přímé konfrontace“. Jde o teoretické podepření názorů o možnostech vedení omezené jaderné války v Evropě. Odstrašování nemá ztratit svou funkci ani po zahájení ozbrojeného konfliktu, má být „prodlouženo“ a ve válce za použití jaderných zbraní má plnit omezující roli. Má udržet konflikt se Sovětským svazem v Evropě pokud možno nejdéle pod prahem oboustranného použití strategických zbraní, čímž má být maximálně uchráněno území USA. Teorie „prodlouženého odstrašování“ předpokládá, že

Spojené státy prvním jaderným úderem nezničí všechny hodnotné cíle na území SSSR, budou však mít v záloze prostředky k vyřazení zbývajících kdykoli později. Jejich ohrožení má vyvolat na sovětské straně tzv. „samcodstrašování“, zastavit eskalaci konfliktu a umožnit ukončení války jednáním podle podmínek USA. Tuto pochybnou teorii, která vyjadřuje úsilí americké vlády dosáhnout politických cílů války na co nejvyšší úrovni ozbrojeného konfliktu, stejně jako myšlenku o reálnosti omezené jaderné války v Evropě političtí i vojenští představitelé Sovětského svazu již několikrát kategoricky odmítli.

Odstrašování je obsahem vojenské strategie USA v míru a jeho obranná interpretace je v oficiálních materiálech a vystoupeních náležitě popularizována. Jinou otázkou, a mnohem důležitější, jsou úkoly vojenské strategie v ozbrojeném konfliktu. Ty je nutné vyvozovat z celého komplexu opatření americké vojenské politiky. Weinberger ve své zprávě Kongresu z 8. 12. 1982 potvrzuje existenci této druhé strategie, když říká: „Chybou v myšlení je, jestliže přeneseme obranné pojetí naší strategie v míru na strategii a taktiku, kterou bychom měli uplatňovat ve válce.“

Z konkrétních opatření vojenských příprav USA je možné vyvodit, že současná americká vojenská strategie má tyto hlavní úkoly:

— dosáhnout „zaručeného zničení“ protivníka (Sovětského svazu a ostatních států VS) předstihujícím jaderným úderem,

— zabezpečit „přežití“ Spojených států tím, že se zabrání, aby území USA bylo vystaveno napadení, a v případě, že se to nepodaří, maximálním omezením škod na vojenských, politických a ekonomických cílech a ztrát obyvatelstva,

— vojenskou silou zabezpečit zájmy Spojených států v Evropě, v Latinské Americe, na Středním východě a v Jihozápadní Asii, ve Východní Asii a v Pacifiku, v Africe, přičemž počítat s tím, že ozbrojený konflikt může být veden v několika oblastech současně.

Tyto ambiciózní úkoly, které vyplývají ze světovládých politických cílů USA, jsou po vojenské stránce mimořádně náročné. Vyžadují podstatný růst kvality i kvantity všech druhů ozbrojených sil a řadu dalších opatření v politickém a hospodářském životě země. Nutí orgány zodpovědné za stav vojenské připravenosti, aby usilovaly o dosažení vojenskostrate-

gické převahy nad Sovětským svazem, o vytvoření potenciálu prvního odzbrojujícího úderu a s pomocí spojenců o zabezpečení regionální převahy v jednotlivých zájmových oblastech nebo schopnosti rychle ji dosáhnout. V rozsáhlých vojenských přípravách, které americká vláda zahájila začátkem osmdesátých let a v kterých pokračuje i v Reaganově druhém funkčním období, nejde tedy, jak se snaží propaganda tvrdit, o vyrovnání předstihu SSSR a dohnání zpoždění, zaviněného předešlými americkými vládami. Jde o materiální přípravy k agresí, podaří-li se dosáhnout plánovaného výhodného poměru sil.

Horečné tempo válečných příprav USA v tomto desetiletí dokumentují údaje o vojenském rozpočtu. V letech 1981 až 1984 vzrostly roční přímé vojenské výdaje USA o 45 % (ze 157,5 na 227,4 miliardy dolarů). V Reaganově druhém funkčním období se mají dále zvýšit o více než 40 % (z 253,8 v roce 1985 na 358,4 miliardy dolarů v roce 1988). Za 4 roky Reaganova prvního funkčního období činily vojenské výdaje celkem 780,1 miliardy dolarů, zatímco za druhé období se předpokládá vydat na vojenské účely 1219,1 miliardy dolarů, tedy o 56 % více. Roční výdaje na nákup výzbroje a bojové techniky vzrostly v prvním období o 76 % (z 35,2 na 61,9 miliardy dolarů), ve druhém funkčním období má růst pokračovat a má činit 57 % (z 69,7 na 110 miliard dolarů). V roce 1988 má být na nákup zbraní a bojové techniky vydána již více než trojnásobná částka ve srovnání s rokem 1981. Na výzkum a vývoj bylo vydáno v roce 1981 15,2 miliardy dolarů, v roce 1985 téměř dvojnásobná částka — 27,8 miliardy dolarů a v roce 1988 to má být skoro trojnásobek — 42 miliardy dolarů.

Plnění prvních dvou úkolů americké vojenské strategie, „zaručené zničení“ a „přežití“, předpokládá získání schopnosti prvního odzbrojujícího jaderného úderu. Vojenský potenciál k tomu zahrnuje:

- strategické útočné zbraně a jaderné zbraně středního dosahu na předem určených základnách, schopné ničit zpevněné vojenské cíle,

- protiponorkové zbraně, schopné potápit protivníkovy ponorky se strategickými a operačními řízenými střelami (RS),

- kosmické protidružicové zbraně, schopné potápit protivníkovy ponorky se strategickými a operačními řízenými střelami (RS),

- kosmické protidružicové zbraně, schopné ničit družicové systémy včasné výstrahy, velení a spojení protivníka,

- protiraketovou obranu (částečně umístěnou v kosmu) a protivzdušnou obranu, schopnou ničit protivníkovy RS a bombardovací letouny, které přelily první jaderný úder a uskutečňují odvety úder,

- spolehlivý systém velení, řízení a spojení.

Právě ve zdokonalování a rozšiřování těchto zbraňových systémů a technických prostředků leží těžiště výstavby strategických útočných a obranných sil, tzv. nestratégických jaderných sil, podpůrných systémů a vývoj kosmických útočných zbraní.

K zabezpečení třetího úkolu vojenské strategie USA, zajištění amerických globálních zájmů, směřuje budování a modernizace pravidelných sil a záloh pozemního vojska, vojenského letectva a vojenského námořnictva. Zvláštní důraz je položen na rozšíření počtu bojových plavidel vojenského námořnictva, na výstavbu vojska pro rychlé zasazení, na budování sil pro speciální operace, na podstatné zvýšení kapacity vzdušné a námořní přepravy. Značná část ozbrojených sil USA je předem určena v prostorech nebo blízko prostorů předpodobného použití. Spojené státy mají přes 1500 vojenských základů a objektů na území 32 států po celém světě. Je na nich rozmístěno přes půl miliónu amerických vojáků.

Pokud jde o vedení ozbrojených konfliktů, americké ozbrojené síly jsou připravovány na současně zasazení na několika válčících. Americká vojenská strategie dokonce doporučuje otevřít frontu v dalších světových oblastech, kde je protivník v nevýhodě (tzv. geografická eskalace). Vojska jsou orientována na vedení dlouhodobé války (Weinberger: „Nemůžeme počítat, že válka skončí za několik měsíců, i když uděláme vše pro co nejrychlejší vítězství.“) Ozbrojené síly USA mohou být podle současné vojenské strategie použity v těchto **druzích válek**:

- **V subkonvenčních válkách** vedených jednotkami pro speciální operace buď v rozvojových zemích pokrokové orientace proti tamnímu politickému vedení, nebo v ostatních rozvojových zemích proti demokratickému hnutí k udržení reakčních proamerických režimů.

- **V intervenčních válkách** v mimoevropských oblastech buď pravidelnými konvenčními silami, nebo jednotkami pro speciální operace. Vojenská intervence může mít různou formu — nepřímou vojenskou intervencí prostřednictvím pomoci třetímu proamericky orientovanému státu [např. proti Nikaragui přes Honduras], přímou vojenskou podporu proamericky orienta-

ného režimu (např. Salvador), přímou vojenskou intervencí (např. Grenada), lokální válku (např. Vietnam). Pro intervenční války se na území USA buduje „vojsko pro rychlé zasazení“. Pro intervenci na Středním východě a v jihozápadní Asii bylo na území USA vytvořeno tzv. Střední velitelství amerických ozbrojených sil, do jehož podřízenosti by byly v případě potřeby vyčleněny předurčené síly.

— **V konvenční válce na válčišti**, kterou se rozumí ozbrojený konflikt mezi USA a SSSR a jejich spojenci s největší pravděpodobností v Evropě. Konvenční válka na evropském válčišti může být rozpoutána nenadálým napadením nebo po období příprav v průběhu zostřující se mezinárodní situace. Byla by vedena konvenčními silami USA a jejich spojenců podle zásad „kombinovaného vzdušného a pozemního boje“, aplikovaného na Evropu ve formě tzv. Rogersova plánu. Podstatou je schopnost současně s úspěšným vedením bojové činnosti vojsk v dotyku ničit síly protivníka v hloubce a zabránit jejich přísunu a zasazení, včetně použití vojenského letectva. Předpoklady pro to vytváří technický rozvoj konvenčních zbraní, zejména zavádění účinnějších zbraňových systémů

s delším dosahem a se submunicí s přesným navedením.

— **V jaderné válce na válčišti**, kterou se rozumí ozbrojený konflikt mezi koalicemi států NATO a Varšavské smlouvy vedený s použitím jaderných zbraní rozmištěných na evropském válčišti. Představy o omezení jaderné války v Evropě spolu s teoriemi „prodlouženého odstrašování“ nepřestávají zaměstnávat velení amerických ozbrojených sil. Chtělo by „řídít eskalaci“ a přimět státy Varšavské smlouvy na základě jejich obav z důsledků stupňování jaderného konfliktu ukončit válku za podmínek výhodných pro USA. Americké velení nevylučuje ani neomezené použití jaderných zbraní na válčišti od samého počátku války.

— **Ve strategické jaderné válce**, kterou se rozumí ozbrojený konflikt mezi koalicemi států NATO a Varšavské smlouvy s neomezeným použitím všech sil a prostředků, které mají ve výzbroji. Může v ní vyústit jaderná válka na válčišti nebo může být rozpoutána od samého počátku konfliktu prvním odzbrojovacím jaderným úderem. Také strategická jaderná válka může být odstupována výběrem cílů.

Uplatnění vojenské strategie USA ve výstavbě ozbrojených sil

Vojenská politika USA se promítá v řadě činností a opatření v různých oblastech života Spojených států — v legislativě, v ekonomice, v civilní obraně, nejvýrazněji však na úseku ministerstva obrany a tam nejkonkrétněji ve výstavbě ozbrojených sil. Struktura, všechny druhy zabezpečení, velení a řízení, příprava ozbrojených sil vycházejí z úkolů vojenské strategie. Plány modernizace strategických sil i sil všeobecného určení sahají až do devadesátých let, výzkum, vývoj a zavádění kosmických útočných zbraní až do prvního desetiletí XXI. století.

U strategických útočných zbraní se modernizace týká všech tří složek — pozemních a námořních strategických RS i strategických bombardovacích letounů. Společným cílem nových zbraní je na základě zvýšené přesnosti, dosahu (u námořních RS), schopnosti překonávat nepřátelskou PRO, spolehlivosti dosáhnout vysokých ničivých účinků i proti zpevněným objektům a zároveň vyšší odolnosti a manévrovosti zlepšovat možnosti „přežít“ strategických zbraní. V průběhu osmdesátých let se má u strategických útočných sil také zvýšit o více než 50 % počet jaderných hlavic a pum a v roce 1990 má dosáhnout téměř

14 000. U pozemních strategických RS byly v roce 1986 zaváděny do operačního použití RS MX. Nová RS má desetinásobnou bojovou hlavicí, dosah až 11 000 km, vysokou přesnost zásahu, schopnost ničit zpevněné cíle a nižší zranitelnost, než dosavadní střely. Plán předpokládá na konci Reaganova funkčního období ve složení strategických sil 100 RS MX vedle 1000 RS Minuteman. Ve vývoji je malá mobilní pozemní strategická RS s jednou nedělitelnou hlavicí Midgetman. Plánuje se dodávka 1000 těchto střel, které mají být zaváděny do výzbroje postupně od začátku devadesátých let. Námořní strategické RS procházejí též modernizací, kterou se zvyšuje jejich počet i účinnost. K 31 ponorkám s jaderným pohonem staršího typu (Lafayette) s 16 odpalovacími zařízeními, vyzbrojenými částečně RS Poseidon, částečně RS Trident I přibývají ročně 1–2 modernější ponorky Ohio (v roce 1985 bylo v operačním použití 6 těchto ponorek, od devadesátých let půjde o ponorky novější konstrukce) s 24 odpalovacími zařízeními, vyzbrojované přechodně RS Trident I. Od prosince roku 1989 budou všechny dosavadní ponorky Ohio postupně přezbrojovány a nové ponorky vyzbrojovány

strategickými RS Trident II (technické parametry jako RS MX). Třetí složka strategické triády, strategické bombardovací letectvo zvýší ještě v druhé polovině tohoto desetiletí svou údernou sílu postupným vyzbrojováním letounů B-52G a H řízenými střelami s plochou dráhou letu (ALCM, s jadernou hlavicí, dosah 2500 km) a zavedením 100 nových bombardovacích letounů B-1B. Pokračuje vývoj bombardovacího letounu ATB (se sníženou možností jeho zjištění technickými prostředky) — v první polovině devadesátých let má dostat strategické letectvo 120 letounů.

Při plnění strategických úkolů počítá velení USA v čim dál větším rozsahu s **jadernými zbraněmi středního dosahu** (v americkém dělení tvoří část tzv. nestrategických jaderných sil). U pozemních prostředků jsou to především RS Pershing I (108 odpalovacích zařízení), rozmístované od prosince roku 1983 v NSR. Vzhledem ke svým technickým možnostem (rychlost letu, dosah, přesnost, mobilnost) představují na evropském válcíšti v této kategorii zbraní hlavní prostředek k vedení prvního odzbrojujícího jaderného úderu. Dále je pro strategické úkoly v Evropě určeno z pozemních prostředků 116 odpalovacích zařízení (464 RS) střel s plochou dráhou letu, plánovaných umístit v letech 1983—1988 ve Velké Británii, NSR, Itálii, Nizozemí a Belgii. U vojenského letectva mají být jako nosiče RS s plochou dráhou letu přizpůsobeny jak letouny B-52, tak B-1B. Od roku 1988 má být k dispozici 180 bombardovacích letounů s ALCM. Pro plnění strategických úkolů v globálním měřítku (včetně Evropy) americké velení předpokládá využívat ve velkém rozsahu námořní RS s plochou dráhou letu. Vyzbrojování hladinových lodí i ponorek těmito zbraněmi začalo v roce 1984. Do poloviny devadesátých let mají mít jaderné RS s plochou dráhou letu ve výzbroji 82 hladinových lodí a 101 ponorek.

Důležitou úlohu v úsilí o získání schopnosti k prvnímu odzbrojujícímu jadernému úderu přisuzuje současná americká vojenská strategie **strategickým obranným silám**. Reaganova administrativa se rozhodla odstoupit od politiky záměrného omezení protiraketové obrany (PRO), dohodnuté mezi americkou a sovětskou vládou začátkem sedmdesátých let. Snahou USA je získat schopnost zneškodnit Sovětskému svazu účinnou odvetu tím, že budou likvidovány jeho nejvýznamnější družicové systémy a že RS k odvetnému úderu nebudou schopné překonat zdokonalenou PRO. V současné době probíhající výzkumný pro-

gram rozšířeného systému PRO, urychlený na základě Reaganovy „iniciativy v oblasti strategické obrany“ a následně zavádění útočných kosmických zbraní v rámci PRO spolu s výstavbou operačního protidružicového systému povede v příštím desetiletí nezadržitelně k militarizaci kosmu s nedozírnými vojenskopolitickými a zahraničními politickými důsledky. Kromě PRO má být zdokonalována PVO proti bombardovacím letounům a RS s plochou dráhou letu, má být zvyšována účinnost a spolehlivost družicových i pozemních systémů včasné výstrahy, mají být zaváděny nové prostředky pro vyhledávání, zjišťování a sledování objektů v kosmu.

Plnění úkolů strategických sil je neodmyslitelné bez stálého zdokonalování **strategických systémů velení, řízení a spojení**. Má se zvyšovat spolehlivost systémů a zajištění přijetí rozhodnutí o použití strategických zbraní, řízení palebných prostředků, informovanosti o splnění úkolů, o stavu vlastních sil, o nových cílech, vzájemné spojení apod.

K zabezpečení globálních zájmů Spojených států je zvyšována kapacita všech druhů **sil všeobecného určení**.

Pozemní vojsko prochází organizačními změnami, dostává účinnější výzbroj a bojovou techniku, je zabezpečováno novými prostředky velení, řízení a spojení. Zvyšuje se jeho úderná a palebná síla, mobilnost, protitanková kapacita. Mechanizované a obrněné divize dokončí v nejbližších letech přechod na novou organizaci „divize 86“. Část pozemního vojska má být schopná pružně plnit požadavky tzv. geografické eskalace. Ve výstavbě jsou dvě nové lehké pěší divize, plánuje se přezbrojit dvě dosavadní pěší divize lehkou výzbrojí a aktivovat lehkou pěší divizi ze záložních sil. Cílem je učinit téměř 50 % pozemního vojska na základě zvýšené mobility rychle použitelným kdekoli na světě. U amerického pozemního vojska v Evropě se v dosavadním složení změny nepředpokládají. Plánuje se zvýšit ve skladech na středoevropském válcíšti množství předsumované těžké výzbroje o 50 %, takže tam bude pro 6 svazků, o které má být podle plánu zvýšeno do 10 dnů současné uskupení 4 amerických divizí.

Modernizace pokračuje i u **vojenského letectva všeobecného určení**. Rostou jeho bojové možnosti především při činnosti v noci a za ztížených povětrnostních podmínek s použitím konvenčních prostředků ničení. K vojskům jsou dodávány moderní obměny bojových letounů typu F-15 a F-16. Podle zprávy amerického ministra obrany

z února roku 1985 v příštích pěti letech má být pro vojenské letectvo nakoupeno 1284 bojových letounů, což zajistí obměnu přes 40 % předpokládaného celkového stavu.

Ke značnému kvantitativnímu i kvalitativnímu růstu dochází u amerického **vojenského námořnictva**. Prezident Reagan mu vytýčil úkol získat a udržet nadvládu na světových oceánech a mořích. V osmiletém plánu na léta 1981–1988 se ukládá zvýšit počet bojových plavidel ze 480 na 600. Do roku 1985 se počet plavidel zvýšil asi o 50 (na 542). Počet letadlových lodí se má zvýšit ze 13 na 15, počet víceúčelových stíhacích ponorek na jaderný pohon na 100. Bude pokračovat modernizace letounového parku vojenského námořnictva. Ke značnému růstu bojové účinnosti vojenského námořnictva dochází vyzbrojením RS s plochou dráhou letu. Existují 3 modifikace těchto střel typu Tomahawk: protilodní RS s dosahem do 400 km, protizemní RS s konvenční hlavicí s dosahem až 1100 km a protizemní RS s jadernou hlavicí s dosahem až 2500 km. Všechny druhy mohou být vyzbrojeny jak ponorky, tak hladinová plavidla.

K zajišťování globálních zájmů USA je již několik let organizováno „**vojsko pro rychlé zasazení**“, složené ze všech druhů vojsk. Současný stav přes 200 000 osob se má zvýšit na 440 000. Vojsko pro rychlé zasazení má mít po svém dobudování 5 divizí pozemního vojska, 10 křídél taktického letectva, 3 bojová skupení letadlových lodí, 1 pohotovostní vyloďovací skupinu a 2 divize námořní pěchoty. Zajišťuje se potřebný počet velkokapacitních dopravních letounů a plavidel, budují se základny, předstoupuje se část sil a těžké výzbroje do prostorů předpokládaného zasedání vojsk nebo do jejich blízkosti, zvyšuje se množství představené výzbroje skladované na plavidlech, zásoby veškerého představeného materiálu se plánuje zvýšit za dvě Reaganova funkční období o 150 %.

Rychlost a rozsah zásahu amerických ozbrojených sil závisí především na kapa-

citě **přepavy**. Proto je v plánech vojenských příprav USA věnována mimořádná pozornost zvyšování strategické mobility. Ve Weinbergerově zprávě Kongresu z roku 1985 se uvádí, že koncem tohoto desetiletí má být ve srovnání s rokem 1982 zvýšena kapacita vzdušné přepravy o 80 %, námořní přepravy o 110 %. V téže zprávě se zdůrazňuje, že evropská i asijská spojenci USA předurčili velký počet lodí pro přepravu sil a materiálu do jejich oblastí. Protože však kapacita jejich vzdušné přepravy je omezená, podstatnou část tohoto druhu přepravy musí zabezpečovat Spojené státy. Modernizují se dosavadní typy dopravních letounů C-5 a C-141, do roku 1988 má být verze s označením C-5 B a 44 civilních dopravních lodí, předurčených v případě potřeby pro vojenské účely.

Velkou péči věnuje americké velení výstavbě **sil pro speciální operace**. Tyto síly podřízené Velitelství speciálních operací působí v rámci vojenské pomoci v rozvojových zemích. Angažují se v boji proti demokratickému hnutí (v americké terminologii proti „teroristům“) v subkonvenčních operacích a při plnění zpravodajských úkolů. Reaganova vláda obnovila v roce 1981 tyto jednotky, doplnila je na plné stav, vyzbrojila modernější výzbrojí a bojovou technikou, postavila novou speciální skupinu pozemního vojska a speciální skupinu vojenského námořnictva. Pro příští léta je plánována výstavba dalších skupin a jednotek tohoto druhu.

V souladu s vojenskostrategickou koncepcí „přímé konfrontace“ se podstatně zvyšuje úloha **záložních sil**. Potvrzuje to mj. skutečnost, že v roce 1984 byla zřízena funkce náměstka ministra obrany pro otázky záloh. Dbá se o trvalý růst bojeschopnosti obou druhů amerických záložních sil — Národní gardy i Organizované zálohy. Doplnují se kádrově i materiálově, zkvalitňuje se jejich výzbroj a bojová technika, zintenzivňuje se bojová a operační příprava. Je příznačné, že nejvíce se rozšiřují počty záložních sil vojenského námořnictva a letectva.

Úloha spojeneckých svazků, zahraniční pomoci a vojenské technické politiky

Vojenská politika USA počítá při plnění svých globálních politických cílů s rozsáhlým využíváním spojenců a spřátelených zemí. Spojené státy kalkulují s ekonomickým a vojenským potenciálem svých partnerů, potřebují jejich území pro zřizování základen, pro bezpečné přelety a mezupřistání, pro technické zabezpečování sil vo-

jenského námořnictva apod. Spojené státy mají uzavřeno několik set dvoustranných a vícestranných vojenských smluv s více než šedesáti státy. Americká vláda má dále zájem na tom, aby spojenecké a spřátelené státy, shodující se s ní v třídních antisocialistických cílech, byly schopny v maximální míře samy plnit regionální vojenské

úkoly, aby USA nebyly nuceny nadměrně se vojensky angažovat. K tomu zaměřuje svou zahraniční, zejména vojenskou pomoc.

V roce 1984 USA poskytovaly zahraniční pomoc ve výši přes 14 miliard dolarů, z toho vojenskou pomoc za téměř 6,5 miliard dolarů. Rozdělení vojenské pomoci zřetelně ilustruje vojenskopolitické zájmy USA. Přes 60 % šlo na Střední východ a do jihozápadní Asie, z toho daleko nejvíce dostal Izrael (1700 milionů dolarů), dále Egypt a Pákistán. Z latinskoamerických zemí se na vojenskou pomoc USA podílejí nejvíce Salvador a Honduras, ze zemí východní a jihovýchodní Asie Jižní Korea a Thajsko. Velká vojenská pomoc byla po-

skytována ekonomicky slabým, avšak vojensky významným státům NATO — Turecku, Řecku, Španělsku a Portugalsku (dohromady 1760 milionů dolarů). Pokud jde o vojenskou technickou politiku, v amerických oficiálních dokumentech se zdůrazňují dvě otázky:

— vyzbrojit vojska nejmodernější vojenskou technikou, která by vedla k předstížení ozbrojených sil států Varšavské smlouvy, uvolnit na to potřebné finanční prostředky a zapojit do tohoto úsilí nejlepší vědeckotechnické odborníky USA a spojeneckých zemí,

— přísně dbát na to, aby nedocházelo k transferu moderní techniky k vojenským účelům do socialistických států.

Postoj USA při odzbrojovacích jednáních

Stanoviska amerických delegací při odzbrojovacích jednáních ve Stockholmu, ve Vídni, v Ženevě nebo kdekoli jinde můžeme pochopit (a tedy i předem odhadnout) jediné tehdy, posuzujeme-li je v kontextu s cíli a úkoly vojenské politiky Spojených států. Jakákoliv eventální dohoda nesmí narušovat žádoucí vývoj v poměru vojenských sil, tj. dosažení vojenskostrategické převahy, výstavbu potenciálu prvního odzbrojovacího úderu, plnění jednotlivých dílčích programů budování a přípravy ozbrojených sil. Naopak musí napomáhat např. doplňování zpravodajských informací, získávání jinými prostředky průzkumu, změně v poměru sil ve prospěch států NATO, omezování vojenského potenciálu SSSR ve střední Evropě, politice „odstrašování“ apod. Řada amerických návrhů zjevně předem nepřijatelných pro socialistické státy je určena jen k taktickým účelům, jako je získání času, klamání veřejného mínění, zakrývání neochoty ke skutečnému omezení zbrojení a odzbrojení. Výsledkem jsou nekonstruktivní postoje amerických delegátů při odzbrojovacích jednáních a skutečnost, že po nástupu Reagana do prezidentské funkce se nepodaři-

lo dojednat jedinou odzbrojovací dohodu. Vojenská politika Reaganovy vlády je hlavní překážkou, která brání pozitivnímu obratu.

Americká vojenská politika je nejen zrcadlem zahraničně politických záměrů a cílů USA, ale potvrzuje, že Reaganova vláda se nadále orientuje na jejich uskutečnění i ozbrojenými prostředky. Fakta o úkolech vojenské strategie, o zaměření a rozsahu výstavby ozbrojených sil vedle dalších válečných příprav USA vyvolávají znepokojení v celém světě. Země socialistického společenství čelí agresivním plánům Spojených států neúnavnou mírovou diplomacií, ale i odhodláním za žádnou cenu nedopustit změnu dosavadní vojenskostrategické rovnováhy. Generální tajemník ÚV KSSS M. Gorbačov prohlásil 26. 4. 1985 na recepci po podepsání protokolu o prodloužení doby platnosti Varšavské smlouvy: „Sovětský svaz a země Varšavské smlouvy neusilují o převahu ani na Zemi, ani ve vesmíru. Nechceme soutěžit v tom, kdo postaví vyšší jadernou ohradu. Nepřipustíme však ani porušení vojenskostrategické parity. To je společný pevný postoj účastníků Varšavské smlouvy.“

Zkušenosti Sovětské armády z vedení bojové činnosti v noci ve VVV

Tato problematika nemá takový publikační rozsah a z tohoto faktu by mohla vzniknout nepřesná představa o významu vedení bojové činnosti v noci. Vojenská historie naopak podává mnohá svědectví o tom, že noční bojové činnosti bylo poměrně široce využíváno. Přispěla k tomu zejména skutečnost, že armády byly vybíjovány účinnými palebnými prostředky, a proto byla vojska postavena před úkol, aby eliminovala využití těchto prostředků nepřítelem, aby si uchránila bojeschopnost a úspěšně splnila bojové úkoly.

Jedním ze způsobů, jak toho dosáhnout, bylo vést zejména útočnou bojovou činnost v podmínkách omezené viditelnosti. Noční temnota podstatně snižovala možnosti pozorování, přesnost vedení palby a úderů letectva, naopak umožňovala překvapení, skryté soustředování vojsk a manévry útočících vojsk. Proto již v první světové válce, kdy byly hromadně používány tanky, letectvo a dělostřelectvo, byla vedena noční bojová činnost velkými svazy vojsk. Ještě větší rozmach vedení bojové činnosti v noci zaznamenala historie druhé světové války a Velké vlastenecké války.

Podle předválečných názorů bylo vedení noční bojové činnosti v Rudé armádě běžnou záležitostí. Polní řád Rudé armády z roku 1936 doporučoval vést noční útok střeleckými prapory a pluky a jako výjimku střeleckými divizemi. V návrhu Polního řádu z roku 1940 se zdůrazňovalo, že těžkosti, které přináší noční boj zejména při velení a manévru limitují a omezují úkoly. Proto mají vojska ovládnout jednotlivé opěrné body a čáry. Válka však vnesla do těchto úkolů podstatné změny, úloha a význam noční bojové činnosti se výrazně zvýšily.

Již v 1. období Velké vlastenecké války se využívalo noci pro přeskupování vojsk a jejich přesuny do výchozích prostorů i pro přepady jezdeckem do týlu nepřítele. Ve 2. a 3. období Velké vlastenecké války SSSR se vedení bojové činnosti v noci rozšířilo do operačního měřítka (8. a 3. armáda v záporožské operaci 14. 10. 1943, překonání vodní překážky 8. gardovou armádou v lublinsko-brestské operaci 20. 7. 1944). Ještě aktivnější byla činnost tankových armád. V berlínské operaci se noční bojová činnost realizovala ve frontovém

měřítu — v noci zahájil útočnou operaci 1. běloruský front.

Ze zkušeností z Velké vlastenecké války je možné učinit závěr, že novým jevem bylo vedení bojové činnosti v noci vševoj- skovými i tankomechanizovanými svazky a svazy, a že se řešily nejenom taktické, ale i operační úkoly. Tím byl sledován cíl — uchránit živou sílu vlastních vojsk, zmen- šit ztráty a dosáhnout překvapení.

Válka potvrdila známé rčení, že noc je spojencem pouze smělych, zkušených a do- vedných velitelů a vojáků.

Z vedení noční bojové činnosti získali sovětské velitele a štáby cenné zkušenosti. Důležité byly rovněž podmínky, za nichž se přecházelo do útoku. V řadě operací přecházela vojska do nočního útoku v pod- mínkách přímého dotyku s nepřítelem (berlínská, mandžuská operace). V těchto případech se plánování a příprava operace uskutečňovaly s dostatečným časovým předstihem. Plány operace se zpracovávaly podrobně. V některých operacích byl útok zahajován ve druhé polovině noci, aby se vytvořila možnost rozvinout úspěch útoku v ranních hodinách.

K zabezpečení nepřetržitosti útoku se skoro ve všech operacích Sovětské armá- dy ve VVV pokračovalo ve vedení bojové činnosti v noci a využívalo se úspěchů z předcházející denní doby.

V těch případech, kdy by mohl nepřítel využít noci k upevnění obrany a k přisunu záloh, byl zahajován útok na počátku noci. V situacích, kdy se nepřítel zachytil a opevnil na mezilehlých čarách a postave- ních, zahájení útoku bylo plánováno v po- lovině noci nebo k ránu, což vytvářelo čas- ové možnosti pro lepší přípravu útoku a vojsk.

Bez ohledu na to, kdy byl noční útok za- hajován, byla respektována zásada, aby zámysly operace (boje) byly jednoduché, aby se vyloučil složitý manévry. Při určová- ní směru hlavního úderu se dbalo na to, aby byl zabezpečen moment překvapení a rychlého ovládnutí důležitých uzlů obrany a tím narušena fašistická obrana a vytvo- řeny podmínky pro rozvíjení útoku ve dne. Dbalo se rovněž na to, aby vojska byla za- bezpečena různými osvětlovacími prostřed- ky, viditelnými orientačními body a aby terén byl průchodný pro bojovou techniku.

Charakteristické pro práci velitelů a operačních štábů bylo, že byl položen zvláštní důraz na organizaci součinnosti u frontů a armád (záporožská, budapeš- táská a berlínská operace). Součinnost pro- bíhala na mapách a maketách. Zvláštní po-

zornost pak věnovali důstojníci a generá- lové z velitelství frontů a armád poskyto- vání pomoci podřízeným svazkům.

Pozornost u jednotek a svazků při pří- pravě na vedení noční činnosti byla věno- vána organizaci součinnosti přímo v záj- movém prostoru, a to ještě v podmínkách denní viditelnosti. Určovala se místa prů- chodů v překážkách a zátarasech, způsoby jejich označení, jednotné orientační zna- ky, řešila se otázka pořádkové služby, svě- telného zabezpečení, maskování.

V období přípravy operace se vojska in- tenzivně připravovala na noční bojovou činnost. Až 50 % zaměstnání probíhalo v noci. V řadě případů útvary střeleckých divizí druhého sledu přešly na noční cyk- lus — tj. v noci se konala veškerá činnost a ve dne se odpočívalo.

Dobrou praxí štábů bylo, že soustřeďo- valy zkušenosti z předchozích nočních bu- jů a operací a ty předávaly vojskům v po- době metodik pro přípravu vojsk v noč- ních podmínkách.

V období přípravy na noční bojovou čin- nost vzrůstala úloha stranickopolitické práce. Bylo to podmíněno tím, že za noční bojové činnosti se zvyšují nároky na psy- chiku, fyzické i morální vlastnosti lidí. Proto bylo úkolem základních stranických organizací a stranickopolitického aparátu zintenzivnit individuální práci s lidmi v jednotkách.

Určujícím požadavkem při prolamování nepřátelské obrany bylo dosažení překva- pivosti počátečního úderu. Proto vojska přecházela do útoku bez dělostřelecké pří- pravy. Někdy se používaly netypické pro- středky, jako světlomety (v berlínské ope- rací), nebo byly rozsvíceny u tanků světlo- mety atd. Dělostřelectvo však bylo v tr- valé bojové pohotovosti a jestliže bylo zjiš- těno, že fašisté očekávají útok sovětských vojsk a chystají se k jeho odražení, pak noční útok byl zahajován krátkou dělostře- leckou přípravou nebo dělostřeleckým pře- padem.

Při pronásledování nepřítele v noci se široce používaly předsunuté odřady. Jejich činnost, zejména pokud byly předsunuté odřady vytvořeny z jednotek tankových a mechanizovaných svazků, se vyznačovalo velkou rozhodností. Při použití předsunu- tých odřadů se v průběhu války projevil dvě tendence: velitelé a štáby usilovali maximálně zvýšit jejich palebné a mané- vrovací možnosti a zvýšenou pozornost vě- novali jejich přípravě pro boj v nočních podmínkách.

K obejití nepřítelů a ovládnutí nepřátelských operních bodů v nočních podmínkách v průběhu Velké vlastenecké války byly používány malé skupiny (4–5 osob) samopalníků. Tyto skupiny postupovaly před útočícími vojsky, střílely z chodu a používaly ruční granáty při ničení nepřátelských vojáků a působily jako demoralizující činitel na nepřátelská vojska.

Při použití druhů ozbrojených sil a druhů vojsk se při nočním boji projevovaly zvláštnosti. Neefektivnější bylo používat k prolamování nepřátelské obrany speciálně na noční boj připravené zesílené prapore, úderné odřady a skupiny. Dělostřelectvo se přidělovalo střeleckým jednotkám jako doprovodný prostředek. Při nočním útoku byla hustota dělostřelectva menší než při útoku ve dne.

Pro tankové jednotky a útvary, které působily jako tanky přímé podpory pěchoty, byla charakteristická těsná součinnost s pěchotou, dělostřelectvem a ženisty. Praxe Velké vlastenecké války ukázala na možnost uplatnění v noci i tankových a mechanizovaných svazků a svazů jako rychlých skupin. Tempo jejich postupu často dosahovalo průměrného denního tempa.

V průběhu Velké vlastenecké války vzrůstala také úloha letectva při působení v noci. Tato tendence našla svůj výraz ve vytváření svazků nočního bombardovacího letectva a rozšíření úkolů, které plnilo. Tyto svazky vedly samostatné operace k nočním úderům na vojenskoprůmyslová a administrativně politická centra, nepřátelská letiště, železniční uzly, ale uskutečňovaly rovněž přímou podporu útočících pozemních vojsk.

Pro boj v noci se rovněž často používalo i vojsko PVO. Kromě svého hlavního úkolu zabezpečit vlastní vojska před napadením vzdušným nepřitelem se poprvé v historii sovětského vojenského umění použily v široké míře útvary světlometů v berlínské operaci pro osvětlení bojiště.

Noční bojová činnost Sovětské armády měla v průběhu VVV své významné místo. O tom podává svědectví i Polní řád Rudé armády z roku 1943, kde se v části „noční útok“ píše: „Noční bojová činnost za dnešní situace není zvláštností. Noc (mlha) nejvíce přispívá k dosažení překvapení a zmenšuje ztráty palbou.“ Dále pak jsou v Polním řádu obsaženy úkoly nočního útoku, je zdůrazněna jednoduchost plánu, jeho obsah a je rovněž zdůrazněno co nejpečlivěji zabezpečit přípravu a organizaci útoku a požadavek co nejprůběžněji utajit jeho přípravu a zahájení.

Zkušenosti z 2. světové války zdůrazňují požadavek, aby vojska byla schopna bojovat ve dne i v noci. Také současná bojová technika a výzbroj působí se stále větší intenzitou na chápání bojové činnosti v noci jako zcela přirozený jev, který však vyžaduje zvláštní organizační zabezpečení a vysokou palebnou a manévrovací schopnost vojsk.

Vedení bojové činnosti v noci je věnována zvýšená pozornost i v armádách paktu NATO, a proto je vedení boje v noci součástí mnohých cvičení. V polním řádu armády USA FM-100-5 (upravené vydání z roku 1982) se specifikuje řada otázek vedení noční bojové činnosti. Uvádí se, že bez ohledu na infracístoje vyžaduje omezená viditelnost změnu způsobů vedení bojové činnosti. Zdůvodňuje se to tím, že je účinnost většiny zbraní omezena, že je obtížnější řízení vojsk, že se zvyšují možnosti nenadálého napadení vojsk při zaujímání obrany.

Naproti tomu se snadněji utajují přesuny vojsk, noc a omezená viditelnost umožňují útočnickovi přiblížit se nepozorovaně k obraně. Zdůrazňuje se výhodnost přiblížit se nepozorovaně k obraně. Zdůrazňuje se výhodnost útoku za omezené viditelnosti (noc, mlha, zadýmování), a proto musí být jednotky schopny vést útok i za těchto podmínek.

Na současném stupni rozvoje vojenství, kdy se rychle rozvíjí bojová technika, ale i infracístoje a prostředky světelného zabezpečení, jsou poznatky z vedení bojové činnosti v období druhé světové války a Velké vlastenecké války aktuální, ale přirozeně jsou obohacovány o nové možnosti a poznatky a podléhají i určitému vývoji a změnám.

Přístup k vedení bojové činnosti v noci je motivován nutností vyplývající z zásady operačního umění o nepřetržitě činnosti, což znamená vést bojovou činnost bez přerušení, bez ohledu na denní a noční dobu či meteorologické podmínky. Činnost v noci je tedy považována za nedělitelnou součást bojového dne.

Při organizaci a přípravě bojové činnosti v noci je nutné přihlížet ke specifickým zvláštnostem, které vytváří noční doba. Ty mají vliv na přípravu velitelů, štábů i vojsk, na zpracování bojových dokumentů a organizaci přípravy bojové činnosti a jejího zabezpečení. Máme-li na mysli zabezpečení, nelze je redukovat pouze na vybavení potřebnou výstrojí a technickými prostředky, ale musí obsahovat i přípravu vojsk. Je třeba počítat s tím, že noc nega-

tivně ovlivňuje psychiku člověka, že narůstá nervové napětí, že se zrychluje vyčerpání lidí. Proto je nezbytné, aby v rámci přípravy vojsk pro činnost v nočních podmínkách a za snížené viditelnosti byla věnována potřebná pozornost psychologické přípravě vojáků.

Ze zkušeností z druhé světové války z vedení noční bojové činnosti vyplývá, že většina opatření při organizaci boje se uskutečňuje přímo v terénu. Proto jedním z důležitých opatření je organizace a průzkum pro vedení bojové činnosti v noci, kdy je nezbytné uložit řadu úkolů specifických pro noční podmínky, zejména přihlídnout k možnostem osvětlení terénu, určení míst pro světelné orientační body a další.

Noční podmínky se musí promítnout i do bojového uskupení vojsk. Je nutné poskytovat větší samostatnost každému prvku tohoto uskupení v souvislosti s omezenými možnostmi jejich zabezpečení v noci. Do popředí vystupuje rovněž nutnost zkrácení vzdálenosti mezi jednotlivými sledy vojsk v souvislosti s potřebou rozvíjení útoku a vzhledem k dosahu zaměřovacích infrapřístrojů a dalších prostředků.

Podmínky noci budou mít vliv i na šířku pásu útoku a obrany, kdy bude třeba respektovat větší samostatnost a volnost činnosti jednotek.

Je nutné počítat s tím, že v noci jsou omezené možnosti mnohých palebných prostředků, zejména protitankových, což je dáno technickými vlastnostmi infrapřístrojů.

Je třeba brát v úvahu i fakt, že při mož-

ném použití jaderných zbraní v noci se zvětšuje pásmo ničení světelným zářením, že může dojít k dočasnému i trvalému oslepnutí osob, které budou mimo úkryty a že dojde i k poškození infrapřístrojů.

Zvýšený význam bude mít v nočních podmínkách i stanovení směrů, na nichž budou vojska působit. Optimální je, aby osami těchto směrů byly cesty a objekty, které lze rozpoznat i v podmínkách omezené viditelnosti.

I když noční podmínky usnadňují utajení přesunů vojsk a příprav k bojové činnosti, bude důležitá klamná činnost k utajení našeho skutečného zámyslu.

Z uvedeného přehledu některých specifických zvláštností noční bojové činnosti vyplývá požadavek tyto znát a respektovat a vytvořit nezbytné podmínky pro splnění bojových úkolů.

Zkušenosti, které získala Sovětská armáda v letech Velké vlastenecké války i praxe operační a bojové přípravy vojsk, přesvědčivě ukazují, že úspěch bojové činnosti v noci nezávisí pouze na technickém vybavení útvarů a svazků soudobými infrapřístroji a prostředky světelného zabezpečení. Stejně důležitá je i příprava k plnění bojových úkolů ve specifických podmínkách omezené viditelnosti. Proto všestranná příprava trvale obohacovaná o nové a efektivní způsoby plnění úkolů v noční bojové činnosti má své důležité místo v přípravě velitelů, štábů i vojsk. Významné místo přitom sehrává i tvůrčí aplikace zkušeností Sovětské armády z Velké vlastenecké války z vedení noční bojové činnosti.

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-лейтенант Йиржи Брыхта

Вопросы результатов и реализации документов стокгольмской конференции	3
Автор основывается на военно-политических результатах конференции по мероприятиям к усилению доверия и безопасности и по разоружению в Европе. На базе принятого документа оценивает его влияние на ЧНА при выполнении принятых обязательств.	

Полковник Ладислав Пршинесдому, кандидат философских наук

Значение решений XXVII съезда КПСС о современной военнополитической обстановке в мире для прогнозирования тенденций её дальнейшего развития	11
Автор на основе решений съезда советских коммунистов и разбора современной военно-политической обстановки намечает вероятные перспективы в этой области. Прежде всего решает вопрос о том, сможет ли человечество избежать ядерной опасности, или же возьмет верх политика конфронтации, которая повышает правдоподобность ядерного конфликта.	

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Подполковник Йиржи Дойива, кандидат военных наук, доцент

Прорыв подготовленной обороны противника с применением ядерного оружия	17
Автор, на основе принципов организации и ведения оборонительной операции группировкой армий войск НАТО, рассматривает возможности прорыва обороны противника с применением ядерного оружия. Особое внимание уделяет выбору направления главного удара, участка прорыва, ядерному и огневому поражению, в том числе и его планированию.	

Полковник Йиржи Кржижек, кандидат военных наук, доцент

Законы и принципы общевойскового боя	24
Автор характеризует законы и принципы современного общевойскового боя и подчеркивает их значение с учетом изменений, зависящих от принятия на вооружение новых боевых средств.	

Полковник Зденек Кодеш, кандидат военных наук, доцент

Боевые действия за овладение городом	28
В начале статьи автор рассматривает способы обороны города вероятным противником. Далее характеризует районы застроек, приводит примеры тактических принципов, анализирует характеристику и особенности боевых действий за овладение городом.	

Полковник Йосеф Кашпар, кандидат военных наук, доцент

Световое обеспечение боевых действий ночью	37
Автор рассматривает организацию светового обеспечения, средства его проведения, задачи и способы его организации, возможные указания командиров дивизий и содержание плана светового обеспечения.	

Полковник Зденек Ржезач

К некоторым проблемам боевой документации	40
Автор рассматривает проблематику разработки, использования и количества подготавливаемых, особенно графических боевых (оперативных) документов, предназначенных для руководства оборонительными и наступательными операциями.	

Полковник Милан Новотны, кандидат военных наук, доцент

- Разведывательно-огневые комплексы** 45
Автор анализирует часть проблематики боевого применения артиллерии при её включении в разведывательно-огневые комплексы. Приводит примеры некоторых проблем, а также способы их решения с целью организации дискуссии по указанным новым формам применения артиллерии.

Майор Йосеф Солничка

- Оценка и сравнение способов руководства и управления между тактической авиацией НАТО и авиацией и ПВО ЧНА** 52
Автор анализирует современную систему централизованного руководства тактической авиацией стран НАТО и аналогичный путь руководства в рамках ПВО и авиации в ЧНА, а также в Варшавском Договоре.

Полковник Мирослав Зукал

подполковник Павел Рубин, кандидат военных наук

- Некоторые мероприятия по ликвидации последствий применения нейтронного оружия в наступательной операции** 58
Авторы подчеркивают необходимость выполнения основных мероприятий по ликвидации последствий применения нейтронного оружия. Далее показывают необходимость тщательной организации спасения людей, их эвакуации, а также восстановления эксплуатационной возможности боевой техники.

Полковник Йосеф Немец, кандидат военных наук

полковник Карел Либл

- Устройство минно-взрывных заграждений в современных операциях** 64
На основе разбора отдельных учений и, прежде всего учения Палцат-86, авторы показывают возрастающее значение заграждений, особенно в начальном периоде войны при отражении агрессии противника и в ходе ведения оборонительной операции. Далее обобщают опыт и объясняют цели и принципы заграждений.

Полковник Владимир Клабан, кандидат военных наук

подполковник Йосеф Гозак

- Служба ракетного и артиллерийского вооружения в новой организационной структуре заместителя командира по вооружению** 71
Авторы объясняют основные понятия и содержание сферы деятельности службы ракетного и артиллерийского вооружения. Статью целесообразно дополнили своими рекомендациями, основанными на личном опыте.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

- Маневр – важнейший элемент современной общевойсковой операции** 75

ИНФОРМАЦИИ

- Военная политика США в период президентства Рейгана** 81
Автор на основе развития американской политики рассматривает военную стратегию США, её претворение в жизнь при строительстве вооруженных сил, значение обязательств перед союзниками, международную помощь и военно-техническую политику. В заключении анализируется точка зрения США на переговорах по разоружению.

Полковник Карел Адам, кандидат философских наук, доцент

- Опыт Советской Армии по ведению боевых действий ночью в ходе Великой Отечественной войны** 88
Автор рассматривает особенности боевых действий ночью в ходе Великой Отечественной войны и применяемые средства. В статье подводятся итоги, актуальные и для современности.